ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

Проект BG05SFOP001-2.009-0118-C01/22.01.2019 г. „Повишаване на гражданското участие в процеса на формулиране, изпълнение и мониторинг на политиките в сферата на конкурентоспособността и иновациите“

ИНСТРУМЕНТИ,

МЕХАНИЗМИ И ПРОЦЕДУРИ

за

участие на гражданите и бизнеса при формулирането, изпълнението, мониторинга и оценката на политиките и решенията на администрацията в сферата на конкурентоспособността и иновациите

София, 2019

Професионална асоциация
„Европейски и национални програми за развитие“

София 1606, ул. "Доспат" № 7, ет. 1, ап. 2 ♦ Тел./Факс 02/954-91-61

www.eufunds.bg

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Съдържание

УВОД 8

Контекст 8

Обхват и съдържание на доклада 9

РАЗДЕЛ I. КОНСТАТАЦИИ, ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ ОТ СИТУАЦИОННИЯ АНАЛИЗ НА ПАРТНЬОРСТВОТО В СФЕРАТА НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА И ИНОВАЦИИТЕ 13

1. Партньорството като водещ принцип в публичните политики 13

1.1. Терминологични уточнения 13

1.2. Приложно поле 13

1.3. Правна регламентация 14

2. Форми и инструменти за гражданско участие 16

2.1. Форми на гражданско участие 16

Информиране 16

Консултиране 16

Диалог 17

Партньорство (в тесен смисъл) 17

2.2. Инструменти и механизми за гражданско участие 18

Активни и пасивни инструменти 18

Неинституционализирани и институционализирани инструменти 19

3. Проблеми и препоръки по отношение на партньорството в сферата на конкурентоспособността и иновациите 20

3.1. Проблеми и препоръки, общи за всички инструменти за партньорство 20

3.1.1. Проблеми и препоръки относно партньорството, адресирани към публичната администрация 20

3.1.2. Проблеми и препоръки относно партньорството, касаещи представителите на гражданския сектор 25

3.2. Специфични проблеми и препоръки при институционализираните инструменти 28

3.2.1. Проблеми и предизвикателства пред ефективното функциониране на консултативните съвети в областта на икономическото развитие, конкурентоспособността и иновациите 28

3.2.2. Проблеми и предизвикателства пред ефективното функциониране на партньорски структури по оперативните програми „Конкурентоспособност и иновации“ и „Наука и образование за интелигентен растеж“ 30

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

РАЗДЕЛ II. ИНСТРУМЕНТАРИУМ (МЕХАНИЗМИ, МЕТОДИ И ПРОЦЕДУРИ) ЗА ПАРТНЬОРСТВО В СФЕРАТА НА ПОЛИТИКИТЕ ПО КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ И ИНОВАЦИИ 33

ОБЩА ЧАСТ 35

Глава 1. Гражданско участие (партньорство) – какво, защо, кой, къде, как...? 35

1.1. Същност на гражданското участие (партньорството) 35

1.2. Представителите на гражданското общество като партньор на публичните власти 35

1.3. Нива на гражданското участие 36

1.3.1. Политики и законодателство 36

1.3.2. Планове и програми 36

1.3.3. Проекти и мерки 37

1.3. Ползи от гражданското участие при формулирането и изпълнението на публичните политики 37

Ползи за вземащите политически решения 38

Ползи за служителите в държавната администрация 38

Ползи за гражданите и членовете на граждански инициативи 39

Ползи за лобисти и представители на групи по интереси 39

Ползи за заинтересованите от конкретен проект 40

1.4. Принципи на гражданското участие 40

Планиране и подготовка на дейности за ангажиране 40

Прозрачност, почтеност и уважение 41

Пространство за маневриране 42

Баланс и равни възможности 42

Въздействие и резултати 42

Оценка 42

Съобразяване с това, което е важно за хората 42

Ползване на съществуващия опит 43

Ограничения на партньорството 43

Глава 2. Участници в процеса на партньорство в областта на политиките по конкурентоспособност и иновации 43

2.1. Методика за идентифициране и анализ на заинтересованите страни 43

Етап 1: Определяне на ключовите заинтересовани страни 45

Етап 2: Оценка на интересите на заинтересованите страни и потенциалното въздействие на политиката/програмата върху тях 46

Етап 3: Преценка на значимостта и степента на влияние на заинтересованите страни 47

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Етап 4: Стратегии за включване на заинтересованите страни 48

2.2. Конкретни участници в процеса на партньорство в областта на политиките по конкурентоспособност и иновации 49

2.2.1. Административни структури на изпълнителната власт 50

2.2.2. Неправителствени организации (НПО) 56

2.2.3. Социално-икономически партньори (СИП) 57

2.2.4. Организации на българския бизнес (браншови съюзи и асоциации) 59

2.2.5. Други заинтересовани страни 59

Глава 3. Гражданското участие (партньорството) по цикъла на политиките в сферата на конкурентоспособност и иновациите 60

3.1. Етапи на цикъла на политиките (програмния цикъл) 60

3.2. Партньорство на етапа на стратегическото планиране и програмиране 61

3.2.1. Партньорство при определяне на дневния ред 61

3.2.2. Партньорство при разработване на политики (стратегии, програми и пр.) 62

3.2.3. Партньорство при вземане на решение 63

3.3. Партньорството на етапа на изпълнение (на политики, стратегии, програми) 64

3.4. Партньорството на етапа на проследяване на изпълнението (мониторинг) 64

3.5. Партньорството на етапа на оценка и преформулиране 65

Глава 4. Етапи на процеса на гражданско участие (партньорство) 66

4.1. Планиране на гражданското участие 66

4.1.1. Вземане на решение за провеждане, определяне на предмета и вида на гражданското участие 67

4.1.2. Идентифициране на потенциалните участници 67

4.1.3. Определяне на обхват, цели и очаквания от гражданското участие. 70

4.1.4. Избор на инструменти (методи) за провеждане 70

4.1.5. Определяне на времева рамка и график за провеждане на гражданското участие 72

4.1.6. Осигуряване на необходимите ресурси за провеждане на гражданското участие 73

4.1.7. Подготовка на документи за гражданското участие. 74

4.2. Провеждане на гражданското участие 76

4.2.1. Обявяване и разпространение на информация 76

4.2.2. Управление на процеса на гражданско участие 77

4.3. Анализ на резултатите от гражданското участие 78

4.4. Осигуряване на обратна връзка за участниците 79

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

4.5. Оценка на гражданското участие 80

Глава 5. Инструменти (механизми, методи и процедури) за гражданско участие в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации 81

5.1. Общоприети инструменти за гражданско участие 81

5.2. Конкретни инструменти и механизми за партньорство, прилагани по цикъла на политиките по конкурентоспособност и иновации 96

5.2.1. Инструменти и механизми за гражданско участие на етапа на планиране и програмиране 96

5.2.2. Инструменти и механизми за гражданско участие на етапа на прилагане на политиките и програмите 97

5.2.3 Инструменти и механизми за гражданско участие на етапа на наблюдението (мониторинга) на политиките и програмите 98

5.2.4. Инструменти и механизми за гражданско участие на етапа на оценка на политиките и програмите 98

5.3. Систематично обобщение на прилаганите инструменти за партньорство 99

Глава 6. Контролни листи за подготовка и провеждане на гражданско участие (по етапите на процеса) 107

6.1. Стартиране на процеса на гражданско участие 107

6.2. Подготовка на процеса на гражданско участие 108

6.3. Провеждане на процеса на гражданско участие 110

6.4. Връзки с обществеността в процесите на гражданско участие 111

СПЕЦИАЛНА ЧАСТ: Институционализирани инструменти за партньорство 113

Глава 1. Консултативни съвети в областта на икономическото развитие и иновациите 114

1.1. Съвет за интелигентен растеж 114

1.2. Национален съвет по туризъм 115

1.3. Национален съвет за наука и иновации 116

1.4. Консултативен съвет за насърчаване на малките и средни предприятия 117

1.5. Национален икономически съвет 117

1.6. Консултативен съвет за индустриална стабилност и растеж към министъра на икономиката 118

Глава 2. Партньорски органи, участващи в планирането, изпълнението и/или наблюдението на европейските структурни и инвестиционни фондове в България в сферата на конкурентоспособността и иновациите 118

2.1. Преглед на законодателството 118

2.1.1. Нормативна база на общността по отношение на партньорството при управлението на ЕСИФ 118

2.1.2. Национална нормативна база на партньорството при управлението на ЕСИФ 122

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

2.2. Тематични работни групи (ТРГ) за изработване на оперативните програми за периода 2021-2027 г. ... 130

2.2.1. ТРГ за изработване на Оперативна програма за иновации и конкурентоспособност 2021-2027 ... 130

2.2.2. ТРГ за изработване на Оперативна програма за наука и образование 2021-2027 ... 132

2.3. Комитети за наблюдение на оперативните програми ... 133

2.3.1. Комитет за наблюдение на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 и на ОП „Инициатива за МСП“ 2014-2020 ... 134

2.3.2. Комитет за наблюдение на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 ... 135

ЗАКЛЮЧЕНИЕ ... 137

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ ... 139

ПРИЛОЖЕНИЕ № 1: Идентифицирани проблеми и препоръки относно по-ефективно партньорство в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации ... 143

1.Идентифицирани проблеми и препоръки относно процеса на идентифициране на заинтересовани страни ... 143

2. Идентифицирани проблеми и препоръки за по-ефективно партньорство по етапите от програмния цикъл на оперативните програми в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации ... 147

2.1. По отношение изготвянето на споразумение за партньорство и оперативни програми ... 147

2.2. По отношение изпълнението на оперативните програми ... 148

2.3. По отношение на мониторинга на оперативните програми ... 148

2.4. По отношение на оценката на оперативните програми ... 149

Приложение № 1А. Предложение за методика за идентифициране на заинтересованите страни в сферата на конкурентоспособността и иновациите ... 150

ПРИЛОЖЕНИЕ № 2. Предложение за нормативно регламентиране на нов инструмент за партньорство в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации ... 164

1. Партньорството при подготовката на схемите (процедурите) за безвъзмездна помощ ... 164

2. Предложение за създаване на нов инструмент с участие на партньорите по подготовка на проектите на документите за кандидатстване по схемите за безвъзмездна помощ ... 166

Неприложимост на под-комитетите към Комитетите за наблюдение като партньорски формат за подготовка на документите за кандидатстване ... 166

Предложение за създаване на работни групи по разработване на документите за кандидатстване по схемите за безвъзмездна помощ ... 167

Предложение за нормативна регламентация ... 167

Неприложимост на правилата за „конфликт на интереси“ ... 167

Приложно поле ... 168

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Състав и процедура за формиране 168

Осигуряване на публичност 169

Ползи 170

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

УВОД

Контекст

Настоящият доклад е изготвен в рамките на проект BG05SFOP001-2.009-0118 „Повишаване на гражданското участие в процеса за формулиране, изпълнение и мониторинг на политиките в сферата на конкурентоспособността и иновациите“, финансиран по процедура за безвъзмездна финансова помощ № BG05SFOP001-2.009 „Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, изпълнение и мониторинг на политики и законодателство“ по Оперативна програма „Добро управление“ 2014-2020 г., съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Проектът се изпълнява в партньорство между Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ (ПАЕНПР) в качеството му на бенефициент и Фондация „Ес О Ес Предприемачи“ като партньор.

Общата цел на проекта е свързана с увеличаване на гражданското участие в процесите на формиране, изпълнение и мониторинг на политиките в сферата на конкурентоспособността и иновациите.

Специфичните цели на проекта са:

1. Предоставяне на препоръки за подобряване на гражданското участие в процесите на формулиране, изпълнение и мониторинг на политиките и по-добра регулаторна среда в сферата на конкурентоспособността и иновациите.
2. Установяване на реално партньорско управление между администрацията, гражданите и бизнеса в сферата на конкурентоспособността и иновациите.
3. Постигане на по-открито и отговорно управление в сферата на конкурентоспособността и иновациите.

Като първа дейност в рамките на проекта е извършено изследване „Анализ на текущото състояние, проучване на добри практики и иновативни решения и формулиране на препоръки за подобряване на гражданското участие в процесите на формулиране, изпълнение и мониторинг на политиките в сферата на конкурентоспособността и иновациите“[1] (наричан по-нататък „ситуационен анализ на партньорството…“. Това изследване разглежда формите, инструментите и основните участници в процеса на партньорство при формулирането, изпълнението, мониторинга и оценката на политиките и програмите в областта на конкурентоспособността и иновациите, и анализира факторите, влияещи върху ефективността на това партньорство, като идентифицира слаби страни и препоръчва мерки за тяхното преодоляване, с оглед подобряване на гражданското участие и по-засилено и ефективно партньорство между заинтересованите страни в процеса на реализиране на публичните политики.

Настоящият доклад е разработен в изпълнение на Дейност 2 „Разработване на механизми и инструментариум за участие на гражданите и бизнеса при формулирането и изпълнението,

[1] Публикуван на http://mail.euprograms.bg/uploads/75a01feef7e6b879f0d9373e912b5a81.pdf.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

мониторинга и оценката на политиките и решенията на администрацията в сферата на конкурентоспособността и иновациите“ по проекта. Тази дейност е необходима за постигането на целите на проекта, тъй като партньорството се осъществява на практика чрез различни механизми на консултации и участие на бизнеса и асоциациите на работодателите, синдикатите, неправителствените организации и други заинтересовани страни в процеса на формулирането и изпълнението на публичните политики на всички етапи от цикъла на политиките в сферата на конкурентоспособността и иновациите - формулиране, финансиране, изпълнение, мониторинг и оценка. Всеки от двете основни групи механизми за партньорство (за *пряко* и *непряко* гражданско участие) включва съвкупност от конкретни инструменти (форми и процедури) за взаимодействие и съгласуване между заинтересованите страни, гражданското общество и държавната администрация.

Дейност 2 и настоящият доклад, подготвен в нейно изпълнение, стъпват и са логично продължение на горепосочения ситуационен анализ на партньорството. Аналитичната информация, изводите и препоръките от този анализ послужиха като ръководно начало при детайлното разработване на инструментите и механизмите за партньорство в сферата на политиките по конкурентоспособността и иновациите, представени в настоящия доклад. Именно детайлният анализ на факторите, влияещи върху ефективността на гражданското участие в процесите на формулиране, изпълнение, мониторинг и оценка на публичните политики и програми в областта на конкурентоспособността и иновациите, техния генезис, същност и особености, идентифицираните силни и слаби страни, добри практики и възможности за оптимизиране позволиха разработването на цялостен инструментариум (механизми, методи и инструменти) за ефективно партньорство в областта на политиките в областта на конкурентоспособността и иновациите, както и формулирането на конкретни предложения за подобряване на съществуващите институционализирани форми на партньорство в тази област.

Обхват и съдържание на доклада

Докладът включва два раздела и две приложения. Основната част на доклада представлява **практически инструментариум (механизми, методи и процедури)** за по-ефективно участие на гражданите и бизнеса при формулирането, изпълнението, мониторинга и оценката на политиките и решенията на администрацията в сферата на конкурентоспособността и иновациите. За да достигне до това си централно съдържание, докладът последователно разглежда изводите и препоръките от ситуационния анализ на партньорството в сферата на конкурентоспособността и иновациите; разработва на тяхна основа детайлния инструментариум (механизми, методи и процедури) за партньорство в сферата на конкурентоспособността и иновациите, вкл. контролни листове за подготовка и провеждане на партньорството, като в допълнение поради тяхната практическа важност разглежда в детайли т.нар. „институционализирани инструменти“ за партньорство.

Детайлната структура на доклада включва следните компоненти:

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- **Констатации, изводи и препоръки от ситуационния анализ на партньорството в сферата на конкурентоспособността и иновациите**

В тази встъпителна част се извеждат и обобщават основните изводи на ситуационния анализ на партньорството в сферата на конкурентоспособността и иновациите, извършен в рамките на Дейност 1 от проекта. Дефинирана е същността, приложното поле и правната регламентация на партньорството като водещ принцип при формирането и изпълнението на публичните политики, посочени са основните форми на партньорството (гражданското участие) и класификациите на различните видове конкретни инструментите за партньорство, разгледани са основните проблеми и препоръки по отношение на конкретните инструменти за партньорство в сферата на конкурентоспособността и иновациите, прилагани на различните етапи на цикъла на политиките, като особено внимание е обърнато на т.нар. „институционализирани инструменти“ за партньорство.

- **Инструментариум (механизми, методи и процедури) за партньорство в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации**

Тази част представлява ядрото на доклада, а именно цялостен, детайлен инструментариум, съдържащ механизми, методи и процедури за ефективно партньорство между администрацията, от една страна, и гражданите и бизнеса, от друга страна, при формулирането и изпълнението, мониторинга и оценката на политиките и решенията на администрацията в сферата на конкурентоспособността и иновациите. „Инструментариумът“ е разделен на *обща* и *специална* част. *Общата част* обхваща всички фази на цялостния процес на подготовка, провеждане и оценка на партньорството, както и ролята на всяка от двете основни страни в него - администрацията и гражданския сектор. В уводната глава на инструментариума систематично се разясняват същността, участниците, нивата, принципите и ползите на гражданското участие (партньорството). По-нататък е включена детайлна Методика за идентифициране и анализ на заинтересованите страни, като въз основа на нея е представен и подробен преглед на конкретните участници в процеса на партньорство в сферата на конкурентоспособността и иновациите, обхващащи както структурите на администрацията, въвлечени в процеса на формиране и изпълнение на тези политики, така и представителите на гражданския сектор - СИП, организации на бизнеса, НПО и др. Инструментариумът съдържа детайлни разяснения относно всички фази на процеса на подготовка, провеждане и оценка на партньорството, както и ролята на всяка от двете основни страни в него - администрацията и гражданския сектор. В централната 5 глава на Инструментариума са систематично изложени и подробно описани в матричен вид различните общоприети и широко прилагани в практиката на другите развити страни инструменти за гражданско участие, с цел тази матрица да може да служи като своеобразно „меню“ на инструментите за партньорство, от което инициаторите на конкретните процеси на гражданско участие да могат да избират и ползват за специфичните си цели подходящи инструменти и процедури. Включените инструменти за партньорство обхващат всички етапи на цикъла на публичните политики - формулиране, финансиране, изпълнение, мониторинг и оценка на последователните етапи на цикъла на политиките (програмния цикъл) в сферата на конкурентоспособността и иновациите. С цел улеснение, в

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

отделна матрица са изведени и описани последователно по цикъла на политиките и реално прилаганите към момента от публичната администрация инструменти за партньорство в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации, с акцент върху т.нар. „институционализирани инструменти“ (консултативните съвети в сферата на конкурентоспособността и иновациите, тематичните работни групи по разработването и комитетите за наблюдение на оперативните програми в сферата на конкурентоспособността и иновациите). В общата част са включени четири подробни контролни листи, с цел същите да служат като практическо ръководство за качествената подготовка и провеждане на процеса на гражданско участие по различните последователни етапи на процеса. В *специалната част* на Инструментариума е извършен детайлен преглед на прилаганите институционализираните инструменти за партньорство в сферата на конкурентоспособността и иновациите. Той бе счетен за полезен от авторите на доклада поради обстоятелството, че тази категория инструменти са с относително най-голяма важност за ефективното партньорство между гражданите и бизнеса, и администрацията при формулиране и изпълнение, мониторинг и оценка на политиките и решенията на администрацията в сферата на конкурентоспособността и иновациите. Прегледът включва: шестте консултативни съвета към министъра на икономиката, създадени по реда на Закона за администрацията; партньорските органи, участващи в планирането, изпълнението и/или наблюдението на европейските структурни и инвестиционни фондове в България в сферата на конкурентоспособността и иновациите (тематичните работни групи по разработване на оперативните програми за конкурентоспособност и иновации, и за наука и образование, и комитетите за наблюдение на тези оперативни програми); както и специализираните функционално обособени структури на администрацията, натоварени с финансиране на политики в областта на иновациите и конкурентоспособността с национални средства (НИФ и ФНИ).

- **Две приложения**

В първото приложение към доклада са коментирани идентифицираните (в ситуационния анализ, както и в хода на изготвяне на настоящия доклад) проблеми на партньорство в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации, като са отправени конкретни препоръки за тяхното преодоляване с оглед осигуряване на по-ефективно партньорство. Проблемите и препоръки отразяват гледната точка на гражданския сектор и в този смисъл са предназначени да привлекат вниманието на публичната администрация за тяхното решаване.

Второто приложение съдържа детайлно обосновано предложение за създаването (регламентирането) на нов инструмент за партньорство в сферата на конкурентоспособността и иновациите, а именно съвместни **работни групи по разработване на документите за кандидатстване по схемите за безвъзмездна помощ**. Идеята за създаване на този инструмент е обсъждана от доста години от представителите на гражданските организации, активни в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации, като настоящият доклад бе счетен за подходяща форма същата да бъде популяризирана сред представителите на гражданския сектор, като да бъде поднесена и на вниманието на публичната администрация.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

При създаването на Инструментариума за партньорство са ползвани както ситуационния анализ на партньорството, вкл. изложените в него добри европейски практики, така и съществуващи национални документи относно партньорството, както и допълнително анализирани чуждестранни източници.

В ролята си на практически наръчник по гражданско участие в областта на политиките по конкурентоспособност и иновации, „инструментариумът“ е предназначен да може да се разпространява и ползва самостоятелно, отделно от другите части на доклада.

Докладът е изготвен от екип на сдружение „Клуб на младият предприемач - Кърджали“ в изпълнение на Договор за услуги № BG05SFOP001-2.009-0118-C01/Se-2 от 17.09.2019 г.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

РАЗДЕЛ I. КОНСТАТАЦИИ, ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ ОТ СИТУАЦИОННИЯ АНАЛИЗ НА ПАРТНЬОРСТВОТО В СФЕРАТА НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА И ИНОВАЦИИТЕ

В изследването, извършени в рамките на дейност 1 от проекта[2], са изведени следните основни положения, изводи и препоръки относно партньорството в сферата на конкурентоспособността и иновациите.

1. Партньорството като водещ принцип в публичните политики

1.1. Терминологични уточнения

В ***широк смисъл*** **партньорството** включва всяка форма на взаимодействие /сътрудничество между публичните органи на национално, регионално и местно ниво, от една страна, и гражданския сектор, в т.ч. бизнес сектора и неправителствените организациите НПО, от друга страна, при формирането и изпълнението на публичните политики. В този широк смисъл **партньорството** е равнозначно на **гражданското участие,** а именно *процесът, посредством който гражданските интереси, нужди и ценности се взимат под внимание от властта при обсъждането и вземането на управленски решения, формулирането и изпълнението на публичните политики.*

В ***тесен смисъл*** **партньорството** е *една от четирите основни форми/методи на взаимодействие (партньорство в широк смисъл)* между гражданския сектор и публичните власти, степенувани по интензивност на взаимодействието (информиране, консултиране, диалог и ***партньорство***). В този тесен смисъл партньорството е най-интензивната форма на взаимодействие, характеризираща се със споделена отговорност на представителите на гражданския сектор и администрацията за вземането на решения.

Освен ако не е изрично посочено друго, по-нататък терминът *партньорство* се използва в широк смисъл, като взаимодействие между публичната администрация и гражданския сектор, *гражданско участие* във вземането на решения относно публичните политики.

1.2. Приложно поле

Принципът на партньорство се прилага във всички сфери и на всички нива на стратегическо планиране и програмиране, изпълнение, мониторинг и оценка на публичните политики и програми, в т.ч. и в сферата на конкурентоспособността и иновациите. Партньорството е пряко свързано с формулиране и прецизиране на нуждите и интересите на всички заинтересовани страни, с което се цели повишаване на ефективността и ефикасността на публичните политики и решения. Това е инструмент, който предоставя възможност за диалог и мобилизация на

[2] „Анализ на текущото състояние, проучване на добри практики и иновативни решения и формулиране на препоръки за подобряване на гражданското участие в процесите на формулиране, изпълнение и мониторинг на политиките в сферата на конкурентоспособността и иновациите“, публикуван на http://mail.euprograms.bg/uploads/75a01feef7e6b879f0d9373e912b5a81.pdf.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

всички заинтересовани страни по съответния икономически или социален въпрос, допринасяйки за доброто управление и ангажираността им със съответните приоритети за реформа. Практическата реализация на партньорството изисква прилагането на различни механизми за консултации и гражданско участие, пряко и непряко, което осигурява ангажираността на националните, местни и регионални власти, бизнеса и асоциациите на работодателите, синдикатите, неправителствените организации и представителите на гражданското общество.

Ефективното гражданско участие при подготовката, провеждането, мониторинга и оценката на политиките в областта на икономическото развитие и иновации допринася за тяхното по-високо качество, релевантност и ефективност, доколкото публичните власти съумяват чрез тях да разширят източниците си на информация, кръга от гледни точки и възможни решения по съществуващите проблеми, да установят слаби места в планираните и провежданите политики и програми, а при необходимост да предприемат своевременни корективни действия за тяхното подобряване, както и да оптимизират процеса на тяхното изпълнение.

1.3. Правна регламентация

Партньорството е законодателно закрепено като задължително изискване при формирането и изпълнението на публичните политики на различни политически нива и в редица сфери.

На първо място, партньорството е изведено като *основополагащ принцип на управление на средствата на ЕС* от европейските структурни и инвестиционни фондове (ЕСИФ). Правната регламентация на партньорството и многостепенното управление е особено засилена в настоящата законодателната рамка за 2014-2020 на ЕСИФ. Съгласно член 5 от Регламента за общоприложимите разпоредби [3] е задължително всяка държава-членка да организира, в съответствие със своята институционална и правна рамка, партньорство за изработването и изпълнението на всяко споразумение за партньорство и програма по всеки ЕСИ фонд, на всички етапи на програмиране и на всички нива на изпълнение. Партньорството следва да включва компетентните национални, регионални и местни органи на изпълнителната власт, включително градските и други публични органи, икономическите и социалните партньори, както и съответните организации, представляващи гражданското общество (в т.ч. екологични партньори, неправителствени организации, отговорни за насърчаване на социалното приобщаване, равенството между половете и недискриминацията).

За практическо прилагане на така прогласения принцип на партньорство със законодателен акт на ЕК[4] е приет и специалният **Европейски кодекс за поведение за партньорството**. Целта на

[3] Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17 декември 2013 година за определяне на общоприложими разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за морско дело и рибарство и за определяне на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд и Европейския фонд за морско дело и рибарство, и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1083/2006 на Съвета.

[4] Делегиран регламент (ЕС) № 240/2014 на Комисията от 7 януари 2014 година относно Европейски кодекс на поведение за партньорство в рамките на европейските структурни и инвестиционни фондове.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

този акт е да се гарантира участието на заинтересованите страни при подготовката, изпълнението, мониторинга и оценката на споразуменията за партньорство и на оперативните програми за да се подчертае значението на партньорството и на принципа на многостепенното управление в страните членки. Европейският кодекс на поведение за партньорство в рамките на ЕСИФ формулира редица ключови принципи за партньорството[5].

Принципът на партньорството във връзка с управлението на средствата от ЕСИФ е нормативно закрепен в **Закона за управление на средствата от европейските структурни и инвестиционни фондове (ЗУСЕСИФ)**[6], както и в редица други законови и подзаконови актове[7].

Принципът на партньорство е изведен като основополагаш и в няколко *актуални стратегически документа, приети от Министерския съвет*, а именно Стратегия за развитие на държавната администрация 2014 - 2020 г.[8] и Стандарти за провеждане на обществени консултации[9]. **Стратегията за развитие на държавната администрация 2014 - 2020** задава визията за развитието на българската администрация през настоящия програмния период 2014-

[5] Принципи на партньорството по ЕСИФ съгласно Европейски кодекс за поведение за партньорството:
- избраните партньори следва да бъдат най-представителните за съответните заинтересовани страни;
- процедурите за подбор следва да бъдат прозрачни и да отчитат различните институционални и правни рамки на държавите членки и техните национални и регионални компетентности;
- партньорите следва да включват публични органи, икономически и социални партньори и представляващи гражданското общество, включително екологични партньори, общностни и доброволчески организации, които могат значително да повлияят или да бъдат значително засегнати от прилагането на Споразумението за партньорство и оперативните програми;
- следва да се обърне специално внимание на включването на групи, които могат да бъдат засегнати от програмите, но е трудно да оказват влияние върху тях, по-специално на най-уязвимите и маргинализирани общности, които са изложени на най-голям риск от дискриминация или социално изключване, хора с увреждания, мигранти и роми;
- за подбора на партньорите е необходимо да се вземат предвид различията между споразуменията за партньорство и програмите;
- партньорите следва да участват в подготовката и изпълнението на Споразумението за партньорство и програмите, чрез навременни, смислени и прозрачни анализи на предизвикателствата, които трябва да бъдат преодолени, подбора на цели и приоритети за справяне с тях и координационни структури и споразумения за многостепенно управление, необходими за ефективното изпълнение на политиката;
- партньорите следва да бъдат представени в комитети за наблюдение по програмите. Чрез активното си участие в комитетите, партньорите, следва да участват в оценяването на изпълнението на различните приоритети, съответните доклади относно програмите и когато е целесъобразно, поканите за представяне на проектни предложения;
- следва да се улесни ефективното партньорство, като се подпомогнат съответните партньори да укрепят институционалния си капацитет с оглед на подготовката и изпълнението на програмите;
- обменът на опит и взаимното обучение следва да бъде улеснен;
- ролята на партньорите при прилагането на споразуменията за партньорство и оперативните програми следва да подлежи на оценка от страна на държавите членки относно ефективността на партньорството през програмния период.

[6] Глава 2, Раздел 2 от ЗУСЕСИФ.

[7] Вж. стр. 25-34 от „Анализ на текущото състояние…..“

[8] http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=891

[9] http://www.strategy.bg/Publications/View.aspx?lang=bg-BG&categoryId=&Id=296&y=&m=&d=

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

2020 г. като съдържа критичен анализ на състоянието на администрацията, на база на който са направени изводи и са формулирани четири стратегически цели, една от които е **„партньорско управление с гражданите и бизнеса“.** В рамките на стратегическа цел 2 „Партньорско управление с гражданите и бизнеса“ е предвидено диалогът на администрацията с гражданите да протича и чрез техните сдружения – организациите на неправителствения сектор, като *„Неправителствените организации могат и следва да са партньор на управлението във всички ключови фази на управлението: формулиране на политики, изпълнение на политики, мониторинг и контрол на изпълнението“*. Гражданските организации следва да бъдат привлечени като партньор и при осъществяване на мониторинг и оценка на качеството на административното обслужване. Активна роля в тези процеси се предвижда и за представителите на *работодателските организации, синдикатите, както и неправителствения сектор*, от които се очаква да идентифицират проблемни места, да предлагат алтернативни варианти на контрол, извън формалната регулация, както и да спомагат за ефективния мониторинг на политиките. В тази връзка, в рамките на Стратегическа цел 2 на Стратегията е предвидено да се създаде *„ефективен механизъм за сътрудничество и консултации, чрез който гражданското общество да бъде привлечено като коректив на администрацията при подобряването на бизнес средата“*.

С приетите през 2009 г. от Министерски съвет и актуализирани през 2019 г. **Стандарти за провеждане на обществени консултации** се цели засилване на партньорството и постигане на по-високо качество на гражданското участие на всички управленски нива в съответствие с нарастващите изисквания на обществото. Стандартите съдържат изключително подробно дефинирани механизми и процедури за провеждането за обществени консултации като основна форма на гражданско участие.

2. ФОРМИ И ИНСТРУМЕНТИ ЗА ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ

2.1. Форми на гражданско участие

Партньорството се реализира чрез **четири основни форми**, чрез които гражданските организации, социално-икономическите партньори и бизнеса влизат във взаимодействие с институциите при разработването, изпълнението и оценката на публичните политики, а именно: **информация, консултация, диалог и партньорство *(в тесен смисъл)*.**

Информиране

Информирането е **еднопосочен процес**, при който органите на изпълнителната и законодателната власт изготвят и разпространяват информация към гражданите, техни организации и други заинтересовани страни за подготвянето и обявяването на нова политика, нормативни актове, управленски документи и програми, както и при актуализиране на вече съществуващите такива, както и информация за хода на тяхното изпълнение.

Консултиране

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Консултирането включва **двупосочна комуникация**, при която органите на изпълнителната и законодателната власт търсят и получават обратна връзка от неправителственият сектор, социално икономическите партньори (СИП), бизнеса и останалите заинтересовани страни. При този процес гражданите имат възможност да представят своето виждане относно предложените решения на органите на държавната и местната власт. Консултациите се реализират чрез разнообразни по форма действия, насочени към идентифициране на интересите и мненията на обществеността по конкретни документи и политики. В рамките на отворен процес се получава обратна връзка от широката общественост или от конкретни целеви групи, реализиран под различни форми: електронни и писмени обществени обсъждания чрез формуляри за коментар, проучвания на мнението, фокус групи, дискусионни форуми, работни срещи, кръгли маси**,** и др. под., а така също и чрез обсъждания в постоянно-действащи или временни обществено - консултативни органи: консултативни съвети, работни групи, временни или постоянни комисии и други.

Диалог

Това е **взаимодействие, при което гражданите са активни участници** в дефинирането на политиката/проектозакона/програмата, в очертаването на проблемите и в търсенето на решения. Съвместното участие се реализира в рамките на експертно-консултативни форми в различни формати (консултативни съвети, работни групи, кръгли маси, граждански комисии и др.) и изисква доказано ниво на експертност на поканените участници. Познати са две форми: общ диалог или диалог за сътрудничество.

- **Общият диалог** е двупосочно общуване, което се основава на взаимни интереси и потенциално споделени цели за постоянен обмен на възгледи. Този вид диалог варира от отворени публични изслушвания до специализирани срещи между заинтересованите страни и публичните органи.

- **Диалогът за сътрудничество** се основава на взаимни интереси във връзка с разработването на конкретна политика или програма. Този вид диалог обикновено води до съвместни препоръки, стратегии или промени в законодателството.

Партньорство (в тесен смисъл)

Партньорството *в тесен, собствен смисъл* предполага **споделени отговорности** на всеки етап от процеса на вземане на решения, от определянето на дневния ред и изработването до решението и изпълнението на инициативите за политики. То е висшата форма на участие. На това ниво заинтересованите страни и публичните органи се обединяват за тясно сътрудничество, като гражданските организации запазват своята независимост. Партньорството може да включва дейности като възлагане на специфична задача на гражданските организации, например предоставяне на услуги, както и форуми за участие, и създаване на нови органи за съвместно вземане на решения, включително за разпределяне на средства.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Поради своята близост, липса на ясна граница помежду им и преливане една в друга, последните две форми – *диалог* и *партньорство (в тесен смисъл)* биха могли да бъдат обобщено разглеждани и като обща форма, характеризираща се с възможност за **влияние върху вземането на решения**. В тази връзка, в случаите, в които не е необходимо прокарването на разграничение между „диалог“ и „партньорство“ (в тесен смисъл), в настоящият доклад се използва обобщаващата ги форма на гражданско участие **„влияние върху вземането на решения“**.

2.2. Инструменти и механизми за гражданско участие

Под „механизъм“ или „инструмент“ [10] за гражданко участие се разбира **конкретен метод (процедура) на взаимодействие** между публичната администрация и гражданския сектор във връзка с реализирането на публичните политики. Всеки такъв конкретен метод на взаимодействие може да се прилага в рамките на една или повече от посочените по-горе форми на гражданско участие, както и в един или повече от етапите на цикъла на политиките (стратегическо планиране и програмиране, изпълнение, мониторинг и оценка).

Инструментите за партньорство могат да бъдат класифицирани по различни признаци, като с най-голямо практическо значение са следните две класификации: (i) *активни* и *пасивни* инструменти, и (ii) *неинституционализирани* и *институционализирани* инструменти.

Активни и пасивни инструменти

Това деление на инструментите за партньорство е по критерия *дали е налице двустранен обмен на информация между публичната институция и представителите на гражданското общество* относно реализирането на съответните политики.

При **пасивните инструменти за гражданско участие** публичната институция иска информация и коментари, а заинтересованите страни преценяват дали да отговорят и каква информация да предоставят. По принцип пасивният инструмент за гражданско участие (най-често това е „обществена консултация“) е структурирана във формата *„въпроси и отговори“*, при които администрацията пита обществеността като цяло, а заинтересованите страни отговарят, както желаят и с това гражданското участие приключва. Този тип инструменти позволяват достигането до широк кръг заинтересовани лица, но не и провеждането на по-задълбочени дискусии, като при тях съществува риска гражданското участие да бъде доминирано от интересите на по-организираните заинтересовани страни.

Като по-важни пасивни инструменти могат (неизчерпателно) да се посочат следните:

- Реклами и рекламни публикации
- Публикации в интернет
- Анкетни проучвания

[10] В настоящия доклад „механизъм“ и „инструмент“ (за гражданско участие) се използват като равнозначни и взаимнозаменяеми.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

При **активните инструменти за гражданско участие** администрацията се насочва към определени целеви групи и участва във форум за обсъждане и диалог. Налице е двустранен обмен на информация между публичната институция и представителите на гражданското общество относно реализирането на съответната политика. Активните форми на гражданско участие са структурирани така, че да са насочени към определени групи заинтересовани лица и да води до диалог, обсъждане и взаимни отстъпки с цел постигане на по-добро разбиране по въпроса. Тези механизми и инструменти позволяват събирането на по-детайлна информация, но в по-ограничен обхват и не позволяват по-широк достъп, което създава опасност от нерепрезентираност на важни интереси при гражданското участие.

Като по-важни пасивни инструменти могат (неизчерпателно) да се посочат следните:

- Преки интервюта със заинтересованите страни
- Информационни изложения/ Отворени дни
- Фокус групи
- Групи (панели) за допитвания до заинтересованите страни (бизнеса)
- Модели на предприятия
- Консултативни съвети и комисии към публични органи
- Органи за вземане на решения, формирани на партньорски органи

Различните видове пасивни и активни инструменти за гражданско участие имат специфични предимства и недостатъци, които следва да се съобразяват при избора им за специфичните цели на конкретните случаи.

Неинституционализирани и институционализирани инструменти

Критерият за тази класификация е обстоятелството *дали партньорството се осъществява чрез обособена, повече или по-малко трайна организационна структура със специфичен членски състав и процедура за работа*, или без такава структура.

Неинституционализираните инструменти за гражданско участие са методи на гражданско участие, при които не се създава обособена структура/орган за осъществяване на партньорството. Към тази група спадат всички пасивни и повечето от активните методи за партньорство, посочени по-горе. Тези инструменти се прилагат най-често при формите на гражданско участие с по-ниска интензивност (информиране и консултиране), но е възможно някои от тях да се ползват и като част от инструментариума за по-интензивните форми на гражданско участие, свързани с влияние върху вземането на решение (диалог и партньорство).

Институционализирани инструменти са тези, при които на гражданското участие се реализира чрез специално създадена (*ad hoc* за конкретен случай или постоянно действаща, без определен срок) организационна структура („партньорски орган“). Обикновено партньорският орган се създава с публичен акт. Съставът на органа, правомощията и процедурните му правила по правило се уреждат в акта, с който е създаден. Обикновено съществуването на органа не е ограничено със срок, но може да се създадат и партньорски органи *инцидентно* за решаването

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

на конкретен проблем. Заинтересованите страни, които е предвидено да имат „гражданско участие“ в органа, и публичната администрация излъчват своите представители в органа, органът избира председател и секретари, ако това е предвидено в акта за създаването му, органът приема съответни процедурните правила за робота, според случая. Партньорският орган се свиква на заседания периодично или инцидентно при конкретен повод, на които се провеждат дискусии и вземат решения в областта на съответната политика. Институционализираните инструменти се прилагат най-вече *при формите на гражданско участие с по-голяма интензивност* (консултиране, диалог, и партньорство *в тесен смисъл*), но е възможно да се прилагат и за целите на информирането. Към тази група инструменти спадат най-вече консултативните съвети към публичните органи, така и някои специфични партньорски органи, които вземат задължителни решения.[11]

3. Проблеми и препоръки по отношение на партньорството в сферата на конкурентоспособността и иновациите

Основните проблеми пред изграждането и поддържането на ефективно партньорство между администрацията и гражданското общество в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации в рамките на съществуващите механизми за гражданско участие, и препоръките за преодоляването им, изведени от ситуационния анализ на партньорството, могат да бъдат обособени в две групи:

- проблеми и препоръки, **общи** за всички инструменти за партньорство, и
- **специфични** проблеми и препоръки при институционализираните инструменти за партньорство.

3.1. Проблеми и препоръки, общи за всички инструменти за партньорство

В зависимост от това коя от двете основни страни в процеса на партньорство - публичната администрация или гражданския сектор - е отговорна и може да реши съответните проблеми, препоръките за тяхното решаване следва да бъдат адресирани към публичната администрация или към гражданския сектор.

3.1.1. Проблеми и препоръки относно партньорството, адресирани към публичната администрация

Най-важните проблеми и ограничения, сериозно затрудняващи ефективното партньорство на национално ниво и касаещи ролята на публичната администрация в процеса, са следните

[11] В Специалната част от РАЗДЕЛ II на доклада е направен детайлен на съществуващите институционализирани инструменти в сферата на конкурентоспособността и иновациите, като в Приложения № 1 и 2 са формулирани конкретни предложения за подобряване на начина им на работа, вкл. създаването на нов институционализиран инструмент.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Проблем № 1: Неефективно сътрудничество и взаимодействие на публичните органи със структурите на гражданското общество, СИП и бизнеса в процесите на формулиране и изпълнение на политиките по конкурентоспособност и иновации.

Препоръки за подобряване

- Неефективното сътрудничество и взаимодействие на публичната администрация със структурите на гражданското общество, СИП и бизнеса се изразява до голяма степен в **липсата на ясни и недвусмислени механизми за партньорство на оперативно ниво**. Тези ограничения могат да бъдат преодолени по следните начини:

  - ✓ Въвеждане на единни, съгласувани и предварително приети **критерии и механизми за определяне на представители на гражданския сектор, СИП и бизнеса** в различните консултативни и съгласувателни структури. Неясните правила и празноти за това кой и при какви условия може да участва в рамките на консултативните органи, поставят под въпрос прозрачността при определяне на участниците от страна на гражданското общество, както и тяхната представителност и легитимност. Поради това, за да могат изградените партньорства да се класифицират като достъпен и ефективен механизъм за гражданско участие, е необходимо включването в тях на максимален брой заинтересовани страни.

  - ✓ Критериите и механизмите за включване на граждански представители от страна на НПО, СИП и бизнеса следва да балансират нуждата да се привличат за участие в партньорството организации с необходимата експертност в областта на икономическите политики, конкурентоспособността и иновациите, като следва да осигурят максимален достъп на всички заинтересовани лица. Това може успешно да бъде постигнато чрез **приемането на единни стандарти за включване на представители на гражданското общество, СИП и бизнеса** в подобни консултативни форми на гражданско участие.

  - ✓ С оглед гарантиране на легитимността на приетите управленски решения, е необходимо **броят на членовете от страна на гражданското общество, СИП и бизнеса да бъде съотносим с броя на местата, определени за представители на държавата** в различните консултативни и съгласувателни органи, т.е. да е поне равен на тях. Това решение би осигурило реална тежест на участието на НПО, СИП и бизнеса при обсъждане и приемане на политики и вземане на решения в рамките на съответната консултативна процедура, а не обезсмислянето му, особено в случаите, при които решенията си взимат с гласуване и формиране на мнозинства.

  - ✓ В правилата за работа на различните консултативни структури, следва да се въведе **общото изискване за мотивиране на отказа от страна на администрацията да се съобрази с получените становища, мнения и препоръки** от страна на гражданския сектор, СИП и бизнеса в процесите на обществено обсъждане на политики и програми.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- ✓ Преди провеждане на заседание на даден консултативен или съвещателен орган, администрацията следва задължително да изпрати на всички заинтересовани страни съответната консултативна документация, като **предостави достатъчно време за самостоятелно проучване и запознаване с нея на представителите на гражданския сектор, СИП и бизнеса.**

- С оглед повишаване на ефективността и добавената стойност от сътрудничеството с гражданския сектор, СИП и бизнеса, е необходимо **приемането на гаранции на национално ниво, че провежданите обществени консултации са действително консултативни/съгласувателни, а не чисто информативни**. По този начин ще бъде преодоляна негативната практика администрацията да решава самостоятелно всички по-важни въпроси, свързани с формулирането, изпълнението и мониторинга на политиките по конкурентоспособност и иновации, докато диалога с гражданското общество, социалните партньори и бизнеса се използва просто като „фасада“ за легитимиране на вече взетите управленски решения.

- **Ефективното включване на представителите на бизнеса и на социалните партньори на възможно най-ранен етап от процеса на планиране и програмиране на финансиращите схеми с насоченост към предприятията**, ще доведе до съществено подобряване на качеството на изработваните схеми и процедури, така че те да отговарят максимално на приоритетите и потребностите на потенциалните бенефициенти от страна на бизнеса. По този начин ще бъдат преодолени и настоящите проблеми и ограничения, свързани с формулирането на неясни и неадекватни критерии за подбор на проектите, както и излишно усложнените и силно бюрократизирани процедури за кандидатстване, които объркват и демотивират потенциалните бенефициенти.

- **Различните форми за взаимодействие между представителите на гражданското общество и другите заинтересовани страни и администрацията следва да се основават на ясни правила, касаещи избягването на конфликт на интереси, особено относно участието на представителите на бизнеса.** Съществуващите сега правила за работа на различните партньорски органи, напр. правилата на работа на Комитетите за наблюдение на оперативните програми, възпроизвеждат бланково изискванията на Регламента за общоприложимите разпоредби (ЕС) № 1303/2013, на Финансовия регламент № 2018/1046 относно конфликта на интереси и на Делегирания регламент № 240/2014 относно Европейски кодекс на поведение за партньорство в рамките на ЕСИФ, без да диференцират специфичните изисквания за предотвратяването на конфликта на интереси в различните формати на взаимодействие и форми на участие на представителите на гражданското общество и бизнеса при формулирането и изпълнението на политиките в областта на конкурентоспособността и иновациите. В някои случаи, поради прилагането на твърде формалистичен подход от страна на администрацията, това напр. води до практическа невъзможност за реално участие на представителите на бизнеса и други заинтересовани страни във вземането на решения, напр. гласуване в Комитетите за наблюдение, по критериите за подбор на операции, насочени пряко към бизнеса, както и практическа

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

невъзможност за участието на представителите на бизнеса в подготовката на покани за представяне на проектни предложения (схеми за безвъзмездна помощ), насочени пряко към предприятията. В тази връзка следва да бъде въведен ясен регламент, който като предотвратява реалния конфликт на интереси на представителите на бизнеса и другите заинтересова страни, като същевременно им дава реална възможност на участват в подготовката и вземането на решения по интервенциите, пряко насочени към бизнеса, тъй като това участие е важен фактор за формулирането на адекватни операции в подкрепа на бизнеса, съответстващи в пълна степен на неговите потребности.

Проблем № 2: Мониторингът и оценката на изпълнението на политики и програми е относително слаб, като системите и процедурите за оценка и мониторинг на провежданите политики и програми не се използват по начин, който да доведе до повишаване на ефективността от публичните действия.

Препоръки за подобряване

- Съществуващите проблеми и ограничения във връзка с **неефективността на провеждания мониторинг и оценка на публичните политики и програми** в сферата на конкурентоспособността и иновациите могат да бъдат преодолени по следните начини:

  - ✓ Полагане на непрекъснати усилия за **изграждане и поддържане на изградения административен капацитет** чрез предоставяне на своевременни тренинги и обучения на публичния сектор по теми, свързани с възможностите на мониторинга/оценката, запознаване с различните количествени и качествени методи за изследване и анализ, на силните и слабите страни и възможни ограничения на прилаганите методи за оценка на публичните политики и програми.
  - ✓ **Осигуряване на необходимите разумни срокове** за качествено осъществяване на мониторинга/оценката на публичните политики и програми. Според анализи на Световната банка стандартният необходим срок за това е няколко месеца (обикновено от 3 до 6 месеца), въпреки че някои оценки могат да бъдат по-кратки или значително по-продължителни (от 6 до 12 месеца).
  - ✓ Осигуряване на администрацията с необходимите **човешки, технически и финансови ресурси** за целите на осъществяването на качествен мониторинг и оценка на провежданите политики и програми.
  - ✓ Предоставяне на своевременни **обучения и тренинги на публичния сектор за партньорство и съвместна работа с ключовите заинтересовани страни и целеви групи**,
  - ✓ **Реално включване на ключовите заинтересовани страни в мониторинга и оценката на публичните политики и програми**. Практиката показва, че от успешното ангажиране на целевите групи и основни заинтересовани страни, пряко зависи и успехът на провеждания мониторинг и оценка на публични политики и програми.

Проблем № 3: Недостатъчно ниво на прозрачност и публичност в дейността на държавната администрация.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Препоръки за подобряване

- Липсата на достатъчно ниво на публичност и прозрачност в дейността на публичната администрация, както и в състава и действията на различните консултативни структури е също изключително важен проблем. Неинформирането на обществеността относно това какви решения са били взети, кои представители на гражданското общество са изразили особено мнение или несъгласие, както и какъв е крайният резултат от проведените партньорски консултации, намалява доверието и поставя под съмнение целта на включването на гражданските представители, СИП и бизнеса в процесите на консултации. Това ограничение може да бъде преодоляно по следните начини:

  ✓ Приемане на **единни за цялата администрация стандарти за осигуряване на публичност и прозрачност**, както относно състава и дейността на различните консултативни органи с гражданско участие, така и за резултатите от участието на партньорите в тях (получени становища, мнения и препоръки, начин на гласуване по ключови въпроси и др.). Общите стандарти следва да предвиждат споделен ангажимент между публичната администрация и гражданските структури, СИП и бизнеса за информиране на обществеността.

  ✓ Предварително задължително **публикуване на дневния ред на заседанията** на всички консултативни структури, както и на проведените гласувания и периодична информация относно напредъка по дискутираните теми и проблеми, взетите общи решения и приетите становища, изготвени с участието на гражданския сектор.

Проблем № 4: Необоснованите административни решения, които водят до оплаквания, жалби и съдебни процедури и следва да се намалят драстично.

Препоръки за подобряване

- Един от сериозните проблеми пред партньорството при формулирането, изпълнението и мониторинга на политиките и програмите в областта на конкурентоспособността и иновациите е **приемането на необосновани административни решения от страна на публичните органи на национално ниво,** които силно затормозяват изпълнението на взетите управленски решения и водят до оплаквания, жалби и съдебни процедури от страна на недоволните заинтересовани страни и бенефициенти. Тези проблеми могат да бъдат силно редуцирани по следните начини:

  ✓ Приемане на **единни за цялата администрация стандарти за осигуряване на публичност и прозрачност** на дейността и решенията на администрацията, в т.ч. и относно състава и приетите решения от страна на различните консултативни органи с гражданско участие.

  ✓ Предоставяне на **навременна обратна връзка** на всички заинтересовани страни относно резултатите от работата на консултативните органи с гражданско участие, в това число относно мотивите на администрацията за приемане или отхвърляне на отправените от гражданския сектор, СИП и бизнеса предложения и становища.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- ✓ Полагане на усилия за включването на **максимално широк кръг от заинтересовани страни колкото е възможно по-рано в процесите на планиране и програмиране на публичните политики и програми**. Това ще осигури ангажираността и сътрудничеството на съответните партньори, ще увеличи доверието в администрацията и в провежданите от нея политики и съществено ще намали недоволството и неудовлетвореността сред партньорите, чиито гледни точки, мнения и препоръки ще бъдат чути и взети предвид.

3.1.2. Проблеми и препоръки относно партньорството, касаещи представителите на гражданския сектор

Най-важните и ключови проблеми, сериозно затрудняващи гражданското участие, дължащи се на слабости в дейността на гражданския сектор , могат да бъдат обособени в няколко области.

Проблем № 1: Липса на достатъчни ресурси (човешки, финансови и времеви), необходими за създаването и поддържането на дългосрочни партньорства с публичния сектор

Препоръки за подобряване

- Недостигът на **човешки ресурси** в процеса на участие на гражданския сектор при формулирането, изпълнението и мониторинга на политиките в сферата на конкурентоспособността и иновациите, може да бъде преодолян чрез наемането на специален координатор на пълен работен ден, който да бъде пряко отговорен за изграждането и поддържането на партньорствата с публичния сектор. Организациите, за които това е практически непосилно (напр. НПО с ограничен бюджет), могат да се кооперират помежду си, като координаторът на една от организациите отговаря за поддържането на партньорства и изразяването на граждански позиции от името и на останалите организации – партньори.

- Недостигът на **финансови ресурси** може да бъде преодолян чрез активното търсене и идентифициране на подходящи възможности за допълнително финансиране на гражданския сектор (от държавни и общински фондове, оперативни програми, чуждестранни фондации, бизнес спонсори и др.), подкрепящи инициативите на гражданския сектор и ефективното гражданско участие при формулирането на политики и вземането на решения, както и чрез предоставянето на собствени продукти и услуги от страна на гражданските организации на свободния пазар (обучения, изследвания, проучвания, експертни консултации и др.)

- Недостигът на **времеви ресурс** може да бъде преодолян чрез по-ефективно управление на времето от страна на гражданския сектор, СИП и бизнеса, което включва: предвиждане на достатъчно време за първоначално проучване на разглежданите теми и планиране на участието, както и за координиране и съгласуване на изготвените становища, приоритети и планираните действия и с други заинтересовани страни, представители на сектора.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Проблем № 2: Липса на необходимите знания, умения и организационен капацитет за създаване и управление на ефективни партньорства

Препоръки за подобряване

- **Значителната липса на знания, умения и опит при работата в партньорство с публичния сектор** е налице при много от представителите на гражданския сектор и някои от организациите на бизнеса. Това препятствие пред ефективното гражданско участие може да бъде преодоляно чрез постоянното планиране и инвестиране във възможности за учене, развитие и изграждане на капацитет, включително:
  - ✓ Провеждане на практически ориентирани **семинари, обучения и кръгли маси** по гражданско участие, с кратка продължителност и съобразени със специфичните нужди на участващите граждански организации.
  - ✓ Осигуряване на **непрекъснат диалог и обмен на информация и добри практики** за гражданско участие между различните заинтересовани страни (НПО, СИП и организациите на бизнеса).
  - ✓ Осигуряване на възможности за **наставничество, менторство и трансфер на знания** от повече към по-малко опитните партньори в процесите на гражданско участие.

Проблем № 3: Липса на съгласуваност и единност на целите, приоритетите и действията на гражданския сектор в процеса на партньорство

Препоръки за подобряване

- **Предварителното планиране и координация на гражданското участие от страна на партньорите** (НПО, СИП и бизнеса), спомага изразените от тях позиции, мнения и гледни точки да бъдат по-ефективни, мотивирани и съгласувани, което им придава значително по-голяма тежест и представителност, като администрацията не може лесно да ги дискредитира или игнорира при вземането на управленски решения.

- Като се има предвид, че партньорите от гражданския сектор, СИП и бизнеса често имат собствени организационни или бизнес цели и интереси, е изключително важно още на **етапа на планиране на участието да се определят целите и приоритетите на партньорството** като цяло. Добра отправна точка за постигане на това е дефинирането на споделения проблем, който трябва да бъде решен. Ако целите и приоритетите могат да бъдат пряко свързани с интересите на всеки отделен партньор, то това ще осигури допълнителен стимул за партньорство и съгласуваност на действията, тъй като партньорите могат да видят изрично как ще се възползват от тях.

- Общ проблем пред ефективното участие на гражданския сектор е липсата на съгласие относно **ролята и отговорностите** на всеки партньор още в самото начало. Ако този важен въпрос не е бил уточнен, то тогава съществува риск от възникване на конфликти и разногласия между различните организации, които представляват сериозна пречка пред ефективното гражданско участие.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- Както стратегическите, така и оперативните аспекти на партньорството и ефективното гражданско участие изискват **ежедневна комуникация, координация и силно управление.**

Проблем № 4: Липса на достатъчна мотивация и ангажираност за активно гражданско участие и поддържане на дългосрочни партньорства с администрацията

Препоръки за подобряване

- Наличието на **мотивация и дългосрочна ангажираност** за активно гражданско участие сред партньорите от гражданския сектор, СИП и организациите на бизнеса, са сред ключовите изисквания за ефективност на партньорството и постигане на устойчиви резултати в дългосрочен план. Някои от възможностите за мобилизиране и ангажиране на гражданския сектор в процесите на вземане на политически решения включват:

  ✓ Заинтересованите организации следва да изискват от администрацията да **бъдат включени в дискусиите на възможно най-ранен етап**, когато тяхното участие би имало най-голям ефект върху изработваните политики и вземаните управленски решения.
  ✓ Гражданският сектор, СИП и бизнеса следва постоянно **да изисква от публичния сектор своевременна обратна връзка** относно постигнатия напредък по дискутираните теми и проблеми, както и мотивирани становища относно това кои от предложенията на партньорите са били приети или отхвърлени и поради какви причини.
  ✓ Заинтересованите граждански организации, СИП и бизнеса следва да настояват пред публичния сектор за **приемане на единни национални правила и стандарти за осигуряване на публичност и прозрачност на взетите управленски решения** в различните консултативни и съгласувателни органи (в т.ч. относно приноса и резултатите от участието на представителите на гражданския сектор, СИП и бизнеса в тях – представени становища, изразени мнения, начин на гласуване по разискваните въпроси и др.). Единствено чрез повишаване на прозрачността може да бъде повишено доверието в различните консултативни органи и респективно, да бъде повишено гражданското участие и ангажираността на партньорите (НПО, СИП и бизнеса).

Проблем № 5: Тясно-специфични организационни, политически или бизнес интереси на отделни участници в партньорството, често изместват фокуса от по-глобалната картина на комплексните предизвикателства, пред които е изправена българската икономика

Препоръки за подобряване

- Намесата на тясно-специфични организационни, политически или бизнес интереси в процесите на гражданско участие и партньорство могат да бъдат неутрализирани до известна степен по следните начини:

  ✓ Още на етапа на планиране на участието целите и интересите на различните граждански организации, СИП и бизнеса следва да бъдат взети предвид, като е изключително важно

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

на този етап да се **формулират целите и приоритетите на партньорството като цяло**. Това може да се постигне чрез определянето на общия за всички партньори проблем, който се нуждае от колективното им участие, за да бъде успешно разрешен. Допълнителен стимул за партньорство и координиране на съвместните действия ще има и успешното обвързване на целите и приоритетите на партньорството с индивидуалните цели и интереси на всеки отделен участник в него.

- ✓ Постигането на споделено разбиране и съгласие относно **ролята и отговорностите** на всяка от участващите граждански организации, СИП и бизнеса допълнително ще намали възможните конфликтни точки и противоречия между партньорите.
- ✓ **Ежедневната комуникация, координация и управление** на партньорството ще осигурят необходимото изглаждане на различията и постигане на по-добро взаимно разбиране между участващите в него организации.

3.2. Специфични проблеми и препоръки при институционализираните инструменти

Проблеми и предизвикателства пред ефективното функциониране на институционализираните инструменти за гражданско участие следва да бъдат разгледани *поотделно за двете основни групи такива инструменти* в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации, а именно (i) действащите консултативни съвети в областта на икономическото развитие, конкурентоспособността и иновациите, създадени по Закона за администрацията към Министерския съвет, министерството на икономиката или Министерството на образованието и науката, и (ii) партньорските органи по разработването и по изпълнението на Оперативна програми „Конкурентоспособност и иновации“[12] и Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“[13], финансирани със средства от ЕСИФ (тематичните работни групи по разработване и комитетите за наблюдение на двете оперативни програми).

3.2.1. Проблеми и предизвикателства пред ефективното функциониране на консултативните съвети в областта на икономическото развитие, конкурентоспособността и иновациите

Проблемите и предизвикателствата пред ефективното функциониране на консултативни съвети в областта на икономическото развитие, конкурентоспособността и иновациите, идентифицирани в ситуационния анализ на партньорството, са следните.

1) **Липса на единни и ясни критерии и процедури за включване на представителите на гражданското общество като членове на консултативните съвети.**

Това предоставя възможност за членове на съветите да се избират организации еднолично и по лично предпочитание на председателя на съответния съвет или на случаен принцип. Особено непрозрачен може да бъде изборът на конкретни фирми и представители на бизнеса като членове на определен консултативен съвет. За участието на фирми вместо браншови

[12] ОПИК 2014-2020.
[13] ОПНОИР 2014-2020.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

организации може да има обективни причини, като например липсата на браншови организации в съответния нишов сектор. Не са формулирани обаче обективни и ясни критерии, на които тези фирми следва да отговарят.

2) Липса на обратна връзка по предложенията на гражданския сектор

Действащите консултативни съвети провеждат свои заседания като предоставят възможност на участващите в тях да се изкажат по обсъжданите проблеми. Това обаче не е достатъчно условие за чуваемост и прозрачност. В практиката се наблюдава липса на обратна връзка от страна на администрацията каква част от предложенията на гражданския сектор са били приети или отхвърлени и поради какви причини.

3) Липса на публичност относно дейността на консултативните съвети.

Проблем пред функционирането на съветите е и липсата на публичност относно дейността им. Част от протоколите от заседанията им се качват на Портала за консултативни съвети към Министерския съвет или на специални раздели на сайтовете на съответните министерства, но като цяло информацията е трудно достъпна. Не всички съвети прилагат тази практика, а наличието на протоколи от заседанията не замества необходимостта от отчетност от страна на държавната администрация какво се случва с идеите и предложенията на гражданския сектор.

4) Потвърждение на легитимността на вече изработена политика

Наблюдава се практика част от съветите да бъдат свиквани, за да потвърдят легитимността на вече изработена публична политика или вече взето решение. Това обезсмисля процеса на консултиране и прави неефективен диалога между държавата и заинтересованите страни.

5) Не се провеждат достатъчно на брой заседания

Мнозинството съвети имат заседания, разполагат с изработени правилници за дейността си, които се спазват, а членовете им получават редовно информация за заседанията навреме, за да имат възможност да се подготвят. Проблем обаче е нередовното свикване на заседания и липсата на работни програми. В мнозинството от случаите е видно, че заседания се свикват най-често по решение на министъра и по конкретни казуси. Докато, за да бъде работата на съветите наистина ефективна и систематична, е необходимо провеждането на редовни срещи, като гражданското участие трябва да се прилагат на всеки етап от изработването на дадена политика.

6) Недостатъчно права на гражданските организации, СИП и бизнеса

Тежестта на представителите на държавната администрация в консултативните съвети в редица случаи е прекалено голяма, като единствено администрацията притежава инициативата да свиква заседания и да определя дневния ред по тях. Необходимо е предоставянето на възможност и на други членове на съветите да свикват заседания и да допълват дневния ред на дискусиите със значими теми, от интерес за гражданските организации, социалните партньори и бизнеса.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

3.2.2. Проблеми и предизвикателства пред ефективното функциониране на партньорски структури по оперативните програми „Конкурентоспособност и иновации" и „Наука и образование за интелигентен растеж"

1) Гражданският сектор е неадекватно репрезентиран в комитетите за наблюдение на ОПИК и ОПНОИР

Прегледът на състава на Комитета за наблюдение (КН) на ОПИК 2014-2020 и КН на ОПНОИР 2014-2020 г., ясно демонстрира, че представителите на неправителствения сектор и на социално–икономическите партньори в състава на Комитета **са силно нерепрезентирани.** Така например при КН на ОПИК 2014-2020 общо 13 члена с право на глас и 2-ма наблюдатели с право на съвещателен глас представляват гражданския сектор (СИП, браншови съюзи и асоциации, НПО), като същевременно представителите на държавната администрация на национално, регионално и местно ниво с право на глас са 39 члена, като администрацията разполага и с 3-ма наблюдателя с право на съвещателен глас. Сходна е ситуацията и със състава на КН на ОПНОИР 20214-2020.

Решенията на КН имат задължителен характер и се прилагат на практика в процеса на управление и изпълнение на ОПИК и ОПИМСП. Поради обстоятелството, че представителите на неправителствения сектор и на социално-икономическите партньори са **слабо представени** в състава на Комитета (под 1/3 от членовете с право на глас), това силно затруднява гражданските участници да формират единодушие или поне да привлекат мнозинство от две трети от членовете с право на глас в подкрепа на своята позиция.

2) Влиянието на представителите на гражданското общество върху вземането на решения в КН е незначително

Слабото влияние на представителите на гражданското общество (СИП, браншови съюзи и асоциации, НПО) върху вземането на решения в КН, освен на слабата им репрезентираност, се дължи на утвърдените процедури на вземане на решение.

Решенията в КН се взимат **с единодушие**, като в случаите, когато е невъзможно да се постигне единодушие, решенията се взимат с **мнозинство от две трети** от присъстващите на заседанието членове на Комитета с право на глас. Като се има пред вид, че представителите на гражданското общество - СИП, браншови съюзи и асоциации, НПО – са по правило малко от 1/3 от състава на съответния КН, тяхното участие и глас в КН на практика не влияят върху вземането на решения.

Допълнително предизвикателство, затрудняващо приемането на предложенията на гражданския сектор, е и съществуващата практика за **неприсъствено вземане на решения чрез писмена процедура**, при която решенията се считат за съгласувани при получаване на писмен отговор по тях от страна на две трети от членовете с право на глас. При липса на писмен отговор от страна на член на Комитета се приема, че той съгласува проекта на решение без забележки. Това означава, че дори и представителите на гражданския сектор активно да заявят несъгласие по дадено решение и мнозинството от представителите на публичния сектор изобщо не вземат

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

позиция по него, решението въпреки това ще се счита за успешно съгласувано поради несъвършенствата на този вид процедура.

По този начин, независимо от формално съществуващите механизми за отчитане на предложенията на гражданското общество, СИП и бизнеса чрез включването им като равноправни членове, в действителност в мнозинството от разглежданите решения Комитетът за наблюдение може и да не се вслуша в техните аргументирани становища. По тази причина **техните предложения и становища по правило не успяват да се наложат и да бъдат приети в процеса на дискусии, гласуване и вземане на управленски решения**, поради доминиращия брой представители с право на глас от страна на публичния сектор.

3) КН нямат съществено влияние върху формулирането на критериите за подбор на финансираните операции и проекти

Това се дължи на обстоятелството, че съгласно действащата нормативна рамка приемат само принципните „методология и критериите за подбор на операции“, предложени от съответния Управляващ орган.

Принципно съществуват два кръга въпроси, свързани с подготовката на процедурите за безвъзмездна помощ, а именно: (i) разработване на „методология и критериите за подбор на операции“, и (ii) разработването на условията за кандидатстване и условията за изпълнение и приложенията към тях.

Съгласно чл. 26, ал.2. от ЗУСЕСИФ документите, определящи условията за кандидатстване, се разработват от УО съобразно одобрената от КН на съответната програма методология и критерии, използвани за подбор на операции**.** Видно от одобрените от ръководителите на Управляващите органи на ОПИК 2014-2020 и ПОНОИР 2014-2020 образци на „Методология и критериите за подбор на операции“, същите са с много общ характер, като по същество представляват общо формулирани, бланкетни параметри на схемите за подпомагане.[14] Въз основа на така одобрените от КН (съгл. чл. 14, ал. 2 от ЗУСЕСИФ) общо формулирани „методология и критерии за подбор на операции“ Управляващите органи след това чрез условията за кандидатстване и условията за изпълнение, чието приемане е в тяхната

[14] В образеца на методология и критерии, критериите за допустимост (на кандидати, проекти/дейности и разходи), както и критериите за техническа и финансова оценка на проектите се представят само общо дефинирани (като наименование), като се посочва единствено общата максимална оценка по критерия, но:

- изискванията за допустимост не са детайлно дефинирани;
- не са посочени конкретните показатели, чрез които всеки критерий се конкретизира и измерва;
- не са посочени формулите за изчисляване на количествено измеримите показатели, нито съдържанието на качествените такива;
- не е посочено вътрешното разпределение на точките между отделните показатели в рамките на максималния брой точки на съответните критерии;
- не са посочени отделните стойностни диапазони на показателите, при които се присъжда съответния брой точки.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

изключителна компетентност[15], **самостоятелно формулират в тяхната пълнота всички съществени параметри на процедурата, вкл. детайлните критерии за подбор на проекти**

Съгласно практиката и наръчниците на Управляващите органи на оперативните програми, само те могат да подготвят и предлагат на КН за одобрение конкретната „методология и критерии за подбор на операции“. Дори в КН да има предложения за изменение на внесения от Управляващия орган проект на методология и критерии, самият КН няма правомощия самостоятелно да ги гласува и приеме, тъй като съгласно Регламент (ЕС) № 1303/2013 единствено Управляващият орган може да предлага за приемане „критериите и методологията”, т.е. ако Управляващият орган се съгласи с предложенията, те стават негово предложение към КН; ако Управляващият орган не се съгласи с тях, той няма да ги предложи на КН, поради което КН няма да може да ги гласува и приеме.

Посочените две обстоятелства поставят въпроса дали така наложилият се механизъм за партньорство и гражданско участие в КН на оперативните програми за конкурентоспособност, и за наука и образование съответства на изискванията на общоприложимите разпоредби[16] и на Европейски кодекс на поведение за партньорство в рамките на европейските структурни и инвестиционни фондове[17].

[15] Чл. 125, пар. 3, б. „а“ от Регламент № 1303/2013 и чл. 26, ал. 2 от ЗУСЕСИФ.
[16] Регламент (ЕС) № 1303/2013.
[17] Приет с Делегиран регламент (ЕС) № 240/2014 на ЕК.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

РАЗДЕЛ II. ИНСТРУМЕНТАРИУМ (МЕХАНИЗМИ, МЕТОДИ И ПРОЦЕДУРИ) ЗА ПАРТНЬОРСТВО В СФЕРАТА НА ПОЛИТИКИТЕ ПО КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ И ИНОВАЦИИ

В тази раздел е представен детайлен инструментариум (механизми, методи и процедури) за партньорство в сферата на конкурентоспособността и иновациите. Той е разработен въз основа на ситуационния анализ на партньорството в сферата на конкурентоспособността и иновациите, вкл. прегледа на добрите европейски практики за партньорство, на съществуващите национални методически документи относно гражданското участие в процесите на формиране, изпълнение и оценка на публичните политики и програми, както и на допълнително анализирани чуждестранни източници.

Инструментариумът е разделен на обща и специална част, както следва:

ОБЩА ЧАСТ

Глава 1. Основни характеристики на гражданското участие

Глава 2. Участници в процеса на партньорство в областта на политиките по конкурентоспособност и иновации, в т.ч.:
- методика за идентифициране и анализ на заинтересованите страни
- ключови партньори в областта на политиките по конкурентоспособност и иновации

Глава 3. Гражданското участие по цикъла на политиките в сферата на конкурентоспособност и иновациите

Глава 4. Етапи на подготовка и провеждане на процеса на гражданско участие в политиките по конкурентоспособност и иновациите

Глава 5. Инструменти (механизми, методи и процедури) за гражданско участие, в т.ч.:
- общоприети инструменти за гражданско участие
- конкретни инструменти за партньорство, прилагани в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации

Глава 6. Контролни листи за подготовка и провеждане на гражданското участие

СПЕЦИАЛНА ЧАСТ: ИНСТИТУЦИОНАЛИЗИРАНИ ИНСТРУМЕНТИ ЗА ПАРТНЬОРСТВО

Глава 1. Консултативни съвети в областта на икономическото развитие и иновациите

Глава 2. Партньорски органи, участващи в изпълнението на европейските структурни и инвестиционни фондове в България в сферата на конкурентоспособността и иновациите

Общата част на Инструментариума предоставя детайлни методически указания относно ползите, формите, участниците, етапите, инструментите и процедурите за осъществяване на партньорството в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации по целия цикъл на политиките (програмния цикъл).

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Специалната част се фокусира детайлно върху институционализираните инструменти за партньорство поради обстоятелството, че те са най-голяма практическа важност в реалния процес на партньорство в сферата на конкурентоспособността и иновациите.

С това си съдържание инструментариумът има за цел да служи като **практически наръчник по партньорство при формирането и изпълнението на политиките в областта на конкурентоспособността и иновациите**.

В ролята си на такъв практически наръчник „инструментариумът“ може да се разпространява и ползва самостоятелно.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

ОБЩА ЧАСТ

Глава 1. Гражданско участие (партньорство) – какво, защо, кой, къде, как...?

1.1. Същност на гражданското участие (партньорството)

Гражданското участие (участието на обществеността, партньорството) е политически принцип и практика, която цели и улеснява участието на тези, които потенциално са засегнати или са заинтересовани от дадено решение, във вземането на това решение. Принципът на гражданско участие гласи, че тези, които са засегнати от дадено решение, имат право да участват в процеса на вземане на решението.

Това влияние на обществото не замества прилагането на формални правила и принципи на демокрацията, като свободни и честни избори, представителни парламенти, отговорни ръководители, политически неутрална публична администрация, плурализъм, зачитане на правата на човека и пр. Гражданското участие винаги е съществувало в демокрациите в някаква форма и до известна степен. С развитието на демокрацията обаче гражданите и организациите, изискват по-голяма отвореност и прозрачност, а обществата и предизвикателствата стават все по-сложни, което кара правителствата все повече да се стремят да засилят тези взаимодействия. Подобряването на гражданското участие може да засили доверието на обществото в правителството, да подобри прозрачността на държавното управление, да засили гражданския капацитет и да създаде по-устойчиви политики.

1.2. Представителите на гражданското общество като партньор на публичните власти

Обществеността (гражданите) представлява отворен и неограничен кръг от лица, включващ всички членове и организационни форми на обществото.

Терминът „общество“ обхваща както индивидите, така и групите хора. Групи от лица могат да се формират по конкретен повод (граждански инициативи, например, в повечето случаи се оформят във връзка с конкретен проект и имат, но с много „хлабава“ вътрешна организационна структура), или със специфична дългосрочна цел и ясна организационна структура (= *организирана общественост/граждани*). Примери за *„организираната общественост*“ са законово установените представителства на интереси, като браншовите камари, и пр., чиито задачи са определени от закона. Организациите на гражданското общество са също част от организираната общественост, но те се създават на доброволна основа, в дългосрочен план и независимо от конкретни проекти; примери за това са организации за правата на човека, за защита на околната среда, за представляване и отстояване на браншови икономически интереси, както и други граждански инициативи, религиозни общности, работодателски и синдикални организации. За разлика от организираната общественост, терминът *„широка общественост“* се отнася до лица, които не са обединени в повече или по-малко силно организирани групи, а по-скоро застъпват своите индивидуални интереси.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

1.3. Нива на гражданското участие

Процесите на гражданско участие могат да се развиват на три различни йерархични нива – политики и законодателство, планове и програми, и проекти.

1.3.1. Политики и законодателство

На това ниво се определят целите и общите посоки на развитие, обикновено изразени абстрактно.

Нивото на политиките е най-абстрактното и обобщено ниво в йерархията на планирането и вземането на решения. Английският термин „политики“ [18], както е описан в съответни международни документи, обхваща стратегии, визии и стратегически концепции и др. под., на национално ниво (напр. Национална стратегия на развитие на МСП 2014-2020), на ниво ЕС (политика на сближаване на ЕС) или на международно ниво (напр. политиката на сближаване на ЕС). В редица случаи в държавите-членки на ЕС политиките се разработват частично, в резултат на препоръки на равнище ЕС за подготовка на национални планове за действие по определени общи на ЕС въпроси и политики.

Процесът на разработване на политики не е предмет на някакви формални изисквания и поради това се различава значително. Политиките могат да бъдат одобрени от компетентния министър или от Министерския съвет. Обикновено Парламентът не участва. Разграничаването между политиките, от една страна, и плановете и програмите, от друга страна, е трудно и не винаги еднозначно. Тъй като политиките са формулирани най-вече в по-абстрактен стил, отколкото плановете или програмите, обикновено при тяхното разработване участва т.нар. организирана общественост.

1.3.2. Планове и програми

На това средно йерархично ниво се формулират пакети от обособени мерки за постигане на дадена цел, изразени по по-конкретен начин, напр. Оперативна програма за иновации и конкурентоспособност 2014-2020, Национална програма за подпомагане на лозаро-винарския сектор 2014-2018, и пр.

Плановете и програмите имат стратегически характер и обикновено съдържат цял пакет от мерки. Плановете и програмите могат да предвиждат както инвестиционни мерки, така и организационни такива. Програмите за насърчаване на научните изследвания например влияят на научния подход към конкретни теми и като цяло на развитието на науката. Стратегическите планове са по-малко конкретни, отколкото напр. конкретни, макар и много мащабни, строителни проекти. Не винаги е възможно да се определи точно кои са засегнатите. Колкото по-абстрактно е съдържанието на плановете или програмите, толкова по-голяма е вероятността формите на участие на организираната общественост, тоест заинтересованите групи по интереси, да се окажат успешни. Има стратегически планове, в които участва както широката

[18] Policies.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

общественост, така и организираната общественост. Изготвянето на някои планове и програми е задължително, например на планове за управление на отпадъците или планове за териториално устройство. Има различни законови изисквания по отношение на участието на обществеността в планове и програми в различните обществени сфери.

1.3.3. Проекти и мерки

Това са индивидуални мерки, планирани и описани подробно. Проектите/мерките са с пълна степен на конкретизация по отношение на участници, ресурси, дейности, време графики, продукти и резултати от изпълнението. Те служат за практическо реализиране на инструментите за публично управление, посочени по-горе (политики, стратегии и програми).

1.3. Ползи от гражданското участие при формулирането и изпълнението на публичните политики

Гражданското участие може да бъде от **полза за всички**, защото допринася за...

- **Подобряване на качеството на публичните политики и услуги.** Когато държавните органи включват различни групи при вземане на решения и предоставяне на услуги, отговорната администрация се възползва от доброто им познаване им от първа ръка на проблемите. Администрацията се запознава с нови гледни точки като реакция на нейните допускания, които различни гледни точки служат за проверка на реалността.

- **Способстване за решаване на сложни проблеми.** Социалните, икономическите и екологичните проблеми могат да бъдат много сложни. Сближавайки различни мрежи, държавната администрация получава нови източници на информация, добива усещане за съвместна цел и увеличава възможността за намиране на устойчиви решения.

- **Изграждане на доверие и разбиране.** Чрез изграждането на активни отношения държавните органи могат да намалят усещането за „нас“ и „тях“. Хората развиват доверие в администрациите, които канят за участие и искрено слушат. Това може да създаде основа за доверие, което е ценно, когато трябва да се вземат трудни решения.

- **Подкрепя активните граждани.** Активно ангажирайки гражданите, администрацията зачита правото на хората да участват във вземането на решенията, които ги засягат. Държавните органи могат да насърчават „демокрацията на участието“, при която всички са съгласни, че имат своя дял и роля.

- **Допринася за създаването на приобщаващо общество.** Хората се чувстват по-силни, по-справедливо третирани и по-ценни, когато правителството действа в сътрудничество с различни общности. Създаването на среда, в която хората могат да решават собствените си проблеми, насърчава самостоятелността и иновациите.

- **По-ефективно отчитане на напредъка.** Сътрудничеството с НПО може да подобри мониторинга и оценката на програми, предоставяни от общността. Активните взаимоотношения могат също да позволят конструктивни отзиви за работата на агенцията.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- **Изграждане на умения на администрацията.** Изграждането на връзки с НПО и гражданите предлага възможности на държавната администрация да изгради набор от комуникационни и междукултурни умения, приложими в много различни условия.

- **Синергия при вземането на решения и и ангажираност с резултатите.** Участието на обществеността позволява резултатите могат да бъдат приети и подкрепени на по-широка основа. Благодарение на интензивното сътрудничество участниците могат да се идентифицират по-добре с резултата.

- **По-добри решения и по-лесно прилагане.** Интензивният обмен между всички участници позволява интегрирането на различни гледни точки, което подобрява подкрепянето на резултатите. По този начин участието на обществеността също допринася за гарантиране на качеството и по-лесно прилагане. Това означава, че участието на обществеността може да има ефект и икономия на време.

Ползи за вземащите политически решения

Като **орган, вземащ решения по политиките**, можете да се възползвате от процеса на гражданско участие, защото ...

- се подобрява комуникацията и обменът на информация с обикновените граждани и застъпниците на интереси;

- насърчавате културата на сътрудничество и диалог с обикновените граждани, лобистите и представителите на групи по интереси, като по този начин укрепвате демокрацията на местно ниво;

- получавате по-ясна картина на интересите и нуждите на различните слоеве от населението;

- можете да намалите натиска на очакванията и количеството неформални интриги чрез открито включване на различни групи по интереси (лобита) в процеса;

- можете да интегрирате така наречените „рискови групи“ в общността чрез процес на гражданско участие;

- можете да укрепите доверието на хората в процеса на вземане на политически решения;

- политическите решения имат по-голяма тежест, ако се вземат въз основа на процес на гражданско участие;

- можете да подобрите имиджа си, като се доближите до обикновените граждани;

- можете да получите повече от желанието на местните хора да се идентифицират с тяхната общност или регион

Ползи за служителите в държавната администрация

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Като **служител в държавната администрацията** имате полза от процеса на гражданско участие, защото ...

- последващите административни процеси често могат да бъдат завършени по-рано (тъй като има по-малко възражения и коментари по време на процеса и по-малко оплаквания след това), така че работата ви се улеснява;
- запознаване се със съмнения и резерви по отношение на проект или план на ранен етап и по този начин можете да се справите с тях активно;
- можете да намалите натиска на очакванията и количеството задкулисни интриги чрез открито включване на различни групи по интереси и лобита в процеса;
- по този начин насърчавате култура на сътрудничество и диалог с обикновени граждани, лобисти и групи по интереси, което укрепва демокрацията на местно и централно ниво;
- получавате по-ясна картина на интересите и нуждите на различни слоеве от населението;
- включването на заинтересованите и / или засегнатите улеснява обхващането, претеглянето и съгласуването на различни интереси;
- можете да укрепите увереността в правотата на това, което прави администрацията.

Ползи за гражданите и членовете на граждански инициативи

Като **гражданин или член на гражданска инициатива или организация** вие имате полза от процеса на гражданско участие, защото ...

- можете да представите вашите собствени ценности, идеи и интереси, и да ги реализирате;
- можете да имате пряка участие при обсъждането и приемането на решенията, засягащи вашето качество на живот и интереси;
- имате (по-добър) достъп до подходяща информация;
- получавате по-добра представа за процесите на вземане на решения и научавате как работят вземащите политически решения и администрацията;
- самоорганизирането отваря нови области на дейност и възможности за ефективни действия;
- можете да спечелите признание и уважение за ангажираността и познанията си като „експерт на място“.

Ползи за лобисти и представители на групи по интереси

Като **лобист и представител на група по интереси** имате полза от процеса на гражданско участие, защото ...

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- можете да представите вашите собствени ценности, идеи и интереси и да ги реализирате;
- можете да придадете по-голяма тежест на вашата организация;
- получавате по-пълна представа за процесите на вземане на решения;
- процесът на участие подобрява шансовете за представяне на интереси и гледни точки, които не получават често внимание;
- имате (по-добър) достъп до подходяща информация;
- можете да демонстрирате както пред членовете на вашата организация, така и пред широката общественост, че вашата организация е компетентна и действа въз основа на своите принципи;
- развива се доверието като основа за бъдещо сътрудничество.

Ползи за заинтересованите от конкретен проект

Като **лице, заинтересовано от конкретен проект** също имате полза от процеса на гражданско участие, защото ...

- резултатите от процесите на гражданско участие обикновено са общоприети, проектите обикновено се изпълняват по-бързо, има по-малко оплаквания и съдебни спорове след получаване на одобрение;
- по този начин се подобрява правната сигурност и се намалява предприемаческия риск;
- можете да получите повече разбиране - напр. за бизнес изискванията на вашата фирма;
- можете да вградите вашата фирма по-солидно в общността / региона;
- можете да създадете атмосфера на доверие като основа за бъдещо сътрудничество, както и да засилите доверието в продуктите и услугите на вашата фирма;
- можете да подобрите имиджа на вашата фирма.

1.4. Принципи на гражданското участие

Успешното гражданско участие в процеса за вземане на решения изисква от публичната администрация да спазва определени принципи като базова предпоставка, а от гражданите да познават тези принципи и да вложат усилия да направят участието си информирано. За да бъде ангажирано гражданското общество по ползотворен начин, администрацията трябва да планира и подготви дейности за ангажиране, да осигури прозрачност, почтеност и уважение във взаимодействието, да гарантира въздействие и резултати и да прави оценка на участието.

Планиране и подготовка на дейности за ангажиране

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Ключов фактор за успех е планирането на дейностите за ангажиране на гражданско участие, което от своя страна включва определяне на:

- правилния момент за ангажиране;
- необходимите условия на контекста;
- представителност на участниците (от гледна точка на техните ценности и мнения).

Ефективното планиране отговаря на следните критерии:

- ангажирането да става на възможно най-ранен етап и през целия политически цикъл – планиране, прилагане, наблюдение и оценка на политиките и управленските актове;
- организаторите са запознати с нуждите на участниците и вземащите решения;
- участниците приемат целите на ангажирането;
- обръща се внимание на различните мнения, включително различни организации и хора от всякаква възраст, пол, етнически групи, географско местоположение, социален статут и т.н.
- обръща се внимание на избора на методи за ангажиране и на броя на участниците.

Прозрачност, почтеност и уважение

Прозрачността е свързана с така наречената информационна асиметрия, тоест организаторите, които целят ангажиране на граждански организации за участие, обясняват ясно какво правят и какво планират да направят. Необходимо е да бъдат ясно обяснени плана, изпълнени-ето и резултатите от участието им; да се гарантира уважение към мненията, гледните точки – дори да се различават от желаните – и резултатите и да се поддържа информираност на участниците дори след приключването на ангажимента.

Критериите за спазване на този принцип са:

- участниците получават ясна информация преди, по време и след ангажимента си, могат да дадат свободен принос и са известени за начините, по които техните мнения се включват във вземането на решения;
- прозрачност по отношение на обхвата, потенциала и ограниченията на ангажирането (нарича се управление на очакванията);
- прозрачност по отношение на целите на ангажимента – ясно са посочени групите хора, които трябва да бъдат включени и техните нужди и стремежи, както и широкия контекст на процеса;
- откровеност от страна на управляващите в заявлението, че желаят на отчетат мненията на участниците.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Пространство за маневриране

Партньорството изисква наличието на пространство за маневри. В началото на процеса всички участници следва да са точно информирани за обхвата и възможните резултати от конкретния процес на гражданско участие. По този начин участниците са в състояние да преценят реалистично възможностите си за влияние и да нямат нереалистични очаквания за възможния резултат от участието си, ако напр. решението е на практика предварително взето (предрешено) поради специфични обстоятелства.

Баланс и равни възможности

В рамките на ясно дефинираното пространство за маневриране процесите на обществено участие целят да предоставят на участващите групи баланс на интересите и равни възможности за влияние. Всички целеви групи са третирани балансирано. Процесът на участие се организира без бариери.

Въздействие и резултати

Ангажирането на гражданското общество трябва да бъде интегрирано в процеса на вземане на решения. Това означава, че управлението отчита реално мненията на участниците; участниците се запознават с обсъжданата тема и с процеса на вземане на решения като цяло и са ангажирани по смислен начин. Добра практика е те да бъдат поощря-вани за бъдещо участие.

Оценка

Както всеки друг процес, ангажирането на гражданите при вземане на управленски решения изисква наблюдение на резултатите, въвеждане на оценка и планиране на инструментите, които тя ще използва. Постигнатото в процеса трябва да се оценява и да се търсят възможности за подобряване на бъдещата практика (предварителна и последваща оценка) с фокус върху насочването (кои групи са били предмет на стратегиите за ангажиране и до кого са достигнали); методите, из-ползвани за ангажиране, тяхната ефективност и възможни промени и уроци за бъдещето; правилният момент на ангажиране и резултати от приложената стратегия.

Планът на оценката традиционно изяснява целта (на ангажира-нето) и конкретните задачи; формулира ясни въпроси за оценяване и обяснява как ще се дават отговори на тези въпроси, в това число събиране на данни, анализ на данните и докладване.

Съобразяване с това, което е важно за хората

Притесненията на участниците следва да се приемат сериозно. Участниците се срещат в климат на партньорство. Аргументите и контрааргументите се разглеждат справедливо в процесите на обществено участие. Справедливият начин на взаимодействие е основата за ползотворно сътрудничество. Ангажирането е най-ефективно, когато организаторите не просто се опитват да предадат собственото си послание, а се стремят да се съобразят с интересите на хората и се

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

вслушват в техните проблеми в дългосрочен план. Това е предпоставка за реален, дългосрочен ангажимент за диалог.

Ползване на съществуващия опит

Нормално е да бъде намерен полезен опит, който може да осигури уроци, независимо че дебатът трябва да бъде ориентиран към местните проблеми. Ученето от практики за гражданско участие в други сектори има предимството при същия институционален и културен контекст, а ученето от други държави показва дали определени аспекти с доказана ефективност могат да бъдат успешно приложени и в друга национална среда.

Ограничения на партньорството

Процесите на участие могат значително да допринесат за подобряване на качеството и приемането на решения по въпроси от обществен интерес. Но те имат и своите ограничения.

Процесите на гражданско участие имат малък шанс за успех, ако:

- Заинтересованите страни не са склонни да участват, тъй като (да речем) те се страхуват да не бъдат „набелязани“ (в негативен план), предишният им опит с процесите на участие ги е отказал или вярват, че могат да постигнат по-добре целите си по други начини.
- Лицата, които вземат решения, не подкрепят подобни процеси, вероятно защото политиците и / или администрациите се притесняват решаващата им власт да бъде ограничена.
- Няма много възможност за полезно действие, тъй като основните решения вече са взети.
- Социалното многообразие и различната степен на достъп до процесите на участие не дават равни възможности, ако (например) организаторите нямат успех да ангажират за участието целеви групи, които са трудно достъпни или в неравностойно положение.

Глава 2. Участници в процеса на партньорство в областта на политиките по конкурентоспособност и иновации

В рамките на тази част е представена *Методика за идентифициране и анализ на заинтересованите страни*, разглеждани като потенциални участници в процеса на партньорство, като след това е направен *преглед на конкретните ключови участници (партньори) в сферата на политиките по конкурентоспособността и иновации*, идентифицирани и анализирани въз основа на посочената методиката.

2.1. Методика за идентифициране и анализ на заинтересованите страни

Анализът на заинтересовани страни (stakeholder analysis) е особено важна първа стъпка за реалното прилагане на принципа на партньорство в процеса на планирането и програмирането, изпълнението, мониторинга и оценката на публичните политики и програми в сферата на

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

конкурентоспособността и иновациите. Чрез него се идентифицират всички заинтересовани лица, които имат отношение и интереси към тези процеси, за да бъдат те привлечени за активно участие в тях.

Заинтересованите страни са отделни индивиди, обществени групи, организации и институции, за които съществува възможност да бъдат засегнати (в положителен или отрицателен смисъл) от съответната политика или програма, или такива, които могат да окажат влияние върху резултатите и последствията от нейното осъществяване. Важно е да се отбележи, че заинтересованите страни трябва да бъдат прецизно идентифицирани и анализирани, тъй като те са различни във всеки конкретен случай и зависят от контекста и спецификата на политиката или програмата.

Съгласно приетите от правителството *Стандарти за провеждане на обществени консултации* основните заинтересовани страни следва да бъдат идентифицирани на най-ранен етап от процеса на планиране и програмиране на публичните политики и програми с оглед ангажираността им в подготовката на най-адекватните мерки за въздействие върху предприятията, обект на политиките и програмите, трансфер на знание и последствие по-ефективно участие в изпълнението, мониторинга и оценката на политиката и програмите в подготовката в която лично са участвали.

Включването на заинтересованите страни следва да бъде на широка основа, за да бъдат представени и защитени гледните точки на всички заинтересовани страни, които имат съществен интерес, притежават съответната информация и играят роля в прилагането на съответната политика и програма в сферата на конкурентоспособността и иновациите. Лошият процес на идентификация на заинтересовани страни позволява достъп само до доминиращи, мощни или притежаващи големи връзки във висшите кръгове заинтересовани страни. В тази връзка колкото повече процесът на идентификация се доближава до лобирането, толкова по-лоши ще бъдат постигнатите от него резултати в подкрепа на избора на разходно ефективно решение на проблема.

Процесът на идентификация на заинтересованите страни не би трябвало да изключва никого с действителни интереси. Европейската комисия подчертава, че поддържа подход на включване в съответствие с принципа на отвореното управление: “Всеки гражданин, предприятие или сдружение все така ще има възможност да дава своето мнение и информация.”

В процеса на идентификация следва да се отличава и разбира многообразието от заинтересовани страни с техните различни интереси, гледни точки и очаквания относно характера и съдържанието на предложената политика като обичайните заинтересовани страни включват:

- Обектите на регулиране;
- Предприятия (местни, чужди, големи, малки и микро);
- Работници;
- Потребители;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- Икономически и социални партньори;
- Неправителствени организации;
- Академични среди, мозъчни тръстове;
- Други потребители;
- Публична администрация (централна и териториална).

Европейската комисия препоръчва при идентифициране на целевите групи да се помисли за:

- по-широкото въздействие върху други политики, например екологични интереси и политика за потребителите;
- необходимостта от специфичен опит, компетентност или технически знания;
- необходимостта от включване на неорганизирани интереси;
- опита на участниците от предишни консултации;
- необходимостта от правилен баланс между представителите на:
  - ✓ социалните и икономическите партньори;
  - ✓ големите и малките организации или фирми;
  - ✓ по-широки групи (например църковни и религиозни общности);
  - ✓ специфични целеви групи (например жени, възрастни хора, безработни или етнически малцинства).

Анализът на заинтересованите страни е комплексен процес, който изисква преминаването през следните четири последователни етапа:

- Етап 1: Определяне на ключовите заинтересовани страни
- Етап 2: Оценка на интересите на заинтересованите страни и потенциалното въздействие на политиката/програмата върху тях
- Етап 3: Преценка на значимостта и степента на влияние на заинтересованите страни
- Етап 4**:** Стратегии за включване на заинтересованите страни

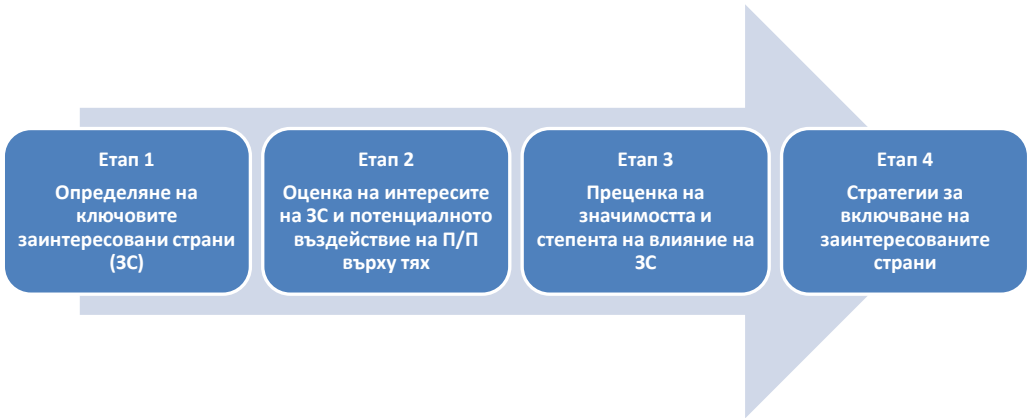

Етап 1: Определяне на ключовите заинтересовани страни

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Първият етап от анализа на заинтересованите страни включва идентифицирането на онези от тях, които играят ключова роля при планирането и реализацията на политиката или програмата и чието участие в мониторинга и оценката е наложително или желателно. Правилното определяне на ключовите заинтересовани страни може да бъде подпомогнато от отговорите на следните въпроси:

- Кои са потенциалните облагодетелствани страни (целеви групи, бенефициенти) от реализацията на политиката/програмата?
- Кой може да изпита неблагоприятни въздействия от изпълнението на политиката/програмата?
- Кои са уязвимите групи?
- Кои са потенциалните поддръжници и противници на политиката/програмата?
- Какви са взаимоотношенията между заинтересованите страни?

Идентифицирането на заинтересованите страни може най-лесно да се осъществи чрез съставяне на подробен списък, включващ основните публични институции, частни и граждански организации, обществени групи и индивиди, които могат да въздействат върху политиката/програмата или върху които интервенциите могат да окажат влияние. Съставеният списък следва да послужи като първоначална информация за разработване на матрицата за анализа на заинтересованите страни.

Съществено за този етап е не само да се определят ключовите заинтересовани институции, организации, бизнеси и социални групи, но и да се уточни кои от тях имат **първичен и вторичен интерес** от разработваната политика или програма, както и да се определят техните конкретни интереси. Първично заинтересовани са тези лица и организации, които имат пряка полза от изпълнението на политиката/програмата или понасят преки вреди. На свой ред вторично заинтересовани са тези институции, организации и обществени групи, които макар и да не са пряко повлияни от политиката/програмата, тя има косвено отношение към тяхната дейност и интереси или към контактите им с пряко засегнати страни.

Етап 2: Оценка на интересите на заинтересованите страни и потенциалното въздействие на политиката/програмата върху тях

След като заинтересованите страни са идентифицирани, в рамките на този втори етап се анализират възможните последствия от реализацията на политиката/програмата, както и нейното потенциално въздействие върху техните интереси. Някои от интересите на заинтересованите страни са по-трудно забележими, отколкото други и не е лесно да бъдат прецизно определени. Това важи най-вече, в случаите, при които интересите са „скрити“, многостранни или противоречат на първоначално заявените от страните цели и намерения.

Правилното определяне на интересите на ключовите засегнати страни може да бъде подпомогнато от задаването на следните уточняващи въпроси:

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- Какви са конкретните очаквания на заинтересованите страни от реализацията на политиката или програмата?
- Какви са възможните ползи или вреди за заинтересованите страни?
- Какви ресурси са в състояние или биха искали да мобилизират заинтересованите страни в подкрепа или противодействие на осъществяването на политиката/програмата?
- Кои от интересите на заинтересованите страни противоречат на целите на политиката/програмата?

В някои случаи и спрямо някои заинтересовани институции и организации отговорите на тези въпроси могат да бъдат получени и чрез анализ на документи или събиране на друга аналитична информация. Оценката на интересите на други засегнати страни – неформални групи, местни общности или потенциални губещи, често изисква провеждане на някаква форма на консултации с тези лица и групи. С помощта на събраната информация може да се прецени обективно да каква степен планираната политика или програма е в състояние да повлияе (положително или отрицателно) върху техните интереси, като информацията може да се обобщи и включи в рамките на матриците за анализ на заинтересованите страни.

Етап 3: Преценка на значимостта и степента на влияние на заинтересованите страни

На този трети етап от процеса на анализ се оценяват влиянието на различните заинтересовани страни и значението на разглежданата политика или програма върху тях, като се преценяват следните ключови характеристики на страните:

- Власт и статус (политически, икономически и социален);
- Степен на контрол над стратегически ресурси;
- Неформално влияние;
- Ниво на организираност;
- Властови взаимоотношения с други заинтересовани страни;
- Значение за успеха и резултатите от политиката/програмата;

Влиянието се определя като степента, в която заинтересованите страни са в състояние да въздействат върху осъществяването и резултатите от политиката или програмата. То може да бъде упражнено по два начина – чрез пряк контрол върху процеса на вземане на решения или чрез оказване на подкрепа или противодействие (явно или скрито) при осъществяването на политиката/програмата. Упражняването на влияние могат да произтичат както от официалната власт или статут на заинтересованата страна, така и от неформалното или неофициално влияние, което тя може да притежава.

Значението е свързано със степента, в която постигането на целите на политиката или програмата са зависими от активното участие на дадена заинтересована страна. По принцип ключовите заинтересовани страни са тези, към задоволяването на чиито потребности е насочена политиката/програмата и чиито интереси съвпадат с нейните цели. Интересите на друга част от заинтересованите страни могат да противоречат на целите на

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

политиката/програмата, което представлява възможност те да противодействат на нейната реализация. Има и варианти, при които заинтересованите страни имат ограничено влияние върху политиката/програмата, независимо, че могат да бъдат важни целеви групи. Привличането на тези заинтересовани страни като активни участници в планирането и изпълнението на политиката/програмата, както и трайното удовлетворяване на техните потребности често изискват специални усилия.

Етап 4: Стратегии за включване на заинтересованите страни

Четвъртият и последен етап от анализа на заинтересованите страни включва разработването на стратегии за включване на заинтересованите страни в процесите на формулиране, изпълнение, мониторинг и оценка на политиките в сферата на конкурентоспособността и иновациите. Въз основа на резултатите от предходните три етапа може да се планира как заинтересованите страни да бъдат активно привлечени и ангажирани с осъществяването, мониторинга или оценката на политиката или програмата. При осъществяването на този етап следва да се вземат предвид:

- Интересите, значението и влиянието на всяка заинтересована страна.
- Необходимостта от предприемане на специални усилия за приобщаване на значими заинтересовани страни, които имат ограничено влияние.
- Планиране на подходящи форми за участие в планирането и програмирането, осъществяването и мониторинга или оценката на политиката/програмата.

Включването и ангажирането на заинтересованите страни на всеки етап от планирането, реализирането и оценката на публичните политики и програми в областта на конкурентоспособността и иновациите е от съществено значение за техния успех.

Най-често прилаганите стратегии за включване на заинтересованите страни с различна степен на влияние и значение, са представени в таблицата по-долу:.

Матрица на стратегиите за включване на заинтересованите страни

ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ ИМАТ	Голямо влияние	Ограничено влияние
Съществено значение	Заинтересованите страни трябва да бъдат привлечени чрез осигуряване на подкрепата им за политиката/програмата.	Необходимо е да се положат специални усилия, за да се гарантира удовлетворяването на потребностите на тези заинтересовани страни и да се мотивира участието им.
Несъществено значение	Заинтересованите страни не са целеви групи на политиката / програмата, но могат да се противопоставят на реализацията им. Те трябва да бъдат информирани по подходящ начин и да бъде взето предвид мнението им,	Съществува малка вероятност тези заинтересовани страни да бъдат сериозно ангажирани с реализацията на политиката / програмата, следователно не изискват специална стратегия за участие освен комуникационни стратегии, насочени към информиране на широката общественост

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

	за да се предотврати възникването на конфликт.	за политиката/програмата.

Тази таблица представлява удобно средство за представяне в синтезиран вид на резултатите от анализа на заинтересованите страни, тяхното значение и влияние върху политиката/програмата.

Като първоначална стъпка за определяне на правилната стратегия за участие и включване на заинтересованите страни, тяхното влияние и значение се оценяват с помощта на прости скали, след което направените скали се съпоставят.

Матрица за анализ на значението и влиянието на заинтересованите страни

Заинтересовани страни	Интереси на заинтересованите страни, изложени на риск	Влияние върху интересите на заинтересованите страни	Значение на заинтересованите страни за успеха на политиката/програмата	Степен на влияние на заинтересованите страни върху политиката/програмата
		Положително (+) Неутрално (о) Отрицателно (-) Неясно (?)	(1) Няма значение (2) Ограничено значение (3) Умерено значение (4) Съществено значение (5) Изключително значение (Н) Неизвестно влияние	(1) Няма влияние (2) Ограничено влияние (3) Умерено влияние (4) Съществено влияние (5) Изключително влияние (Н) Неизвестно влияние

Принципните начини за включване на различните видове заинтересовани страни са четирите, разгледани по-горе, форми на гражданско участие (партньорство в широк смисъл) в процесите на вземане на решение, а именно: **информиране, консултиране, диалог и партньорство** (в тесен смисъл)**,** като всеки от тях се отличава със съответните **инструменти/ механизми** на взаимодействие. *(Инструментите на взаимодействие са разгледани по-долу в част 5 по-долу).*

2.2. Конкретни участници в процеса на партньорство в областта на политиките по конкурентоспособност и иновации

Въз основа на изложената по-горе Методиката за идентифициране и анализ на заинтересованите страни са идентифицирани и изследвани следните **4 категории основни участници** в процесите на формулиране, изпълнение, мониторинг и оценка на политиките и програмите в сферата на конкурентоспособността и иновациите:

1. **Административни структури на изпълнителната власт**, които включват:

   - Специализираната администрация на Министерството на икономиката;
   - Изпълнителни агенции към Министерство на икономиката, участващи в изпълнението на политиките в областта на конкурентоспособността;
   - Специализираната администрация на Министерство на финансите;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- Специализирана администрация на Министерство на образованието и науката, ангажирана с политиките в областта на научните изследвания и иновациите;

- Специализирани, функционално обособени структури на администрацията, натоварени с национално финансиране на политики в областта на иновациите и конкурентоспособността (НИФ при ИАНМСП и ФНИ при МОН)

2. **Неправителствени организации** (НПО), активни в сферата на икономическото развитие, конкурентоспособността и иновациите и техните служители

3. **Социално-икономически партньори** (СИП), включващи:

   - Представителните организации на работниците и служителите на национално равнище - Конфедерация на независимите синдикати в България (КНСБ), Конфедерация на труда „Подкрепа“ (КТ „Подкрепа“)

   - Представителните организации на работодателите на национално равнище - Конфедерация на работодателите и индустриалците в България (КРИБ), Българска търговско-промишлена палата (БТПП), Българска стопанска камара (БСК), Асоциация на индустриалния капитал в България (АИКБ); Съюз за стопанска инициатива (ССИ)
4. **Организации на българския бизнес** (браншови съюзи и асоциации).

Тези идентифицирани четири групи заинтересовани страни са анализирани по-долу.

2.2.1. Административни структури на изпълнителната власт

В тази група заинтересовани страни се включват следните административни звена:

2.2.1.1. Специализирана администрация на Министерството на икономиката

Министерство на икономиката води ясна и прозрачна икономическа политика, която защитава държавния и обществения интерес и е основана на европейските принципи. Министерството работи за изграждането на конкурентоспособна нисковъглеродна икономика, която да осигури растеж и развитие на България, както и за насърчаване и ускоряване на инвестициите, иновациите и конкурентоспособността. Сред целите, които институцията си поставя, се нарежда и осигуряването на подкрепа за бизнеса, чрез финансовият ресурс на ОП "Иновации и конкурентоспособност" 2014-2020 г. и ОП „Инициатива за малки и средни предприятия“ 2014-2020, при спазване принципите за прозрачно и ефективно управление на средствата.

Главна дирекция „Европейски фондове за конкурентоспособност“ (ГДЕФК) е създадена на 1 май 2012 г. в изпълнение на Постановление на Министерски съвет № 80 от 23 април 2012 г., за изменение и допълнение на Устройствения правилник на Министерство на икономиката. Главната дирекция е Управляващ орган на Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ (ОПИК) и Оперативна програма „Инициатива за малки и средни предприятия“ (ОПИМСП) за програмния период 2014 – 2020 г. и председателства **комитетите**

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

за наблюдение на програмите. Дирекцията е определена за управляващ орган на оперативна програма за иновации и конкурентоспособност за програмен период 2021-2027г., както и за ръководител на тематичната работна група за разработване на оперативната програма за 2021-2027 г.

Дирекция „Икономическа политика“

- Разработва и участва в осъществяването на Иновационната стратегия за интелигентна специализация на Република България 2014 - 2020 г.;
- Участва в разработването, организира, координира и участва в провеждането на политиката по отношение на МСП и предприемачеството, както и в прилагането на клъстерната политика в икономиката;
- Разработва Националната стратегия за насърчаване на МСП, както и програми за прилагането й. Отговаря за прилагането и изпълнението на ангажиментите на Република България, които произтичат от членството в ЕС, в областта на иновационната политика в контекста на Стратегия "Европа 2020";
- Участва в разработването и контрола на оперативните програми, финансирани от фондовете на ЕС, както и в разработването на конкретни схеми по въпросите, които са свързани с политиката за насърчаване на малките и средните предприятия и иновациите и в подкрепа на различни сектори от националната икономика и др.;

Дирекция „Насърчителни мерки и проекти“

- Участва в разработването и в контрола на изпълнението на оперативните програми, финансирани от фондовете на ЕС, по въпросите, свързани с политиките за насърчаване на инвестициите;
- Координира и подпомага участието на български предприятия в Рамкова програма "Хоризонт 2020" и в съвместните технологични инициативи, учредени под формата на съвместни предприятия по Седмата рамкова програма;
- Координира, изпълнява и подпомага национални проекти в подкрепа на малките и средните предприятия и предприемачеството.

Дирекция „Външноикономическо сътрудничество“

Предлага и координира провеждането на инициативи за представяне на икономическите възможности и експортния потенциал на Република България; координира провеждането на държавната политика по увеличаване на износа и съдейства за българското участие в международни панаири и изложби;

2.2.1.2. .Изпълнителни агенции към Министерство на икономиката

Изпълнителна агенция за насърчаване на малките и средните предприятия

Основните цели на агенцията са свързани с повишаване конкурентоспособността на малкия бизнес като се подпомогнат стартиращите и жизнеспособни МСП в техните усилия да бъдат

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

иновативни, екологични и експортно ориентирани, създавайки благоприятни условия за тяхното развитие, като се подобри достъпа им до финансиране и се опростят административните и регулаторни изисквания.

Конкретните **оперативни цели** включват:

- Насърчаване на предприемаческия дух и умения на МСП чрез обучения и семинари;
- Стимулиране на пазарно ориентирани научно-приложни изследвания, предназначени за индустрията и създаване на условия за привличане на частни капитали за финансиране на иновации;
- Стимулиране на пазарното кооперииране и развитие на клъстери;
- Подобряване на експортните позиции на малките и средните предприятия и насърчаване на международното кооперииране между предприятията;

Изпълнителната агенция за насърчаване на малките и средните предприятия е директен бенефициент по ОПИК 2014-2020.

2.2.1.3. .Специализираната администрация на Министерство на финансите

Министерство на финансите е отговорно за разработване, координиране и контрола при осъществяване на държавната политика в областите публични финанси, данъчна политика, управление на държавния дълг, финансови услуги и финансови пазари и осъществяване на вътрешен контрол.

Дирекция „Икономическа и финансова политика" осигурява аналитична подкрепа и отговаря за координацията на политиките и ефективното представителство на МФ и органите на изпълнителната власт по икономическите и финансовите въпроси в рамките на ЕС. Разработва и усъвършенства макроикономически модели за прогнозиране и анализ на алтернативни сценарии и дългосрочно равновесие и оценка на въздействието от изпълнението на национални и европейски стратегически документи. Координира и подпомага експертно разработването, актуализацията и наблюдението на изпълнението на Националната програма за развитие: България 2020. Проследява съгласуваността й с държавния бюджет и средносрочната фискална прогноза и съответствието й с други основни стратегически документи на страната. Извършва оценки на въздействието от изпълнението на национални стратегии и програми за развитие посредством иконометрични модели и други инструменти за оценка.

Дирекция "Национален фонд" изпълнява функциите на Сертифициращ орган и Орган, отговорен за получаване на средствата от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР), Европейския социален фонд (ЕСФ), Кохезионния фонд (КФ), както и по Инициативата за младежка заетост (ИМЗ) и Фонда за европейско подпомагане на най-нуждаещите се лица (ФЕПНЛ) за програмен период 2014-2020 г. и по програмите за трансгранично сътрудничество по външните граници на Европейския съюз (ПТСВГ).

Дирекция „Национален фонд" е отговорна за финансовото управление на помощта, предоставена на България по Финансовия механизъм на Европейското икономическо

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

пространство (ФМ на ЕИП) и по Норвежкия финансов механизъм (НФМ) както и за сертифициране на разходите по програмите към Офиса на Финансовия механизъм (ОФМ).

Изпълнява функциите на Разплащателен орган, отговорен за упражняването на финансов контрол върху разходването на средствата от Българо-швейцарската програма за сътрудничество.

Изпълнява функциите на централен съкровищен орган, който управлява финансовата помощ, предоставена на Република България от Европейската общност по предприсъединителните програми ФАР, КФ (Регламент 1164/94)/ИСПА и САПАРД във връзка с приключването им.

Отговаря за изграждането и поддържането на ефективна и стабилна система за добро финансово управление и усвояване на средствата от фондовете, програмите, механизмите и инструментите на Европейския съюз.

Основни функции:

- Сертифицира пред ЕК разходите по оперативните програми, съфинансирани от ЕФРР, ЕСФ, КФ, ИМЗ, ФЕПНЛ, двустранните програми за трансгранично сътрудничество по външните граници на ЕС и пред Офиса на Финансовия механизъм на разходите по ФМ на ЕИП и НФМ;
- Подготвя и изпраща на ЕК заявления за плащане по всяка оперативна програма, на база на които ЕК възстановява направените от Р България разходи;
- Отговаря за изготвянето на годишните счетоводни отчети по ОП, съфинансирани от ЕФРР, ЕСФ, КФ, ИМЗ, ФЕПНЛ и по ПТСВГ и изпраща към Европейската комисия пакета документи за приключването на всяка счетоводна година;
- Одобрява лимити за разходите, в рамките на които Управляващите органи извършват плащания към бенефициентите;
- Изпълнява функциите, свързани с годишната бюджетна процедура по отношение на средствата от Европейския съюз и други донори.

2.2.1.4. .Специализирана администрация на Министерство на образованието и науката

Изпълнителна агенция „Оперативна програма Наука и образование за интелигентен растеж“ (ИА ОПНОИР) е второстепенен разпоредител с бюджетни кредити към министъра на образованието и науката и изпълнява функциите на Управляващ орган на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 г. и всички произтичащи от това задължения и отговорности съгласно националното законодателство и правото на Европейския съюз. Агенцията работи и като междинно звено по Приоритетни оси 3 и 4 на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013 г. до нейното приключване. Определена е за управляващ орган на оперативна програма за наука и образование за програмен период 2021-2027г., както и за ръководител на тематичната работна група за разработване на оперативната програма за периода 2021-2027г.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

2.2.1.5. Специализирани, функционално обособени структури на администрацията, финансиращи с национални средства политики в сферата на конкурентоспособността и иновациите

В тази група спадат две административни структури, изпълняващи функциите по финансиране с национални средства на специфични мерки в областта на политиките по конкурентоспособност и иновации.

Национален иновационен фонд (НИФ)

НИФ е създаден с Решение на Министерски съвет № 723 от 8 септември 2004 година за приемане на Иновационна стратегия на Република България и мерки за нейната реализация, изменена с Решение № 385 от 22.05.2006 г. Чрез изпълнение на дейностите по Фонда в периода 2016-2020 г. се изпълняват целите, заложени в рамките на **„Иновационната стратегия за интелигентна специализация на Република България“ (ИСИС) 2014-2020 г.**[19]

Основната цел на НИФ е насърчаване на научноизследователската и развойна дейност за повишаване конкурентоспособността на предприятията. Насърчава реализацията на научноизследователски развойни проекти, инициирани и реализирани в предприятията, с цел разработване на нови или усъвършенствани продукти, процеси или услуги, насочени към засилване на икономическата ефективност, повишаване на иновативния потенциал и технологичното равнище на предприятията, увеличаване на частните инвестиции за тях, повишаване динамиката на иновационните процеси.

Управителният орган на фонда е Управителният Съвет (УС), състоящ се от 5 члена, в това число и председателят. Министърът на икономиката определя и назначава състава на Управителния съвет със своя заповед. Председател на УС е ресорният на ИАНМСП заместник-министър на икономиката или друг член на Политическия кабинет на министъра на икономиката, определен със заповед на министъра на икономиката.

Членове по право са:

- представител на МФ, определен от министъра на финансите;
- представител на Министерство на икономиката;
- изпълнителният директор на ИАНМСП;
- изпълнителният директор на Българската агенция за инвестиции.

УС утвърждава:

- допустимите области за кандидатстване по фонда като обявява началото на всяка конкурсна сесия;
- правилника за оценка на проектни предложения по схемата (правилата за кандидатстване и оценка на проектните предложения) и последващ мониторинг на проектите;

[19] *Иновационна стратегия за интелигента специализация на Р.България (ИСИС) 2014-2020 г., достъпна на уеб адрес: https://www.mi.government.bg/files/useruploads/files/innovations/ris3_09_09_2014.pdf*

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- тълкувателни становища във връзка с правилата за кандидатстване и оценка на проектните предложения и последващ мониторинг на проектите;
- състава на Секретариата по предложение на изпълнителния директор на Агенцията;
- предложение до министъра на икономиката за избор на наблюдатели;
- предложение до министъра на икономиката за утвърждаване на списък на независимите експерти, които да извършват техническата, икономическа и финансова оценка на бюджета на проектните предложения и да участват в мониторинга на проектите по НИФ, инициативата Еврика/програма Евростарс 2;
- протокола с класирането или го връща на изпълнителния директор с указания за отстраняване на нарушенията, ако констатира допуснати нарушения при процедурата за оценка.

Секретариатът е помощен орган, който подпомага изпълнителния директор на Агенцията при извършване оценката и мониторинга на проекти по НИФ, инициатива Еврика/програма Евростарс 2. Състои се от един председател, двама заместник-председатели, секретар и резервни експерти които са служители на ИАНМСП. Секретариатът организира техническата, икономическа и финансова оценка на проектните предложения, съгласно правилата за кандидатстване и оценка на проектните предложения. Разпределя проектните предложения за техническа, икономическа и финансова оценка на независимите експерти от списъка с независими експерти, утвърден от министъра на икономиката, съобразно тяхната професионална квалификация и в съответствие с тематиката на проектното предложение и в рамките на съответната тематична област.

С цел подпомагане при възникнала необходимост, Секретариатът има право да предложи на изпълнителния директор да се наемат независими експерти, които са доказали се специалисти в научните среди или центрове на познанието (БАН, университети, институти и други). Тези експерти дават становище до Секретариата, относно разпределянето за оценка и мониторинг на проектните предложения и проектите на независимите експерти за оценка и мониторинг, които ще се финансират от фонда, както и становища по повод възникнали казуси във връзка с оценката за административно съответствие и допустимост, техническата, икономическата и финансовата оценка на бюджетите на проектните предложения, проверката за двойно финансиране преди сключването на договорите с одобрените проектни предложения и извършването на мониторинга на изпълнението на проектите.

Фонд „Научни изследвания” (ФНИ)

Фондът е юридическо лице - второстепенен разпоредител с бюджет към министъра на образованието и науката, което има за цел да подкрепя финансово проекти и дейности за насърчаване и развитие на научните изследвания в съответствие с Европейската рамка за държавна помощ за научни изследвания, развитие и иновации, Националната стратегия за научни изследвания, Националната програма за реформи, Рамкови програми с определени приоритети на Европейския съюз, както и други европейски и международни инициативи и европейската и националната пътна карта за научноизследователска инфраструктура. Дейността на ФНИ се осъществява чрез финансиране на национални научни програми и

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

проекти за научни изследвания във висшите училища и научните организации в България, следвайки международно признатите стандарти и отчитайки съществуващия национален научен потенциал и обществените нужди и приоритети.

Органи за управление на фонда са изпълнителният съвет, председателят на изпълнителния съвет и управителят.

Изпълнителният съвет се състои от единадесет членове и включва десет представители на научната общност – по един представител от всяка от научните области, и представител на Министерството на образованието и науката. Изпълнителният съвет:

- взема решение за новите конкурси, които да бъдат включени в годишната оперативна програма на фонда;
- одобрява правилата за определяне състава на научно-експертните комисии, избира техните членове и приема отчетите за тяхната работа;
- одобрява правила за допустимите разходи за различните видове конкурси и указания за изразходване и отчитане на средствата, предоставени от фонда, по предложение на управителя;
- взема решения за откриване на конкурсните процедури и одобрява конкурсната документация, включваща и методика за оценка и класиране на проекти;
- за всеки конкурс, утвърждава списък с класираните проекти, които са одобрени за финансиране;
- одобрява критерии за оценяване изпълнението на проектите и правила за текущ контрол на изпълнението на договорите за финансиране на проекти.

Видно от представянето на НИФ и ФНИ, и двата фонда се управляват от държавната администрация. В органите за управление не са включени лица представляващи ЮЛНЦ в областите на действие на двата фонда. Единствено в ФНИ, с оглед на целта на фонда, основните представители в изпълнителният съвет са членове на академичната общност, които са и основни бенефициенти по процедурите на фонда.

Не съществуват партньорски органи, съответстващи на функциите и отговорностите на тематичните работни групи или комитетите за наблюдение по споразумението за партньорство и оперативните програми, т.е. на практика принципът на партньорство не се прилага при управлението на посочените две специализирани структури, финансиращи с национални средства политики в областта на конкурентоспособността и иновациите.[20]

2.2.2. Неправителствени организации (НПО)

[20] В тази връзка считаме, че е обосновано при управлението на НИФ, по-специално при подготовката на мерките за финансиране, да се обмисли прилагането на специфичния партньорски инструмент „работна група“ с участието на заинтересованите страни (целевите групи получатели на финансиране). По отношение на ФНИ, тъй като същият представлява формална структура на държавна администрация (второстепенен разпоредител с бюджетни средства), считаме, че би бил по-подходящ за прилагане партньорският формат консултативен съвет с участието на заинтересованите страни.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Справка в **Информационния портал за неправителствените организации в България** показва, че към момента в него са регистрирани общо 13 941 активни НПО от различни сфери на дейност, като сред тях преобладават основно организациите, работещи в сферата на образованието, културата, спорта и социалните услуги. Организациите, регистрирани в портала със сфера на дейност „насърчаване на икономическото развитие“ са само 354 на брой. Наблюдава се висока пространствена концентрация, тъй като голяма част от неправителствените организации са регистрирани в столицата и в областните градове на страната.

Прегледът на участието на НПО в различните консултативни и обществени съвети с икономическа насоченост, показва, че НПО могат да вземат участие в тях, както **пряко** - в качеството им на постоянни/редовни членове с право на глас, така и **непряко** - като наблюдатели или външни експерти, присъстващи на отделни заседания по покана на администрацията и с право единствено на съвещателен глас. Независимо, че присъствието на НПО в тези консултативни органи е уредено още в акта на създаването им, както и в приетите вътрешни правилници за дейността им, практиката демонстрира, че в действителност неправителственият сектор е силно непредставен в съществуващите институционализирани консултативни форми, като участниците от страна на публичния сектор фактически доминират при обсъжданията, гласуванията и вземането на управленски решения.

2.2.3. Социално-икономически партньори (СИП)

Конфедерацията на независимите синдикати в България (КНСБ) е най-голямата национално представителна организация на работниците и служителите в страната с общ брой членове 275 762 души. Конфедерацията обединява 35 федерации, синдикати и съюзи и редица асоциирани членове. В национален мащаб има изградена мрежа от регионални офиси и общински синдикални съвети.

С наличната структура КНСБ представлява и защитава правата и интересите на българските работници и служители, както по спазването на техните права, така и чрез предоставяне на индивидуални консултации. Като синдикат, КНСБ, отдава голямо значение на колективното трудово договаряне като основен инструмент за ефективна защита правата и интересите на работниците и служителите.

КНСБ участва в състава на Комитетите за наблюдение на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014 – 2020 г., на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 г. и на ОП „Инициатива за малки и средни предприятия“ 2014-2020 г.

Конфедерация на труда “Подкрепа“ е синдикална организация, представляваща доброволен съюз, създаден на принципите на свободното конфедериране на синдикални организации, изградени съответно на регионално и национално-професионално ниво. В тях членуват граждани, обединени за защита на своите професионални и социални интереси. Към момента КТ "Подкрепа" наброява над 150 000 члена, обединени в 36 регионални синдикални съюза, 30 федерации и национални синдикати и 4 асоциирани организации.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

КТ „Подкрепа“ участва в състава на Комитетите за наблюдение на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014 – 2020 г., на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 г. и на ОП „Инициатива за малки и средни предприятия“ 2014-2020 г.

Конфедерация на работодателите и индустриалците в България (КРИБ) е национално представителна работодателска организация, която обединява над 12 000 компании, колективни и индивидуални членове. КРИБ разполага със силна регионална и браншова структура, състояща се от 130 регионални представителства в цялата страна, като самата организация обединява 131 браншови организации във всички икономически сектори. Разполага и с 12 секторни комитета, които координират интересите на членовете на организацията. Конфедерацията е член на Международната търговска камара (ICC).

Българската търговско промишлена палата (БТПП) е създадена през 1895 г. като независимо, неправителствено сдружение за подпомагане, насърчаване, представителство и защита на стопанските интереси на своите членове, допринасящо за развитието на международното икономическо сътрудничество и оказване на съдействие за европейската и международна интеграция на България. БТПП и 28-те Регионални търговско - промишлени палати/камари са обединени в Единна система на българските търговско-промишлени палати, в която членуват около 53 000 търговци, сдружения и други.

Българска стопанска камара (БСК) е неправителствена организация, учредена на 25 април 1980 г. като представителна организация на работодателите на национално равнище. Структурата на БСК включва над 120 браншови организации, по-голямата част от които членуват в съответните европейски браншови структури. На териториален принцип БСК е изградила мрежа от регионални и общински организации във всички областни и в голяма част от общинските центрове. На локално ниво функционират още над 100 местни сдружения на бизнеса. Териториалните структури на БСК участват активно в социалния диалог на регионално ниво, както и в работата на съветите за регионално развитие.

Асоциация на индустриалния капитал в България (АИКБ) е учредена през 1996 г. като организация на българския бизнес. В нея членуват над 80 браншови камари, представляващи 3/4 от икономическите дейности в страната, над 10 000 компании, осигуряващи работа на близо 500 000 души. АИКБ разполага с изградена мрежа от регионални камари, обхващащи 2/3 от общините в страната.

Съюз за Стопанска инициатива (ССИ) е неправителствена работодателска организация, представляваща интересите на фирмите от микро, малкия и среден бизнес пред държавните институции и организации на национално и международно равнище. Съюзът е основан през 1989 г. от първите предприемачи в България с цел насърчаване на стопанската инициатива и представителство на колективните интереси на работодателите в областта на пазара на труда и на индустриалните отношения. Към момента организацията наброява 4 600 членове и 26 браншови организации.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

КРИБ, БТПП, БСК, АИКБ и ССИ участват в състава на **Комитетите за наблюдение** на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014 – 2020 г., на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 г. и на ОП „Инициатива за малки и средни предприятия“ 2014-2020 г., както и в създадените консултативни съвети с икономическа насоченост към министерство на икономиката.

2.2.4. Организации на българския бизнес (браншови съюзи и асоциации)

Браншовите организации и съюзи са сдружения от юридически лица, чиято основна функция е да отстояват и защитават интересите на своите членове – търговски субекти, осъществяващи активна стопанска дейност в даден икономически сектор или бранш.

Към момента, в българското законодателство липсва закон, който да регламентира статута и дейността на браншовите организации и да създава възможности за максималното използване на техния потенциал за развитие и регулиране на българската икономика.

Дейността на браншовите организации основно включва:

- Представителство, подпомагане и насърчаване на икономическите интереси на членовете им пред държавните и общински органи, както и пред други органи и организации;
- Оказване на съдействие на членовете за развитие на тяхната дейност, чрез предоставяне на различни услуги, подпомагане установяването на делови връзки, популяризиране на техните възможности, продукти и услуги;
- Изготвяне на становища, препоръки и предложения по действащи и бъдещи нормативни актове, отнасящи се до съответните икономически дейности;
- Участие при разработването на стандарти и технически изисквания към продуктите и услугите в съответните икономически дейности, гарантиращи добрата производствена практика, чрез съответствието им с международни и европейски стандарти;
- Сътрудничество със сродни организации в страната и в чужбина и участие в дейността на европейски и други международни организации.

2.2.5. Други заинтересовани страни

Посочените по-горе административни звена и организации са **основните заинтересовани страни** и действащи участници в процеса на формулиране, изпълнение и мониторинг на политиките в сферата на конкурентоспособността и иновациите.

Конкретните заинтересовани страни от специфични политики, стратегии, програми и мерки в сферата на конкурентоспособността и иновациите, ако такова степен на конкретизация се счете за необходима в реалния процес на формулиране и изпълнение на съответните политики/стратегии/ програми/мерки, както и **други евентуални заинтересовани страни**, непосочени по-горе, следва да се определят в съответствие с принципите и процедурите на *Методиката за идентифициране и анализ на заинтересованите страни*, представена по-горе.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Глава 3. Гражданското участие (партньорството) по цикъла на политиките в сферата на конкурентоспособност и иновациите

Взаимодействието между публичната администрация и гражданското общество се осъществява под различни форми и с различни инструменти, и на четирите основни етапа на цикъла па политиките (програмния цикъл).

3.1. Етапи на цикъла на политиките (програмния цикъл)

Разработването и изпълнението на публичните политики и програми, вкл. тези в областта на конкурентоспособността и иновациите, е комплексен и многоаспектен процес, който включва последователното преминаване през **4 взаимообвързани етапа:**

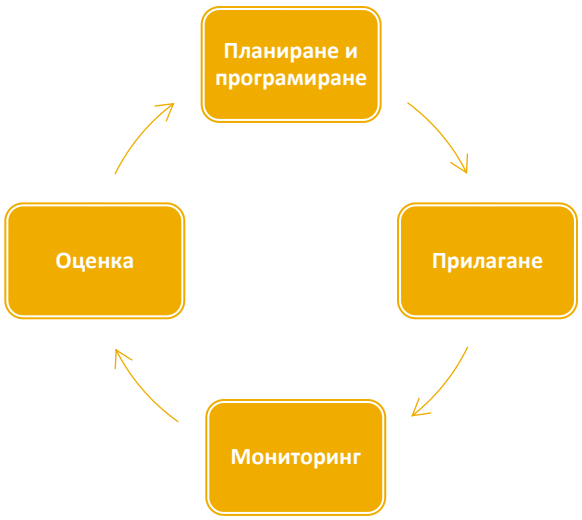

Планиране и програмиране на публичните политики и програми преминава през поредица от последователни етапи, започващи с анализ на настоящата ситуация, въз основа на подходящи данни, информация и знания на ключовите заинтересовани страни, за техните потребности и интереси, както и идентифициране на проблемите, които се нуждаят от разрешаване. Осъществява се обвързване на идентифицираните потребности и проблеми с наличните дадености и възможности, които при структуриране на програмите се изразяват във формулиране на ясно изразена визия и конкретни, измерими и постижими, цели, приоритети и мерки на интервенции. Извършва се индикативно разпределение на наличния финансов ресурс по цели и приоритети. За целите на мониторинга и оценката се дефинира и набор от показатели (индикатори) за измерване на фактическото изпълнение, постигнатите резултати и степента на въздействие.

Прилагане на приетата политика или програма е активен процес на планирани дейности, насочени към постигане на крайните цели на стратегическото планиране и разработените публични политики и програми. Включва използването на различни средства и техники, силно

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

зависими от вида на прилаганите политики и програми, като съществува едно универсално средство за прилагане – мониторингът, с помощта на което се цели упражняване на контрол върху степента на ефикасност на административния процес. Самата процедура по прилагане се състои от три последователни и взаимообвързани фази: **на подготовка, провеждане и отчитане.**

Наблюдение (мониторинг) е систематично и непрекъснато събиране, анализ и използване на информация с цел управленски контрол върху ефективността на политиката/програмата и проследяване постигането на заложените цели в хода на тяхната реализация. В резултат на осъществения мониторинг могат да се направят своевременни корекции в начина на изпълнение на политиките и програмите. Важен елемент в мониторингът е съгласуване и постигане на споразумение със заинтересованите страни по отношение на заданието за извършване на мониторинг (цели, методи на проучване, териториален обхват и времеви рамки) и изборът на подходяща методика (отчитаща наличните ресурси - човешки, финансови и времеви).

Оценка на изпълнението е преценка на публичните политики и програми въз основа на постигнатите резултати и степен на въздействие върху потребностите, които са предназначени да удовлетворят. Това е дейност, с която се прави опит да се прецени систематично и обективно напредъкът по пътя към даден краен резултат и неговото постигане. Съществуват предварителна (ex ante) оценка (на етап на планиране и програмиране), текуща (on-going) и междинна (mid-term) оценка (по време на изпълнението) и заключителна или последваща (ex post) оценка (за оценка на крайният ефект от политиката или програмата в сравнение с очакваните резултати на етапа на програмиране)**.** Целта е да спомага за разработката на високо качество публични политики и програми, като по този начин създава възможности за определяне на най-важните приоритети за подпомагане и ефикасно разпределение на наличните ограничени ресурси.

3.2. Партньорство на етапа на стратегическото планиране и програмиране

Стратегическото планиране и програмиране може да бъде подразделено на няколко под-етапа: ***определяне на дневния ред*** (публично заявяване на проблеми с оглед тяхното решаване чрез съответна политика/програма/проект), ***разработване на политика*** (стратегии, програми и пр.) *и* ***вземане на решение*** (приемане на политиките, стратегиите, програмите)

3.2.1. Партньорство при определяне на дневния ред

Определянето на дневния ред представлява поставяне на публично внимание на проблеми с оглед тяхното решаване чрез съответна политика/програма)

Инициативата за предприемане на политика може да бъде резултат от проведена кампания на гражданска организация в защита на колективен интерес.

Приносът на гражданския сектор на този под-етап има няколко измерения:

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- ***застъпничество:*** повдигат се въпроси, проблеми и нужди на конкретни групи или се поставя в дневния ред на управлението обществен интерес, който все още не е обхванат от законодателството или друг политически документ, инструмент или мерки;

- ***информиране и привличане на вниманието:*** гражданските организации споделят своите знания и опит с властите, включват и представляват свои членове и групи хора; изслушват, реагират, информират;

- ***експертиза и съвети:*** експерти от гражданския сектор, които притежават специфично знание по конкретни теми, осигуряват изследвания и анализи за идентифициране на текущи и бъдещи нужди в обществото и определят важните перспективи;

- ***иновации:*** разработват се нови решения и подходи и се прилагат експериментално;

- ***предоставяне на услуги:*** създават се алтернативи услуги или се въвеждат такива, които не са съществували до момента за конкретни групи.

Отговорността на публичните органи за постигане на ефективност на участието на този под-етап включва:

- информиране (разпространение на актуална, точна и навременна информация в достъпен формат за всички заинтересовани страни);

- осигуряване на процедури (съблюдаване на прозрачен процес на вземане на решения и ясни, отворени и достъпни процедури за участие);

- предоставяне на ресурси (осигуряване на възможност за активно участие на гражданското общество чрез административни услуги, материална подкрепа или заделен бюджет)

- отзивчивост и реакция (възможност за активно включване на представители, които да бъдат изслушани и да получат обратна връзка)

3.2.2. Партньорство при разработване на политики (стратегии, програми и пр.)

Институциите разполагат с утвърдени процедури на разработване на политики. На този етап гражданските организации са привличани за идентифициране на проблеми, предлагане на решения и осигуряване на доказателства за предпочитаните предложения.

Приносът на гражданския сектор на този под-етап има следните форми:

- ***застъпничество:*** осигуряват се гаранции, че ще бъдат отчетени нуждите и интересите на заинтересованите страни, засегнати от разработваната политика;

- ***информиране и запознаване:*** обществото и гражданските групи се информират за предстоящата политика чрез гражданските организации;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- ***експертиза и съвети:*** осигуряват се изследвания и анализи по разглеждания въпрос и могат да се добавят на приоритети към проекта на политиката;

- ***иновация:*** предлагат се решения чрез нови подходи, практически решения и конкретни модели, които носят ползи на конкретни групи;

- ***наблюдение:*** процесът на разработване се проследява, за да се гарантират прозрачността и възможностите за включване

Отговорността на публичните органи за постигане на ефективност на участието на този етап включва:

- предоставяне на навременна и изчерпателна информация за протичащите процеси на консултиране;

- осигуряване на процедури - спазване на минимални стандарти (като ясни цели, правила за участие, срокове, лица за контакт и т.н.), покана към всички потенциални заинтересовани страни и организиране на отворени срещи, осигуряване на адекватни срокове

- осигуряване на средства за консултиране и активно участие на представителите на управлението;

- отзивчивост и реакция (възможност за активно включване на представители, които да бъдат изслушани и да получат обратна връзка)

3.2.3. Партньорство при вземане на решение

Принцип на доброто управление е проектите на политики, стратегии, програми да бъдат отворени за участието и приноса на гражданското общество. Преди да бъде взето решението, управлението трябва да отчете различните гледни точки и мнения. На този етап гражданското участие са ключови за вземане на балансирани решения, като окончателният избор е на управляващите.

Приносът на гражданския сектор на този етап има следните форми:

- ***застъпничество:*** осигурява се възможност за упражняване на влияние върху решението;

- ***информиране и запознаване:*** обществото и гражданските групи се информират за решенията и потенциалния ефект от тях;

- ***експертиза и съвети:*** на управляващите се осигурява подробен анализ от позицията на гражданското общество, който може да повлияе на решението;

- ***наблюдение:*** проследява се процеса, за да се гарантира неговата демократичност, прозрачност и оптимална ефективност.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Отговорността на публичните органи за постигане на ефективност на участието на този етап включва:

- разпространение на информация за политики, които са в процес на решаване,
- прилагане на процедури за съвместно вземане на решения (където е приложимо),
- осигуряване на възможности и подкрепа за активно гражданско участие,
- отчитане на мненията и приноса и осигуряване на обратна връзка.

3.3. Партньорството на етапа на изпълнение (на политики, стратегии, програми)

Голяма част от гражданските организации са най-активни на този етап, като предоставят услуги и изпълняват проекти. Той е ключов за постигане на предвидените резултати, затова достъпът до ясна и прозрачна информация относно очакванията и възможностите и активното партньорство между страните е определящо условие за успеха.

Приносът на гражданския сектор на този етап има следните форми:

- ***информиране и запознаване:*** осведомяване на заинтересованите групи за изпълнението, разясняване на ползите или недостатъците;
- ***наблюдение:*** за да може да се прави текуща оценка и да се осигурят гаранции, че политиката се прилага правилно без вредни странични ефекти.

Отговорността на публичните органи за постигане на ефективност на участието на този етап включва:

- ***споделяне на информация*** - информиране за начините на изпълнение на политиката и утвърдените правила, процедурите за обществени поръчки, насоките за изпълнение на проекти
- ***осигуряване на възможности за участие*** на гражданското общество в прилагането съобразно установените процедури и правила за изпълнението
- ***откликване на специфичните нужди***, произтичащи от обстоятелствата, свързани с изпълнението на политиките.

3.4. Партньорството на етапа на проследяване на изпълнението (мониторинг)

На този етап ролята на гражданските организации е да наблюдават и оценяват резултатите от политиката. Наблюдението изисква наличие на система, която по предварително зададени критерии да уста-нови дали политиката постига определената цел.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Приносът на гражданския сектор на този етап има следните форми:

- ***информиране и осведомяване:*** огласяване дали инициативата е достигнала до своите предвидени бенефициенти и дали дава предвидения резултат за обществото;
- ***експертно мнение и консултиране:*** събиране на доказателства или извършване на изследвания за въздействието на политиката;
- ***предоставяне на услуги:*** организации на гражданския сектор по възлагане от отговорния публичен орган или от контролна институция поема отговорност за проследяване на резултатите от прилагането на политиката/програмата/стратегията по отношение на качество, устойчивост, ефективност и ефикасност
- ***наблюдение (надзорна функция):*** независимо наблюдение, предоставящо обратна връзка относно ефекта, който политиката произвежда.

Отговорността на публичните органи за постигане на ефективност на участието на този етап включва:

- ***предоставяне на информация*** за хода на изпълнение на политиката и отговори на конкретни въпроси, повдигнати от гражданското общество
- ***отзивчивост и реакция*** - вслушват се в мненията на гражданския сектори и реагират при нужда във връзка с качеството на изпълнението

3.5. Партньорството на етапа на оценка и преформулиране

Въз основа на данните, събрани от наблюдението на изпълнението, следва да се извърши оценка за резултатите от прилагането на политиката/програмата/стратегията по отношение на въздействие, ефективност, ефикасност и устойчивост.

По-нататък, знанието, придобито от оценяване на изпълнението на политиката, съчетано с променящите се нужди на обществото често изискват преформулиране на политиките/програмите/стратегиите. То трябва да се основава на достъп до информация и възможности за диалог. Преформулирането е свързано с начало на нов цикъл на стратегическо планиране и програмиране.

Приносът на гражданския сектор на този етап има следните форми:

- ***експертно мнение и консултиране:*** събиране на доказателства или извършване на изследвания за въздействието на политиката, проучвания и анализи за определяне на пропуски в текущата политика и обосноваване на преформулирането;
- ***предоставяне на услуги:*** организации на гражданския сектор по възлагане от отговорния публичен орган или от контролна институция поема отговорност за независима оценка на прилагането на политиката/програмата/стратегията

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- ***застъпничество:*** преговори за актуализиране на политиката чрез посочване на ограничения или странични ефекти, за да се адаптира към нуждите на гражданите и др. заинтересовани групи

- ***иновации:*** разработване на нови подходи за решаване на проблема;

- ***доказателства:*** идентифициране на препятствия и илюстриране на променящи се нужди, които изискват преформулиране на политиката.

Отговорността на публичните органи за постигане на ефективност на гражданското участие на този етап включва:

- ***открит и свободен достъп да информация*** относно оценки, резултати от проучвания и др. материали, свързани с прегледа на политиката и необходимостта от промени

- ***осигуряване на ясен, отворен и достъпен процес за участие*** на гражданските организации в процеса на преформулиране на политиките/стратегиите, програмите, и предоставяне на навременна обратна информация относно поставените от тях въпроси в този процес.

Глава 4. Етапи на процеса на гражданско участие (партньорство)

За повеждането на ефективно и полезно партньорство е необходимо прилагане на стратегически подход организиране и провеждане на гражданското участие, който процес преминава през следните основни етапи:

- етап 1: Планиране на гражданското участие
- етап 2: Провеждане на гражданското участие
- етап 3: Анализ на резултатите от гражданското участие
- етап 4: Осигуряване на обратна връзка за участниците в гражданското участие
- етап 5: Оценка на гражданското участие

4.1. Планиране на гражданското участие

Процесът на провеждане на гражданското участие трябва да бъде внимателно планиран и съгласуван – ефективната гражданско участие за-почва с добро планиране на всички аспекти, които имат значение за постигане на общите цели – получаване на мнението на заинтересованите страни по въпросите, свързани с конкретната инициатива (поли-тика, проект на нормативен или друг акт) – подготовка на стратегия за конкретната гражданско участие.

За постигане на максимална ефективност на обществената консултация е необходимо тя да бъде съгласувана с другите, свързани управленски процеси, дейности и инициативи.

Планирането на гражданското участие включва следните основни стъпки:

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

4.1.1. Вземане на решение за провеждане, определяне на предмета и вида на гражданското участие

Решение за провеждането на някаква форма на гражданско участие следва да бъде взето на възможно най-ранен етап от процеса на подготовка на съответните проекти на политики, програми или стратегии. Така съответната институция ще има достатъчно време за ефективна подготовка на гражданското участие и неговата интеграция в общия процес по разработване на съответните проекти на актове или документи, както и при изготвянето на съответните оценки на въздействието. Ранното вземане на решение за провеждане на гражданско участие е предпоставка за започване на неговото планиране и определя предмета му, който зависи от етапа на управленския цикъл, спецификата на темата и въпросите, обект на обсъжданията.

Съществени въпроси на този етап:

- *Решението за провеждане на гражданско участие* трябва да бъде взето на възможно най-ранен етап от процеса на подготовка на съответните проекти на политики, програми или стратегии.
- *Предметът на гражданското участие* следва да е ясно определен, съобразно етапа на управленския цикъл и спецификата на темата и въпросите, които ще бъдат обект на обсъжданията.
- Определена е *ясна връзка* между предмета на гражданското участие и съответните стратегически и програмни документи.
- Определена е *организацията* и *отговорните служители* за планиране, провеждане и оценка на гражданското участие

4.1.2. Идентифициране на потенциалните участници

По правило инструментите на гражданското участие са насочени към *гражданките и юридическите лица* – обществото като цяло (широката общественост). Това означава, че адресат на гражданското участие са неопределен брой лица и организации, които имат интерес да участват в процеса на вземане на решения. Освен широката общественост, специфичен (конкретен) адресат на гражданско участие са и *заинтересованите или засегнатите страни* – лица и/или организации, за които с предложенията се създават права или задължения или непосредствено се засягат права, свободи или законни интереси.

Потенциалните участници в различните форми и инструменти на гражданското участие най-общо са субекти (физически и/или юридическите лица), които:

- ще трябва да прилагат предложените политики/програми;
- са пряко засегнати от резултатите от въвеждането на предложените стратегически документи;
- имат (заявен) интерес към предмета на предложението

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Всяка държавна институция следва да познава кръга на заинтересованите страни, чиито права и задължения регулира съответната нормативната уредба. На практика, информация за характеристиките на конкретните заинтересовани страни най-често е налична в съответната администрация. Съответно институцията следва да има информация и за организациите, които представляват интересите на заинтересованите страни. Необходимо е тази информация да бъде поддържана актуална и в подходящ формат, за да може да бъде използвана при вземането на решения за промени в определена политика или в нормативната уредба, в процеса на разработване на промените, както и за включване на заинтересованите страни в управленския процес, включително и при планирането и осъществяването на гражданско участие.

Определянето на адресатите на гражданското участие се основава и на етапа на управленския цикъл и предмета на съответния проект на акт или документ Идентифицирането на потенциалните участници в различните форми и инструменти на гражданското участие е важно, тъй като осигурява възможност за ефективно планиране и насочване на процес на гражданско участие, както и съобразяване на начините за комуникация с техните нужди и предпочитания. Това включва и извършване на анализ на характеристиките (профилите) на заинтересованите страни, насочен към установяване на:

- *категориите заинтересовани страни*, за които се отнасят промените в съответните политики и програми, или които се интересуват от тях;

- *диференциацията в рамките на конкретна категория* заинтересовани страни – например предприятията могат да бъдат засегнати от конкретната инициатива по различен начин, в зависимост от техния размер (напр. микро, малки или средни предприятия), местоположение (включително тези в трети страни), вид дейност, независимо дали са публични или частни, съществуващи оператори или нови участници;

- *целевите групи, които могат да бъдат изключени* поради ограничения, свързани с техния достъп до гражданско участие или наличието на ресурси, които могат да отделят за такова участие – например за селски райони с ограничен достъп до интернет, из-ползването на различни инструменти може да осигури по-широко участие;

- *вида и степента на въздействие на промените за различните категории* заинтересовани страни – пряко или косвено, положително или отрицателно, увеличаване или намаляване на разходите, организационно или поведенчески и т.н.;

- *влиянието на различните категории заинтересовани страни за прилагането* на планираните промени;

- *лицата и групите, които имат експертни и/или технически познания*, или информация в съответната област и могат да допринесат за качеството на обсъжданията.

При провеждането на гражданското участие служителите в администрацията би трябвало да различават и разбират многообразието от заинтересовани страни с техните различни интереси, гледни точки и очаквания относно характера и съдържанието на предложените промени в

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

съответните политики и програми. Затова е необходимо търсене на баланс и цялостно покритие, съобразно предмета на гражданското участие: големи и малки организации или компании; по-широки групи (напр. религиозни общности) и специфични целеви групи (например възрастни хора, безработни) и др., както и да бъде осигурена възможност за включване и на неорганизирани интереси.

Въз основа на установените характеристики може да бъде изготвена карта на заинтересованите страни (stakeholders mapping), която е основа за същинската подготовка на гражданското участие, включително за из-бор на подходящите методи за включване идентифицираните заинтересовани страни.

Картата на заинтересованите страни е един от инструментите, чрез които се онагледяват потенциалните роли и позиции на заинтересованите страни в процеса на гражданско участие. Разбирането на типа на заинтересованите страни, към които принадлежат заинтересованите страни, спомага за идентифициране на потенциалното им ниво на интерес или влияние върху конкретната инициатива, която трябва да бъде консултирана. Това, от своя страна, под-крепя и избора на най-подходящите методи и инструменти за гражданско участие.

Важен въпрос е представителността на заинтересованите страни – представляват ли идентифицираните страни всички значими интереси. Провеждането на гражданско участие при прекалено тесен кръг заинтересовани страни рискува да наруши баланса на интересите или дори да фаворизира определени интереси.

Включването на различни заинтересовани страни намалява риска от пристрастие или тенденциозност при вземането на решения. Един от начините да се гарантира представителност на групите е включването на утвърдени сдружения, например национални търговски асоциации, групи на потребители и др.

Идентифицирането на заинтересованите страни осигурява възможност на служителите, отговорни за провеждането на гражданското участие, да различават и разбират различните интереси, гледните точки и очакванията на заинтересованите страни относно характера и съдържанието на предложените промени.

Съществените въпроси на този етап са:

- Основните *заинтересовани страни*, чието мнение е важно при вземането на управленски решения са идентифицирани на ранен етап от процеса на подготовка на съответните проекти на актове или документи.
- Идентифицираните *участници* за гражданското участие обхващат по балансиран начин всички категории заинтересовани страни.
- Гражданското участие включват, както конкретни заинтересовани страни, така и обществеността.
- Изготвен е план за ангажиране на участниците

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

4.1.3. Определяне на обхват, цели и очаквания от гражданското участие.

Всяка гражданско участие следва да има конкретно опреде-лен обхват, ясни цели и очаквания към приноса на участниците.

Обхватът на гражданското участие включва общия контекст на темата, която ще бъде обект на обсъжданията, както и конкретните въпроси, варианти или предлагани решения, за които се иска мнението на адресатите на гражданското участие. Обхватът на гражданското участие се определя в зависимост от естеството на инициативата, времето и контекста, както и от приложимата правна рамка. Например обхватът на гражданското участие при извършване на цялостна предварителна оценка на въздействието е определен в *Наредбата за обхвата и методологията за извършване на оценка на въздействието.*

Всяка консултация е необходимо да има ясно определени ***цели***, които следва да бъдат конкретни и разбираеми за адресатите на гражданското участие. Определянето на целите трябва да включва и определяне на критериите, при изпълнението на които гражданското участие ще се смята за успешна или за неуспешна.

Важен аспект на планирането на различните форми и инструменти на гражданското участие е определянето на ***очакванията*** за резултатите от гражданското участие. Това включва ясно посочване на влиянието, което ще имат участващите върху предстоящото да се вземе решение.

Гражданското участие могат да се използват, за да се гарантира баланс на противоположни интереси (например земеделие и околна среда) за събиране на информация, неналична в публичния сектор (например разходи по съобразяване или иновационни технологии, които предприятията могат да използват, за да спазят изискванията), или за изграждане на консенсус по противоречиви въпроси (чрез създаване на форуми за обсъждане на различни гледни точки).

Съществените въпроси на този етап са:

- *Обхватът* на гражданското участие е точно и ясно определен.
- *Целите* на гражданското участие са конкретни и разбираеми за нейните адресати.
- Определени са *критерии*, въз основа на които да бъде направена оценка на гражданското участие.
- Определени са *очакванията* за резултатите от гражданското участие

4.1.4. Избор на инструменти (методи) за провеждане

Планът (стратегията) за гражданско участие може да предвиди използване на различни методи за гражданско участие, които обслужват целите на различните етапи от процеса на разработване на нормативни/административни актове или стратегически документи и осигуряват включва-нето на различните категории участници. Изборът на методите и

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

инструментите за провеждане на гражданското участие е в пряка зависимост от тяхната (нормативно) определена цел.

Подборът на методи за гражданско участие е начин за осигуряване на ефективност и резултатност на процеса. Използването на най-подходящия метод може да допринесе значително за:

- провеждане на структурирани и ефективни процеси н гражданско участие
- да ги прави интересни и да избягва монотонността,
- да позволи прокарването на нови решения извън „отъпканите пътеки“.

Подборът на методи за провеждане на гражданското участие трябва да бъде съобразен със специфичните въпроси, обект на гражданското участие, характеристиките на идентифицираните заинтересовани страни и да са достъпни за тях.

Понякога е трудно да се достигне чрез интернет до някои от идентифицираните участници като: малки предприятия, потребители, малцинствени общности, възрастни хора и др. В тези случаи следва да бъдат предвидени и други начини за гражданско участие, които могат да достигнат и до по-широк кръг групи, да позволят събирането на различни видове информация или да доведат до по-добри отговори.

Откритите дискусионни форуми, включително с присъствие на медии, увеличават прозрачността на процеса и осигуряват възможност за дискусия между различните участници по изразените мнения и направените предложения. Това увеличава и обективността на процеса, като подпомага съответната институция при оценката на получената информация и предложения.

Използването на комбинация от методи за провеждането на гражданско участие осигурява възможност за по-добро обхващане на идентифицираните групи, както и за диференциране на въпросите към тях.

При подбора на методи за провеждане на всяка конкретна форма на гражданско участие следва да се имат предвид следните критерии:

- съразмерност, съгласно мащаба и обема на обекта на гражданското участие;
- ниво на интерактивност (напр. писмена консултация срещу събития/форуми/онлайн дискусии/други интернет инструменти);
- креативност на метода – използване на гражданска ангажираност и гражданска ИТ подкрепа;
- съображения за достъпност;
- времеви изисквания.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Съобразно избраните методи за провеждане на гражданското участие следва да бъдат определени и *правилата за участие* в гражданското участие. По принцип е подходящо, особено за методите за гражданско участие чрез интернет платформи да бъдат публикувани общи правилата за участие, към които да има референция (препратка) при провеждането на всяка консултация.

В крайна сметка избраните методи трябва да отразяват конкретните обстоятелства на гражданското участие, която се планира.

Съществените въпроси на този етап са:

- *Информиране за гражданското участие* чрез публикуване в интернет – на официалната интернет страница на съответната институция и/или на портала за обществени консултации.
- Предвиден е *повече от един метод* за участие в гражданското участие (напр. възможност за изпращане (от участниците) на мнения и/или предложения чрез интернет; онлайн дискусии; организиране на събития – форуми, дискусии, семинари и др.)
- Методите за провеждане на гражданското участие *съответстват на нуждите и възможностите* на идентифицираните участници и са достъпни за тях;
- Правилата за участие в гражданското участие са обявени, осигуряват *прозрачност* на процеса

4.1.5. Определяне на времева рамка и график за провеждане на гражданското участие

Планирането на гражданското участие включва определяне на в**ремева рамка** и **график** за неговото провеждане. Необходимото време за ефективно провеждане на гражданското участие зависи от сложността и чувствителността на предложението.

Времевата рамка на гражданското участие следва да бъде съобразена и съгласувана с цялостния процес за разработване на стратегическия документ, включително извършването на предварителна оценка на въздействието и да определя етапите и графика за провеждането на гражданското участие.

Графикът на гражданското участие включва определяне на конкретните дати за провеждане на гражданското участие и представя динамиката на процеса, предвидените събития и предоставянето на обратна връзка за приноса на заинтересованите страни към съответното управленско решение.

Съществените въпроси на този етап са:

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- *Продължителността* на гражданското участие следва да бъде определена въз основа на естеството и въздействието на обсъжданите въпроси при спазване на нормативно определените минимални срокове.

- При определяне на *продължителността* на гражданското участие следва да бъде отчетено наличието на неработни дни и съответно периода за провеждане на гражданското участие да бъде увеличен.

- Продължителността на обществени консултации при *извършване на (цялостна предварителна) оценка на въздействието, е препоръчително* да бъде най-малко 60 календарни дни.

- *Графикът* следва да бъде реалистичен и да отчита всички свързани срокове, включително сроковете за внасяне и за разглеждане на проектите на актове от съответния орган.

- *Графикът* следва да включва всички предвидени методи и форми за провеждане на гражданското участие, включително датите на събитията, ако такива са планирани.

- При определяне на *графика* за гражданското участие е препоръчително, тя да започва в понеделник и да бъде планирана за определен брой седмици; *графикът* трябва да бъде оповестен при обявяване на гражданското участие.

4.1.6. Осигуряване на необходимите ресурси за провеждане на гражданското участие

Ефективността на гражданското участие зависи от осигуряването на достатъчни финансови, човешки, технологични и логистични ресурси.

Използването на постоянно функциониращи интернет инструменти като Портала за обществени консултации за публикуване на ин-формация, за онлайн дискусии, за получаване на мненията на участниците е начин за оптимизиране на разходите за провеждане на гражданското участие.

Планирането и провеждането на гражданско участие изисква отговорните служители да притежават подходящи умения и отношение за сътрудничество и взаимодействие. Изграждането на капацитет за формиране и утвърждаване на подходящи умения и организационна култура на служителите за провеждане на гражданското участие, включително чрез обучения.

Същевременно редица важни въпроси изискват използване на разнообразни методи за провеждане на гражданското участие, които изискват осигуряване на допълнителни финансови или човешки ресурси, включително за проучвания (наблюдения), семинари, рекламни листовки и други възможности за обратна връзка. В тези случаи може да се наложи наемане на външни експерти, които да подпомогнат процеса.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Размерът на необходимите ресурси следва да бъде пропорционален на мащаба и естеството на гражданското участие.

Разходите за провеждане на гражданско участие следва да се разглеждат като инвестиция за постигане на по-добри резултати от политиката и част от усилията на организацията за намаляване на риска.

Съществените въпроси на този етап са:

- Целенасочено формиране и утвърждаване на подходящи умения и организационна култура на служителите за провеждане на гражданското участие, включително чрез обучения.
- При вземане на решение за провеждане на гражданско участие и определяне на методите, които ще бъдат използвани следва да бъде направена и оценка на необходимите ресурси.
- Гражданското участие е осигурено с необходимите ресурси.

4.1.7. Подготовка на документи за гражданското участие.

Ефективността на процеса на гражданско участие е в пряка зависимост от качеството на документите, които следва да бъдат подготвени за целите на това участие. Пакетът документи, съобразно естеството на поставените въпроси следва да съдържа ясно представяне на контекста и въпросите, предмет на гражданското участие. Качеството на документите определя качеството на приноса на участниците към темите и въпросите, поставени за обсъждане. Документите, подготвени за целите на гражданското участие, следва да включват необходимата информация, анализи, обосновки, техническа или научна информация, оценка на разходи и ползи, оценка на риска, потенциални последствия и въздействия за всяка от алтернативите, обект на обсъжданията.

За някои от регламентираните в нормативната уредба механизми за гражданско участие са определени и документите, които следва да бъдат подготвени, съответно публикувани за тяхното провеждане.

Пакетът документи за провеждане на гражданско участие, най-общо включва:

а) **Основна информация**, свързана с предметът на гражданското участие – ***консултационен документ***, включващ:

- *основна информация за гражданското участие* – контекст, цели и процедура за провеждане на гражданското участие;
- *описание* на предложението, което на разбираем език представя основните акценти на промените в съответните политик и програми, включително, когато е приложимо описание на алтернативи за решения;
- *въпроси* към участниците.

б) **Информация и документи**, съпътстващи гражданското участие:

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- *доклад* или друг документ, който съдържа анализ на състоянието в съответната област, техническа или научна информация;
- когато е приложимо, оценка на въздействието на предлаганите промени, включително за всяка от алтернативите, обект на обсъжданията;
- *проектът*, който е обект на гражданското участие;
- *основни съображения (мотиви)*, които обуславят необходимостта от съответното предложение (проект на акт, стратегически документ);
- други документи, предвидени в нормативната уредба или по преценка на съответния орган.

в) **Обявление (покана)** за гражданското участие.

Яснотата е най-важното качество на ***консултационния документ***. Консултационният документ трябва ясно да представя установените проблеми и предложените решения, включително алтернативните възможности за решение. Въз основа на консултационния документ, потенциалните участници в гражданското участие трябва да могат лесно да ориентират дали конкретната консултация се отнася и до тях. Формулирането на конкретни въпроси е важно за ефективността на гражданското участие, тъй като осигурява възможност за фокусиране на вниманието върху значимите аспекти на предложенията. Същевременно това не следва да ограничава възможността на участниците да коментират всеки въпрос, който желаят.

Обхватът на ***документите, съпътстващи*** гражданското участие се определя от спецификата на въпросите - обект на гражданското участие.

Съществените въпроси по отношение на ***консултационния документ*** са следните*:*

- *Основната информация за гражданското участие* следва да представя ясно и разбираемо контекста на гражданското участие, неговите цели и процедурата, включително предвидените форми за провеждане и начините за получаване на мнения, становища и предложения от страна на участниците.

- *Резюмето* на предложението следва на разбираем език да представя основните акценти на промените, включително, когато е приложимо, описание на алтернативи за решения.

- *Въпросите* към участниците следва да бъдат конкретни и ясни. При възможност е препоръчително използване на електронни въпросници, които увеличават активността на участниците и облекчават последващата обработка на отговорите.

Съществените въпроси по отношение на ***съпътстващи документи*** са следните*:*

- *Докладът* следва да съдържа анализ на състоянието в съответната област, техническа или научна информация (например при проекти за изменения в съответни политики – информация за резултатите от прилагането на тези политик до този момент).

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- Когато е приложимо, за целите на гражданското участие следва да бъде публикувана и *предварителната оценка на въздействието* (частична/цялостна). Оценката на въздействието трябва да анализира и оценява всяка от алтернативите, обект на обсъжданията.

- По преценка на съответния орган към документите, съпътстващи гражданското участие, може да бъде включена и друга информация, която да подпомогне участниците да формират информирано мнение за предложените промени.

- За представяне на информацията за гражданското участие следва да бъдат ползвани и интерактивни форми като презентации с подходяща визуализация на данни, резултати от проучвания и др.

- редица случаи за получаване на структурирана информация за мненията на участниците е подходящо използването на онлайн въпросници.

- Подготвените документи за провеждане на гражданско участие следва да бъдат публикувани в *достъпни файлови формати*, включително за хора със специфични потребности

- Добра практика е за всяка форма на гражданско участие да бъде определен координатор (модератор или фасилитатор, в зависимост от случая), към който при необходимост участниците да могат да се обръщат.

4.2. Провеждане на гражданското участие

Провеждането на гражданско участие е същинската и най-видимата част от процеса на взаимодействие между институциите и гражданското общество. Доброто планиране е гаранция за осигуряването на подходящи условия за получаване на мнението на заинтересованите страни по въпросите, свързани с конкретната инициатива (поли-тика, проект на нормативен или друг акт). Одобряването на плана (стратегията) за провеждане на гражданско участие е предпоставка за започване на същинския етап на това участие.

Всяка форма на гражданско участие има конкретно начало и изисква засилено внимание и ангажимент по време на целия процес, включително активни мерки за популяризиране на възможностите за участие.

Важен фактор за ефективността на гражданското участие е осигуряването на **прозрачност на процеса**. Това генерира доверие и увеличава ангажираността на участниците и обществото.

Провеждането на гражданското участие има няколко основни аспекта.

4.2.1. Обявяване и разпространение на информация

Обявяването на началото на гражданското участие трябва да бъде ясно определено и да включва разпространението на изготвените документи за гражданското участие. Обявяването

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

на гражданското участие следва да включва и съответните процедурни въпроси и правила за участие.

Практическата организация на гражданското участие се нуждае от достатъчен и подходящо квалифициран персонал, който да отговаря на евентуални въпроси, да решава технически проблеми и да обработва коментарите. Ангажирането на политическото ниво с процеса на гражданско участие е начин за подчертаване значимостта на гражданското участие, увеличава интереса и участието в тях.

Съществените въпроси на този етап са:

- Официално обявяване на началото на гражданското участие чрез публикуване на *обявлението* и *документите*, свързани с провеждането на гражданското участие.
- Предприемане мерки за популяризиране на гражданското участие (вкл. разпространение на прес-съобщение за началото на гражданското участие, пряко (индивидуализирано) информиране на идентифицираните участници за началото на гражданското участие) и/или информиране чрез официалните профили на институциите в социалните мрежи)

4.2.2. Управление на процеса на гражданско участие

Провеждането на гражданското участие, съгласно одобрения план за гражданското участие, включва прилагане на определения механизъм за управление на процеса:

- комуникации – активиране и стимулиране на участието;
- организационно-технически дейности;
- текущ преглед на процеса и управление на времето;
- информиране за приноса.

За съдържателното гражданско участие е необходимо информацията за него да достигне до съответните адресати. Това включва реализация на предвидените мерки за насърчаване на идентифицираните участници да споделят своите мнения. Тези мерки могат да бъдат разнообразни, като най-често включват напомняне за сроковете и датите за срещи, работни семинари, брифинги и разпространение на друга информация, свързана с провежданото гражданско участие.

Служителите, пряко отговорни за провеждането на гражданското участие следва да комуникират с идентифицираните участници, както и да създават благоприятна среда за споделяне на мнения по начини, които генерират доверие и култура на ангажираност. Колкото по-открит е процесът, толкова по-приемлив ще е резултатът за повечето от участниците.

Текущият преглед на гражданското участие включва наблюдение за спазването на определения график, периодична оценка на динамиката на участие, както и ефектите, които има

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

гражданското участие. Специфичен фокус при текущия преглед на процеса е и прегледа на медийното отразяване на гражданското участие. Всички участници, които са изразили мнение по темата на гражданското участие или са направили своите предложения, трябва своевременно да получат информация за това, че техните мнения са получени. Получените мнения и направените предложения, независимо от начина, който са използвали участниците (онлайн или по друг начин), следва да бъдат своевременно публикувани в съответствие с определените правила на гражданското участие.

Получаваната информация при провеждането на гражданското участие трябва да бъде организирана съобразно определените методи за гражданско участие и предвидените начини за нейната последваща обработка. Краят на гражданско участие следва да бъде официално обявен, както и да се посочат индикативните срокове за публикуване на резултатите от гражданското участие.

Съществените въпроси на този етап са:

- Предприети са мерки за насърчаване на участието на идентифицираните участници.
- Гражданското участие е организационно-технически осигурено, включително събитията, ако такива са планирани.
- Документирана е информация от текущия преглед на гражданското участие (вкл. за спазването на определения график; динамиката на участие; ефекти от гражданското участие; медийното отразяване на гражданското участие).
- Участниците са информирани за това, че техния принос е получен – персонално и/или чрез публикуване на съответните мнения/предложения.
- Получените мнения, коментари, предложения и материали – не-зависимо от начина на получаване са надлежно документирани.

4.3. Анализ на резултатите от гражданското участие

След приключване на гражданското участие се прави обективен и безпристрастен анализ на получените мнения, съобразно определените цели в плана за гражданското участие. Целите на анализа на резултатите от гражданското участие са да установят степента, в която са постигнати първоначално определените цели на гражданското участие, установяване на получените мнения на участниците по основните въпроси и вариантите, които са били обект на гражданското участие, както и наличието на обстоятелства, които имат значение за съответните предложения за промени в политики и програми.

Анализът на резултатите от гражданското участие включва:

- преглед и обработване на информацията, свързана с и генерирана при провеждането на гражданското участие;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- описание на профила на участниците, които са се включили в гражданското участие;
- анализ на съдържанието на получените мнения, становища и предложения;
- оценка на приноса на получените мнения;
- изготвяне на доклад за резултатите от гражданското участие.

Методите за обработка на първичните данни зависят от планираните начини за получаване на информацията, от нейните характеристики, вид и обем. *Профилът на участниците* осигурява възможност за установяване на действителния обхват на гражданското участие, спрямо планирания, както и за категоризиране на приноса на участниците в гражданското участие. В случай че бъде установено, че важни групи (категории) участници не са се включили в гражданското участие, следва да бъде преценена необходимостта от допълнителни консултации или друг начин за отчитане на тяхното мнение. Всички получени от участниците коментари, мнения, предложения, документи и информация, следва да бъдат прегледани, обработени и категоризирани по отношение на тяхното съответствие с темата и целите на гражданското участие. *Анализът на отговорите* е една от най-важните части на процеса на гражданско участие. Всички отговори (писмени и получени по други канали като дискусионни форуми и публични дебати) следва да се анализират внимателно, за да се определи каква е тяхната стойност за вземането на съответното управленско решение. Вниманието следва да бъде насочено към доказателствата, които участниците са представили в подкрепа на своите аргументи, както и тяхното значение и последици за дадено предложение или в по-широк контекст. Резултатите от проведената консултация трябва да бъдат *докладвани* на компетентния орган, инициирал гражданското участие, който е отговорен за вземане на съответното управленско решение, по подходящ начин, съответстващ на значимостта на темата на гражданското участие.

Съществените въпроси на този етап са:

- Информацията, свързана с провеждането на гражданското участие е надлежно обработена.
- Установен е профилът на участниците в гражданското участие.
- Направен е ясен анализ съдържанието на получените мнения и техния принос за обсъжданите въпроси.
- Изготвен е доклад (резюме) за резултатите от гражданското участие.

4.4. Осигуряване на обратна връзка за участниците

Предоставянето на обратна връзка за участниците в реализираното гражданско участие генерира доверие в обществените институции – от решаващо значение за участниците в гражданското участие е да знаят как и до каква степен е уважено тяхното мнение за вземането на съответното управленско решение. Осигуряването на ефективна обратна връзка допринася

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

за цялостната прозрачност на разработването на политики, програми и други управленски актове.

Във всички случаи гражданско участието не е завършено, докато не бъде предоставена публична обратна връзка към участниците. Това не означава непременно приемане на получените коментари/предложения, а представяне на обобщена информация за тях, както и аргументите (мотивите) за приемането и/или за неприемането на съответните предложения. Например във формуляра за обобщено представяне на оценката на въздействието има специален раздел, в който следва да бъдат представени обобщените резултати от общественото обсъждане и съответните отговори.

Подходяща форма за предоставяне на обратна връзка е публикуването резюме от анализа на резултатите от гражданското участие.

Обратната връзка следва да бъде публикувана възможно най-скоро след провеждането на гражданското участие на официалната интернет страница, където е публикувана информацията при нейното провеждане. Срокът за публикуване на обратната връзка зависи от спецификата на самата консултация и времето за анализ на резултатите от нея – препоръчително е това да се направи преди вземането на окончателното решение.

Качеството на обратната връзка е от изключителна важност за пълнотата и честността на цялата процедура, тъй като осигурява възможност на участниците да проследят напредъка по предложението и да видят как са повлияли на процеса на формулиране на управленското решение.

Съществените въпроси на този етап са:

- *Изготвена* е подробна таблица за постъпилите предложения заедно с обосновка за неприетите предложения.
- *Публикувана* е информация за окончателното приемане на съответната политика, програма или друг акт, предмет на гражданското участие

4.5. Оценка на гражданското участие

Опитът от всяка проведена форма на гражданско участие осигурява възможност за подобряване на процеса. След приключването на гражданското участие и изготвянето на доклад за резултатите, е препоръчително, особено за значими инициативи, да бъде направен вътрешен преглед на процеса, за да се идентифицират неговите силни и слаби страни. Във всеки случай е полезно събирането и обобщаването на информация за проведените процедури на гражданско участие за определен период, например годишно.

Прегледът следва да направи преценка за степента, в която целите на гражданското участие са изпълнени, включително дали използваните методи са подходящи за определените цели, както и да формулира изводи и препоръки за провеждането на следващи процедури на гражданско

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

участие. Прегледът е неразделна част от процеса на гражданско участие и може да включва и отчитане на мненията и степента на удовлетвореност на участниците в гражданското участие.

Оценката на ефективността на гражданското участие осигурява възможност за контрол на качеството на процеса на участие и осигурява възможност за целенасочено развитие на капацитета на ангажираните страни.

Съществените въпроси на този етап са:

- Периодично се прави преглед и оценка на процеса на гражданско участие.
- Отчитат се мненията и степента на удовлетвореност на участниците в гражданското участие.
- Предприемат се мерки за целенасочено развитие на капацитета на ангажираните страни.

Глава 5. Инструменти (механизми, методи и процедури) за гражданско участие в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации

5.1. Общоприети инструменти за гражданско участие

Съществуват множество инструменти (механизми, методи) за гражданско участие, които се използват при различните форми на гражданско участие и на различните етапи по цикъла на политиките (програмния цикъл).

За улеснение на инициаторите и участниците в процедури за гражданско участие, в таблицата по-долу е представен **примерен (неизчерпателен) списък на общоприетите инструменти за гражданско участие**, прилаган във водещи демократични държави в света със силни традиции в процесите на гражданско участие..

За всеки инструмент е посочена формата на гражданско участие, при която е подходящо да се прилага, броя на участниците, продължителността и процедурата за използването му.

Целта на този неизчерпателен списък е да се използва като своеобразно **„меню“ от инструменти за гражданско участие**, от което инициаторите на гражданското участие (държавната администрация и/или граждански организации) да избират най-подходящия/ подходящите за целите и спецификата планираното конкретно гражданско участие в процеса на вземане на управленски решения.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Меню
от инструменти (механизми, методи и процедури) на гражданско участие[21]

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
Неинституционализирани			
Проучване на мнението на обществеността При проучване на (общественото) мнение обикновените граждани се питат за техните възгледи и нагласи; в същото време те се насърчават да отстояват своите интереси и да се	**Консултация** **Подходящ за** • проучване на интересите и нуждите на хората в определен регион и/или по отношение на определен аспект на живота, вкл. публичното управление • насърчаване на гражданското участие по собствено убеждение	**Продължителност:** ☿☿ до ☿☿☿ **Последователност на дейностите:** • Обучени интервюиращи анкетират жителите на определен район / представители на целевата група • Резултатите от проучването се оценяват • Формират се групи за действие /групи по интереси (за защита на общи интереси)	**Брой:** ☺☺☺ **Вид:** заинтересовани граждани

[21] ЛЕГЕНДА:

Форма на гражданско участие
Информация (И)
Консултации (К)
Влияние върху вземането на решение (ВВР).
Включва **диалог** и **партньорство** в тесен смисъл (споделена отговорност за вземането на решение).

Продължителност (без подготвителната фаза)
☿ От един ден до една седмица
☿☿ Няколко седмици
☿☿☿ Няколко месеца

Брой участници
☺ За около 15 души
☺☺ Приблизително от 15 до 30 души
☺☺☺ Подходящ за големи групи участници

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
включат в подобряването на съответния аспект на живота.			
Граждански панел Гражданският панел предоставя начин за информиране на заинтересованите и / или засегнатите страни за даден проект/план и за публично обсъждане на различните аспекти на проекта.	**Информиране** **Консултиране** **Подходящ за:** • информиране на обществеността за проект или план на ниво общност, като целта е да се съберат гледни точки и предложения от обикновените граждани	**Продължителност:** ☿ **Последователност на дейностите:** • Информация за проекта/плана се представя пред обществеността • Провежда се дискусия (възможно и чрез работа в малки групи)	**Брой:** ☺☺☺ **Вид:** заинтересовани граждани, лобисти, представители на групи защитаващи общи интереси, политици, държавна администрация, експерти
Интернет форум Интернет форумите са онлайн платформи за дискусии, които дават възможност на гражданите и заинтересовани страни удобен начин на изразяване мнения и обсъждане на конкретни въпроси с други граждани и участници	**Консултация** **Подходящ за:** • като допълнителен канал за информация и комуникация с гражданите и заинтересованите страни, без ограничения по време или място • даване на публичност на общественото мнение за конкретен въпрос или проект • когато се влиза в комуникация с участници, които вероятно ще искат да отговорят в	**Продължителност:** ☿ до ☿☿☿ **Последователност на дейностите:** • създава се интернет форум по конкретен проблем • интернет потребителите въвеждат своите мнения онлайн, като могат да коментират и мненията на другите участници	**Брой:** ☺☺☺ **Вид:** заинтересовани граждани с достъп до интернет

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
	подходящ за тях момент • при стремеж да се обхванат неофициалния дебат между гражданите и заинтересованите страни с голям интерес към темата за консултациите, без да е необходимо те да се срещат лично. • когато се търси обратна връзка бързо и лесно. • когато подходящ е по-неформалният подход. • когато предметната област на консултациите не изисква особено пояснение или познания		
„Уики“ (Wiki) Уики-тата са форма на диалог в интернет относно проект на документ, като се използва софтуер, чрез който потребителите имат възможност да редактират и коментират документа онлайн	**Консултация** **Влияние върху вземането на решение (диалог)** **Подходящ за:** • когато стремежът е да се насърчи съвместната работа със заинтересованите страни по сравнително бърз и неформален начин, без да се налага участниците да се срещат лично • когато се влиза в комуникация с участници, които вероятно ще искат да отговорят в подходящ за тях момент • когато се търси обратна връзка бързо и лесно. • когато по подходящ е по-неформалният подход. • когато предметната област на консултациите не изисква особено пояснение или познания	**Продължителност:** ☿ до ☿☿☿ **Последователност на дейностите:** • обикновено участниците се следва да се регистрират, за да могат да участват • Няколко участница могат да променят едновременно документа • софтуерът проследява промените в документа, като записва на уеб страницата колко пъти е променен документът и от кого.	**Брой:** ☺☺☺ **Вид:** заинтересовани граждани с достъп до интернет

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
	• като един от няколко метода, прилагани в итеративен консултативен процес, даващ възможност на участниците да участват поетапно		
Фокус групи Фокус групите са модерирани разговори в малка група заинтересовани страни, с цел дълбочинно (качествено) изследване на определен проблем	**Консултация** **Подходящ за:** • при търсене на мненията на конкретна група заинтересовани страни. • при стремеж да се ангажират за участие заинтересовани страни, които е малко вероятно да отговорят на писмена консултация • когато заинтересованите страни ще имат полза от възможността да се срещнат и да се свържат в мрежа	**Продължителност:** ♉ **Последователност на дейностите:** • обикновено се избират между 6 и 12 души • фокус-групите могат да бъдат реализирани като еднократни събития или да бъдат свиквани периодично • понякога могат да се провеждат идентични фокус-групи с различни заинтересовани страни, с цел да се получат и сравнят мненията на различните групи	**Брой:** ☺ **Вид:** специално подбрани участници, представляващи всички заинтересовани страни (избрани граждани, експерти, политици, служители в администрацията)
Неформални разговори Публичен орган се обръща директно към заинтересованите страни, за да се запознае и обсъди техните виждания по темата	**Консултация** **Влияние върху вземането на решение (диалог)** **Подходящи за:** • при стремеж да се създаде или поддържа трайна връзка с организация или личност • като подход за ранна предварителна	**Продължителност:** ♉ **Последователност на дейностите:** • идентифициране на ключовите заинтересовани страни и поканване на техните представители за обсъждане на конкретни въпроси, представляващи интерес	**Брой:** ☺ **Вид:** избрани участници, представляващи ограничен брой ключови

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
или плановете за граждански консултации. Въпреки, че строго погледнато не са метод за консултация, неформалните разговори са важна част от много консултации в публичния сектор, вкл. неформалните чатове като начин за представяне на възгледите на заинтересованите страни относно съответната политика или конкретен въпрос на публичното управление	консултация, който да помогне за идентифициране на ключови проблеми и за получаване на ранна, неофициална обратна информация относно плановете за провеждане на обществени консултации • когато искате да чуете мнението или да привлечете за участие ключова заинтересована страна • при стремеж да се ангажират за участие заинтересовани страни, които е малко вероятно да отговорят на писмена консултация	за публичния орган • предварително съгласуване на целта и обхвата на разговорите, както и подготвителни материали за срещата, ако е необходимо • обсъжданията се провеждат по неофициален начин с оглед заинтересованите страни да изразят свободно своето мнение по въпроса • понякога се провеждат отделни срещи с различни заинтересовани страни, с цел да се получат и сравнят на мненията на различните групи	заинтересовани страни, политици, служители в администрацията
Конференция за постигане на консенсус (consensus conference) При конференцията за постигане на консенсус групи със смесен състав, включващи подбрани представители на заинтересованите страни работят съвместно за решаването на политически	**Консултация** **Влияние върху вземането на решение (диалог)** **Подходящ за:** • справяне с остри, наболели проблеми, • при което заинтересовани не-експерти се подкрепят от експерти при търсене на приемливо за всички решение на проблема • публично заявяване на общественото мнение по конкретен въпрос	**Продължителност:** ☿ **Последователност на дейностите:** • подбират се приблизително от 10 до 30 заинтересовани лица, като са участие се привличат и независими експерти в съответната област • избраните участници се запознават с въпроса, който ще бъде обсъждан • (чрез информационни материали, като публични изявления, аналитични	**Брой:** ☺ до ☺☺ **Вид:** избрани граждани и заинтересовани страни, независими експерти, служители в администрацията

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
или социално противоречив въпрос в пряк диалог с експерти		доклади, медийни публикации, и пр.) • провежда се три-дневна конференция, като участващите експерти разглеждат и обсъждат темата от всички гледни точки, участниците разпитват експертите и обсъждат задълбочено проблема, преди да се състави писмен доклад, в който подробно се описва постигнатият консенсус (гледните точки и препоръките) • докладът се представя на лицата, вземащи решения (политиците)	
Медиация (посредничество за решаване на конфликт) Медиацията е доброволен структуриран процес, в който участващите в определен конфликт страни съвместно търсят трайното му решение, подкрепяни от професионални медиатори (посредници)	**Влияние върху вземането на решение (диалог)** **Подходящ за:** • в случай на латентен или реален конфликт, свързан със специфични проблеми • да помогне страните (участниците) в определен конфликт, при условие, че те искат да разрешат конфликта по взаимно съгласие	**Продължителност:** ☓ до ☓☓☓ **Последователност на дейностите – 4 фази:** • Иницииране на процеса: убеждаване всички страни в конфликта, че медиацията • би била полезна, търсене на подходящи медиатори • Подготовка: анализ на конфликта в затворени сесии с участието на страните, определяне точно кой ще вземе участие, съставяне на работно споразумение, уточняващо процедура, цел, съдържание • и пр. на процеса на медиация	**Брой:** ☺ до ☺☺☺ **Вид:** представители на страните по конфликта, експерти и независими медиатори

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
		• Провеждане: демонстриране на различаващите се интереси и нужди, събиране на липсваща информация, формулиране на различни решения и достигане до общо решение • Окончателно споразумение: подготовка и подписване на писмено споразумение за постигнатите резултатите и как те да се приложат на практика	
Открита конференция (open space conference) На открита конференция се обсъжда доминиращ въпрос или тема, без предварително определени говорители или подготвени групи по проучване на проблема. Участниците сами спонтанно решават кой по кои теми и за колко време иска да работи.	**Влияние върху вземането на решение (диалог)** **Подходящ за:** • в случаите, когато голям брой участници трябва да се справят със сложни въпроси • като начин за стартиране на проект, който трябва да започне чрез събиране на идеи от голям брой хора	**Продължителност:** ☿ **Последователност на дейностите:** • основната тема се представя, като се събират и обобщават по-интересните въпроси, които тя повдига • повдигнатите въпроси се решават в малки групи с постоянно променящ се състав; обсъжданията във всяка група се протоколират • всички протоколи впоследствие се публикуват	**Брой:** ☺☺☺ **Вид:** засегнати граждани, лобисти, представители на групи с общи интереси, политици, служители на администрацията
Гражданско жури (citizen jury) В гражданско жури неорганизирани, избрани на	**Консултация** **Влияние върху вземането на решение** **Подходящ за:** • планиране на задачи на местно и регионално	**Продължителност:** ☿ **Последователност на дейностите:** • около 25 граждани се избират на случаен принцип, като се освобождават от рутинните	**Брой:** ☺☺ до ☺☺☺ **Вид:** подбрани

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
случаен принцип граждани извършват „гражданска оценка“ по конкретен въпрос, въз основа на техните собствени опит и знания. В специализирани области те получават помощ от независими експерти.	ниво, за подготовка на обобщени концепции • когато е важно колкото е възможно повече сегменти на населението да са балансирано представени при обсъждането на определен проблем • когато са необходими едновременно житейски опит и специализирани експертни познания	си задължения (чрез съответно възнаграждение се компенсира загубата на доход за времето на провеждане на журито, организират се грижи за децата на тези от тях, които са родители, и пр.) • всички участващи се информират подробно за проекта, предмет на гражданската оценка; те имат възможности за разговори със заинтересовани страни, специалисти, властите и т.н.; могат да инспектират на място проекта, ако е приложимо • участващите граждани разглеждат и обсъждат различните аспекти на проекта, предмет на журито, в малки групи, които многократно променят състава си • получените резултати се описват под формата на „гражданска оценка“, която се представя на организацията, която е поръчала процеса	граждани, експерти
Кръгла маса На кръгла маса представители на заинтересованите страни обсъждат демократично определен въпрос/тема в опит да се намери решение,	**Влияние върху вземането на решение (диалог и партньорство)** **Подходящ за:** • разрешаване на противоречиви проблеми от хора, представляващи конфликтни интереси • когато и където назряват конфликти	**Продължителност:** ☿ to ☿☿☿ **Последователност на дейностите:** Няма стандартизирана процедура за провеждане на кръгли маси. За да работи правилно кръглата маса е важно е да се осигури безпристрастен модератор, да се протоколират дискусиите и да	**Брой:** ☺☺ до ☺☺☺ **Вид:** представители на заинтересованите

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
приемливо за всички		се гарантира, че всяка група заинтересовани страни е представена от един и същ брой лица с право на глас, независимо от своята действителна (политическа) сила и влияние	страни, експерти, политици и служители в администрацията
Кръгла маса за оценка на въздействието Това е специална форма кръгла маса, в която са заинтересованите страни активно участват в изготвяне на програма или стратегия с цел да се оцени нейното очаквано въздействие	**Влияние върху вземането на решение** **Подходящ за:** • при изготвяне на програми и стратегии	**Продължителност:** ☿☿☿ **Последователност на дейностите:** • определят се целите на програмата или стратегията • описва се настоящата ситуация в съответната област • определя се обхвата на изследването (оценка на възможното въздействие) • разработват се алтернативни начини за постигане на същите цели • различните алтернативи се анализират и оценяват по отношение на стратегическото им въздействие • констатациите се документират в доклад за оценка на въздействието	**Брой:** ☺ до ☺☺ **Вид:** представители на заинтересованите страни, експерти, политици и служители в администрацията
Консултативен уъркшоп или конференция Това са фасилитирани събития (направлявани от специален модератор), при	**Консултиране** **Влияние върху вземането на решение** **Подходящ за:** • Когато разглежданата темата е сложна и дебатът би имал полза от разяснения и	**Продължителност:** ☿ **Последователност на дейностите – 3 фази:** • Фаза на критика: анализ на настоящата ситуация и идентифициране на проблемите	**Брой:** ☺ до ☺☺☺ **Вид:** граждани, представители на заинтересовани

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
които акцентът е върху задълбочено проучване на проблем, свързан с политики, планове, стратегии, чрез обсъждане, като участващите се насърчават да се учат от предоставената информация и от изразените от другите различни гледни точки При ***консултативния уъркшоп*** участниците се стимулират от атмосфера, насърчаваща креативността, за да може да се разработят творчески, нестандартни решения на настоящи проблеми При ***консултативната конференция*** специално подбрани участници, представляващи всички заинтересовани страни, работят по решаването на въпроси, изискващи	обяснения, обмисляне и достатъчно време за разработване на обмислени становища • Когато стремежът е да получи не само информация за различните възгледи на хората, но и защо те мислят така • Когато решението изисква компромиси между различни варианти на политиката, и участниците чрез съвместно усилие могат да проучат последиците от алтернативите варианти за постигане, което има за резултат вземане на по-информирано решение. • Когато органът, вземащ решение, не може/следва самостоятелно да вземи и приложи решението, а е необходимо да привлече в процеса и други страни/участници. • Когато заинтересованите страни ще полза от възможността да се срещнат и да се установят траен контакт и комуникация помежду си • Когато стремежът е да се ангажират заинтересовани страни, които са по-малко склонни да отговорят на писмена консултация	• Фаза на фантазиране: разработване на идеи и предложения, които могат да бъдат и утопични, като фактически ограничения се игнорират на този етап. Нахвърляне на идеи и планове за бъдещето, постигане на консенсус относно конкретния план, който да бъде възприет, планиране на конкретни мерки • Фаза „назад към реалността“: проучване как тези предложения могат да бъдат приведени в изпълним вид и как да бъде реализирано изпълнението им Консултативните уъркшопове и конференции изискват умело фасилитиране, за да се гарантира, че всички участници имат равни възможности за участие	страни, експерти, политици и служители в администрацията

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
дългосрочно планиране на нивото на общността или организацията, обикновено по въпроси, свързани с бъдещи планове и стратегии за действие			
Панел от заинтересовани страни (stakeholders panel) Това са големи и често представителни групи от заинтересовани страни, свикани от публични органи, които редовно се канят да отговарят на консултации или да дават свой принос и обратна връзка по други начини.	**Консултация** **Подходящ за:** • Когато публичният орган желае група заинтересовани страни „при повикване“ да отговорят по консултирани въпроси и да дадат инцидентно становище по въпроси от определена сфера • Когато е вероятно да има многократни консултации по сходни въпроси. • Когато консултациите ще продължат по-продължително време • Панелите от заинтересованите страни са избирателно (непредставително) формирани и затворени за външни участници, поради което би следвало да се ползват като допълнение към други, по-приобщаващи методи за гражданско участие	**Продължителност:** ☿ до ☿☿☿ **Последователност на дейностите:** • публичният орган идентифицира и кани заинтересованите страни, които да бъдат включени в списък на заинтересовани страни, които ще бъдат периодично канени да дават мнение и изразяват становище по актуални въпроси от определена политика • когато смете това за полезно, публичният орган кани включените в групата заинтересовани страни да дадат инцидентно становище по конкретни актуални въпроси на съответната политика	**Брой:** ☺ до ☺☺☺ **Вид:** представители на заинтересовани страни
Консултативни или	**Консултация**	**Продължителност:** ☿	**Брой:** ☺ до ☺☺

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
експертни групи от заинтересовани страни Това са малки по състав групи (комитети, работни групи и пр.), включващи заинтересовани страни, формирани за да подпомогнат информираното вземане на решения от съответните публични органи, да участват в консултации или да мониторират консултативните дейности и развитието на съответните политики. На участниците в групата се предоставя достъп по необходимата информация, като групата може да бъде свикана еднократно (инцидентно) или да провежда регулярни срещи.	**Влияние върху вземането на решение** **Подходящ за:** • Когато за решаването на определен въпрос по политиките ще е полезно не само да се вземе становището, но и да се почерпи от експертното знание на заинтересованите страни • Когато за заинтересованите страни ще полза от възможността да се срещнат и да се установят траен контакт и комуникация помежду си • Преди консултирането или на етапа на ранно консултиране - за да се информира и да коментира плана за консултации • При търсене на ранен и фокусиран ангажимент от страна на ключови заинтересовани страни • След консултацията - да следи напредъка и да изисква отчетност от страна на съответния публичен орган	**Последователност на дейностите:** • публичният орган идентифицира заинтересованите страни, чието участие в консултативна или експертна работна група би било полезно за публичния орган, с оглед по-доброто му информиране за позициите на заинтересованите страни и/или да се ползва от черпи експертните им познания • групата се кани да предостави информация и становища по конкретни въпроси, свързани със съответната политика и/или да осъществява независимо наблюдение на нейното изпълнение • заседанията на групите се протоколират, като изготвените становища и доклади се предоставят на публичния орган	**Вид:** представители на заинтересованите страни от определена политика
Институционализирани			
Консултативни органи и	**Консултация**	**Продължителност:** ☿ до ~ (при неограничени	**Брой:** ☺ до ☺☺

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
органи за съвместно вземане на решения, формирани на партньорски принцип („партньорски органи“) Това са формални, най-често нормативно регламентирани органи, създадени в изпълнение на конкретен закон или по преценка на администрацията в рамките на правомощията й, в които е предвидено гражданско участие. Партньорските органи могат да участват във всички етапи на процеса на вземане на решения и са особено важни при определянето на дневния ред, на подготовка на вземане на решението или в етапите на изпълнение. Това е най-висшата форма на гражданско участие. На това ниво гражданското общество	**Влияние върху вземането на решение** (диалог и партньорство/споделена отговорност) **Подходящ за:** • Когато обхватът и важността на разглежданата политика изисква постоянно консултиране със заинтересованите страни • Когато този формат на партньорство се изисква по силата на наднационален правен акт (напр. при управлението на общ. отношения, свързани с трудовите и осигурителните права на гражданите; управлението на средствата от ЕСИФ, и пр.) • Тези инструменти се прилагат най-вече при формите на гражданско участие с по-голяма интензивност (диалог и партньорство), но е възможно да се прилагат и за целите на консултирането	със срок органи) **Последователност на дейностите:** • партньорският орган се създава с публичен акт. Съставът на органа, правомощията и процедурните му правила по правило се уреждат в акта, с който е създаден. Обикновено съществуването на органа не е ограничено със срок, но може да се създадат и партньорски органи за решаването на конкретен проблем • заинтересованите страни, които е предвидено да имат „гражданско участие“ в органа, и публичната администрация излъчват своите представители в органа, органът избира председател и секретари, ако това е предвидено в акта за създаването м, органът приема съответни процедурните правила за робота, според случая • Органът се свиква на заседания периодично или ad hoc (инцидентно) при конкретен повод), на които се провеждат дискусии и вземат решения в областта на съответната политика, съгласно функциите на съответния орган • Обикновено заседанията на органа се	**Вид:** представители на заинтересованите страни, експерти, политици, служители в администрацията Съставът на органа и начинът за излъчване на членовете му по правило се уреждат в акта, с който е създаден

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент (механизъм, метод) за гражданско участие	**Форма на гражданско участие**	**Продължителност и последователност**	**Участници**
и публичните органи се обединяват за тясно сътрудничество и споделена отговорност за вземането на решения.		протоколират, като основни материали от работата на органа се оповестяват публично	

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

5.2. Конкретни инструменти и механизми за партньорство, прилагани по цикъла на политиките по конкурентоспособност и иновации

Българската администрация активно развива своите умения за партньорство с другите заинтересовани страни при подготовката, изпълнението, мониторинга и оценката на политиките в сферата на конкурентоспособността и иновациите, като този процес се засили особено след присъединяването на страната към ЕС, във връзка с програмите, финансирани със средства по ЕСИФ. Въпреки, че управлението на предприсъединителните програми допускаше участие на заинтересовани страни, то беше силно ограничено и създаваше повече пречки пред представителите на гражданското общество отколкото администрацията да се възползва от експертизата, която те носеха със себе си.

Конкретните инструменти и механизми за партньорство (гражданско участие), реално прилагани към настоящия момент в областта на политиките по конкурентоспособност и иновации, разгледани по етапите на цикъла на политиките (програмния цикъл), са посочени по-долу. Те обхващат повечето от посочените в горното „меню“ инструменти и процедури за гражданско участие.

5.2.1. Инструменти и механизми за гражданско участие на етапа на планиране и програмиране

На този начален етап се прилагат следните инструменти за гражданско участие:

Пасивни механизми/инструменти:

- Публикации в интернет свързани с процеса на планиране и разработване на политиките и програмите;
- Анкетни проучвания и допитвания до бизнеса за проучване нагласите им;
- Механизъм за отчетност относно дейността на създадените работни групи за разработване на политиките и програмите определени с решение на Министерски съвет.

Активни механизми/инструменти:

- Преки интервюта със заинтересовани страни за проучване нагласите им;
- Групи за допитване до бизнеса за проучване нагласите им;
- Консултативни съвети в областта на икономическото развитие, конкурентоспособността и иновациите - в качеството им на най-често срещаната форма на координация, консултация и обсъждане между гражданския сектор, СИП, бизнеса и изпълнителната власт на национално равнище, вземат активно отношение при планирането и разработването на политики и програми в областта на конкурентоспособността и иновациите;
- Работна група за разработване на Споразумението за партньорство 2021-2027 във връзка с подготовката на споразумението за партньорство между РБългария и ЕС;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- Тематични работни групи за разработване на всяка от програмите за периода 2021 - 2027 г. за разработване на тематичните оперативни програми в областта на конкурентоспособността и иновациите;
- Комитет за наблюдение на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 г. и на ОП „Инициатива за МСП“ 2014-2020 г. относно планиране на конкретните процедури за прилагане на програмите;
- Комитет за наблюдение на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 г. относно планиране на конкретните процедури за прилагане на програмите.

5.2.2. Инструменти и механизми за гражданско участие на етапа на прилагане на политиките и програмите

На този етап се прилагат следните инструменти за гражданско участие:

Пасивни механизми/инструменти:

- Публикации в интернет относно стартиране на дадена политика или програма както и на резултатите постигнати в следствие на прилагането им;
- Публикуване на интернет страницата на съответният орган и на Единния информационен портал на ЕСИФ (www.eufunds.bg) на протоколите от заседанията на комитети за наблюдение, съдържащи дневния ред, списъка на присъстващите, изложение на обсъжданите въпроси, получените становища по тях и взетите решения. Публично достояние са и Вътрешните правила за работа на комитетите и техният Етичен кодекс и актуален списък на състава му.

Активни механизми/инструменти:

- Консултативни съвети в областта на икономическото развитие, конкурентоспособността и иновациите, чрез формулиране на становища и мнения относно планирани процедури за прилагане на програмите;
- Комитет за наблюдение на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 г. и на ОП „Инициатива за МСП“ 2014-2020 г. - разглежда изпълнението на програмите и следи напредъка, докладван от УО в постигането на целите и приоритетите, въз основа на дефинираните в нея индикатори, вкл. индикаторите, заложени в рамката за изпълнение; разглежда и одобрява изготвените от УО годишни доклади и окончателни доклади за изпълнението; разглежда информация за финансовото управление и изпълнение на програмата и др.;
- Комитет за наблюдение на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 г. - разглежда изпълнението на програмата и следи напредъка, докладван от УО в постигането на целите и приоритетите, въз основа на дефинираните в нея индикатори, вкл. индикаторите, заложени в рамката за изпълнение; разглежда и одобрява изготвените от УО годишни доклади и окончателни доклади за изпълнението; разглежда информация за финансовото управление и изпълнение и др.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

5.2.3 Инструменти и механизми за гражданско участие на етапа на наблюдението (мониторинга) на политиките и програмите

На този етап се прилагат следните инструменти за гражданско участие:

Пасивни механизми/инструменти:

- Публикации в интернет относно постигнатият напредък на дадената политика или програма, подписани договори, усвоени суми, постигнати резултати (индикатори) и т.н.

Активни механизми/инструменти:

- Преки интервюта със заинтересовани страни относно получаване на обратна връзка за постигнатите резултати в следствие на прилагането на дадена политика или програма;
- Консултативни съвети в областта на икономическото развитие, конкурентоспособността и иновациите във връзка с възможна обратна връзка от бизнеса относно изпълнението или ефектът от реализацията на дадена политика или програма;
- Комитет за наблюдение на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 г. и на ОП „Инициатива за МСП“ 2014-2020 г.
- Комитет за наблюдение на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 г.

5.2.4. Инструменти и механизми за гражданско участие на етапа на оценка на политиките и програмите

На този етап се прилагат следните инструменти за гражданско участие:

Пасивни консултационни механизми/инструменти:

- Публикации в интернет относно постигнатият напредък от реализацията на дадена политика или програма;
- Анкетни проучвания и допитвания до бизнеса относно получаване на оценката им за постигнатите предварително зададени цели на политика или програмата.

Активни консултационни механизми/инструменти:

- Преки интервюта със заинтересовани страни като инструмент за систематична и обективна оценка на напредъкът и резултатът от реализацията на дадена политика или програма;
- Фокус групи като инструмент за систематична и обективна оценка на напредъкът и резултатът от реализацията на дадена политика или програма;
- Групи за допитване до бизнеса като инструмент за систематична и обективна оценка на напредъкът и резултатът от реализацията на дадена политика или програма;
- Комитет за наблюдение на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 г. и на ОП „Инициатива за МСП“ 2014-2020 г. - одобрява и следи за изпълнение плановете за оценка на ОПИК и ОПРКБИ и разглежда информация за резултатите, заключенията и препоръките от извършените оценки, както и за действията, предприети за изпълнение на препоръките;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- Комитет за наблюдение на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 г. - одобрява и следи изпълнението на плановете за оценка на ОПНОИР и разглежда информация за резултатите, заключенията и препоръките от извършените оценки, както и за действията, предприети за изпълнение на препоръките.

5.3. Систематично обобщение на прилаганите инструменти за партньорство

В таблицата по-долу във вид са обобщено представени реално прилаганите към настоящия момент механизми и инструменти за партньорство между публичната администрация и гражданския сектор в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации. Инструментите са представени по видове (институционализирани и неинстуционализирани; активни и пасивни), следвайки последователните етапи на цикъла на политиките (програмния цикъл).

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Конкретни прилагани инструменти

за партньорство (гражданско участие) в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации

Инструмент/механизъм за партньорство	**Проявление по етапите на цикъла на политиките (програмния цикъл)**			
	Стратегическо планиране и програмиране	**Изпълнение**	**Мониторинг**	**Оценка и преформулиране**
НЕИНСТИТУЦИОНАЛИЗИРАНИ ИНСТРУМЕНТИ				
Пасивни				
Публикации в интернет	Публикуване на информация относно идентифицираните проблеми и нужди и планираните политики и програми. Публикуване на консултативна документация, необходима за съгласуване и обществено обсъждане с целевите групи и други заинтересовани страни	Публикуване на текуща информация относно провежданите икономически политики и програми и схеми за помощ, оповестяване на постигнатия напредък в изпълнението и пр. (напр. публикуване на новини и по-детайлна информация относно текущи и предстоящи схеми по ОПИК, ОПНОИР, НИФ и ФНИ). Публикуване на методически документи и	Публикуване на информация относно провеждания мониторинг на политики/програми. Оповестяване на готовите мониторингови доклади. Публикуване на резултати (класиране) по схеми за БФП по посочените инструменти и списък на сключените договори, и пр.	Публикуване на информация относно провежданите предварителна/текуща и междинна/заключителна и последваща оценка на изпълнените политики и програми. Оповестяване на докладите от извършените оценки.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент/механизъм за партньорство	**Проявление по етапите на цикъла на политиките (програмния цикъл)**			
	Стратегическо планиране и програмиране	**Изпълнение**	**Мониторинг**	**Оценка и преформулиране**
		указания относно изпълнението (наръчници, ръководства и пр.). Публикуване на информация относно хода на изпълнението на оперативните програми.		
Типизирани анкетни проучвания и допитвания до бизнеса за проучване нагласите му	Получаване на структурирана обратна информация от страна на заинтересованите страни и целевите групи относно тяхното мнение, гледни точки, потребности, очаквания и интереси във връзка с разработваните икономически политики и програми	Получаване на структурирана обратна информация от страна на пряко ангажирани в изпълнението заинтересованите страни, вкл. бенефициенти, браншови организации и пр., относно проблеми по изпълнението на конкретните политик и програми	Получаване на структурирана обратна информация от страна на заинтересованите страни и целевите групи относно мнението им за напредъка по изпълнението на конкретна икономическа политика или програма, нейните силни и слаби страни, възможности за оптимизиране и развитие	Получаване на структурирана информация от страна на заинтересованите страни и целевите групи в хода на извършваната независима оценка на икономическите политики и програми, относно мнението им за напредъка по изпълнението на конкретна икономическа политика или програма, нейните силни и слаби страни, възможности за оптимизиране и развитие и очакванията им за бъдещето.
Целеви информационно-консултативни събития	Обществени форуми за представяне и обсъждане на проектите на стратегии, оперативни програми и пр. в	Информационни дни по открити процедури за БФП (предоставяне на систематизирана	Годишни информационни събития по ОПИК и ОПНОИР (отчитане на постигнатите резултати по	Информационни събития относно оценката на изпълнението на съответните икономически политики и

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент/механизъм за партньорство	**Проявление по етапите на цикъла на политиките (програмния цикъл)**			
	Стратегическо планиране и програмиране	**Изпълнение**	**Мониторинг**	**Оценка и преформулиране**
	сферата на конкурентоспособността и иновациите	информация относно открити процедури за БФП пред заинтересованите страни и отговори на техни въпроси). Сесии „Въпроси и отговори“ по процедури за БФП (изясняване по искане на заинтересовани страни на неясни и изискващи тълкуване въпроси по открити процедури за БФП).	ОП)	програми
Активни				
Обществено обсъждане на документи относно политики, програми, проекти	Провеждане на обществено обсъждане на проекти на стратегически документи (проекти на стратегии, ОП и пр.)	Провеждане на регламентирани процедури по обществено обсъждане на проекти на ИГРП и на Насоки за кандидатстване по предстоящи процедури за БФП по ОПИК и ОПНОИР		
Преки интервюта, фокус-групи, задълбочени допитвания и др. под. форми на дълбочинно проучване на мнението на заинтересованите страни	Използване на посочените форми на допитване за получаване на обратна информация и задълбочено разбиране за мненията, гледните точки, интересите, нагласите, страховете и	Използване на посочените форми на дописване за получаване на обратна информация и задълбочено разбиране за мненията, гледните точки, интересите, нагласите и очакванията на	Използване на посочените форми на проучване за получаване на обратна информация и задълбочено разбиране за мненията, гледните точки, интересите, нагласите, страховете и	Използване на посочените форми на дописване за получаване на обратна информация и задълбочено разбиране за мненията, гледните точки, интересите, нагласите, страховете и

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент/механизъм за партньорство	**Проявление по етапите на цикъла на политиките (програмния цикъл)**			
	Стратегическо планиране и програмиране	**Изпълнение**	**Мониторинг**	**Оценка и преформулиране**
	очакванията на ключовите заинтересовани страни и целеви групи в процеса на подготовка на политики, стратегии, програми, с цел опознаване на нуждите и очакванията на целевите групи и съобразяване на политиката/ програмата/ стратегията с тях.	заинтересованите страни, целеви групи и потребители относно проблеми на етапа на изпълнението на съответната политика/ програма.	очакванията на ключовите заинтересовани страни и целеви групи по напредъка на разглежданата политика/програма, нейната ефективност и степента ù на съответствие с очакванията, потребностите и нуждите на бизнеса	очакванията на ключовите заинтересовани страни и целеви групи, с цел евентуално преформулиране на съответната политика/програма и на включените в нея мерки с цел по-голямо съответствие с потребностите на заинтересованите страни и целевите групи, и нейната по-голяма ефективност и ефикасност
ИНСТИТУЦИОНАЛИЗИРАНИ ИНСТРУМЕНТИ				
Консултативни органи и органи за съвместно вземане на решения *(„партньорски органи“)* в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации	Най-често срещания инструмент /форма на партньорство между гражданския сектор, СИП, бизнеса и изпълнителната власт при планирането и разработването на политики и програми в областта на конкурентоспособността и иновациите Следните партньорски	Получаване на информация, обсъждане и решаване в партньорски формат на въпроси, възникващи в хода на изпълнението на политики и програми в областта на конкурентоспособността и иновациите Следните партньорски органи имат роля на този	Следене, обсъждане и вземане на решения във връзка с наблюдението и отчитането на изпълнението на съответните политики и програми. Следните партньорски органи имат роля на този етап от програмния цикъл: • **Консултативни съвети в областта на**	Проследяване на дейностите по оценка на политиките и програмите, преглед на заключенията и предприемане на действия за изпълнение на препоръките от оценките, вкл. евентуално преформулиране на политиките и програмите в съответствие с изводите от оценката Следните партньорски органи

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент/механизъм за партньорство	Проявление по етапите на цикъла на политиките (програмния цикъл)			
	Стратегическо планиране и програмиране	**Изпълнение**	**Мониторинг**	**Оценка и преформулиране**
	органи имат роля на този етап от програмния цикъл: • **Консултативни съвети в областта на икономическото развитие, конкурентоспособността и иновациите** (най-често срещаната форма на партньорство между гражданския сектор, СИП, бизнеса и изпълнителната власт при планирането и разработването на политики и програми в областта на конкурентоспособността и иновациите) • **Работна група** за разработване на Споразумението за партньорство 2021-2027 във връзка с подготовката на споразумението за партньорство между Р	етап от програмния цикъл: • **Консултативни съвети в областта на икономическото развитие, конкурентоспособността и иновациите,** чрез формулиране на становища и мнения относно планирани процедури за прилагане на програмите • **Комитет за наблюдение** на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ и ОП „Инициатива за МСП“ (относно планиране на конкретните процедури за прилагане на програмите) • **Комитет за наблюдение** на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“ относно планиране на	**икономическото развитие, конкурентоспособността и иновациите** във връзка с възможна обратна връзка от бизнеса относно изпълнението или ефекта от реализацията на дадена политика или програма • **Комитет за наблюдение** на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ и ОП „Инициатива за МСП“ (по отношение мониторинга на двете оперативните програми, постигането на заложените цели и индикатори за изпълнението) • **Комитет за наблюдение** на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“	имат роля на този етап от програмния цикъл: • **Консултативни съвети в областта на икономическото развитие, конкурентоспособността и иновациите** във връзка с обсъждане и вземане на решения за евентуално преформулиране на политиките и програмите вследствие от заключенията и препоръките оценката за изпълнението • **Комитет за наблюдение на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ и на ОП „Инициатива за МСП“** (обсъжда информацията от извършените оценки, и предприетите действие за изпълнение на препоръките) • **Комитет за наблюдение**

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Инструмент/механизъм за партньорство	**Проявление по етапите на цикъла на политиките (програмния цикъл)**			
	Стратегическо планиране и програмиране	**Изпълнение**	**Мониторинг**	**Оценка и преформулиране**
	България и ЕС; • **Тематични работни групи** за разработване ОП „Иновации и конкурентоспособност“ и ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“	конкретните процедури за прилагане на програмите.	(по отношение мониторинга на двете оперативните програми, постигането на заложените цели и индикатори за изпълнението.)	**на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“** (обсъжда информацията от извършените оценки, и предприетите действие за изпълнение на препоръките)

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

От прегледа на прилаганите инструменти е видно, че най-съществена роля като инструменти за гражданско участие имат **неинституционализираните инструменти**, в двете им разновидности - активни и пасивни. Тези инструменти са подходящи и имат широко приложение на всички етапи на програмния цикъл, като от гледна точка на формите на гражданско участие[22] най-често се ползват при информирането и консултирането, т.е. при по-ниско интензивни форми на гражданско участие.

От **институционализираните инструменти** [23] за гражданско участие в сферата на конкурентоспособността и иновациите най-използваните са ***комитетите за наблюдение*** на оперативните програми. Разгледани от гледната точка на формите на гражданско участие, функциите на тези комитети имат отношение и към четирите форми на гражданско участие. Съгласно ЗУСЕСИФ и ПМС № 79 от 10.04.2014 г. с решение на Комита за наблюдение може да се създават при необходимост постоянни и временни подкомитети по специфични и текущи въпроси. Възможността за създаването на такива подкомитети, техният състав, отговорности и задачи се уреждат във вътрешните правила за работа на съответният комитет за наблюдение. Функциите и задачите на подкомитета се определят с решението за създаването му. Съгласно практиката към момента, подобна форма на взаимодействие между партньорите е регламентирана, но на практика не съществува и не се прилага. От своя страна, ***консултативните съвети*** в сферата на конкурентоспособността и иновациите имат своето място основно в информирането, консултирането и диалога на етапите на формирането на политики и програми, изпълнението и оценката. ***Работните групи*** за разработване на споразумението за партньорство и оперативните програми са ограничени времево, като са фокусирани единство върху разработването на съответните програмни документи, за целите за което са създадени. На етапа на програмиране ***партньорството*** *в тесен смисъл* (споделена отговорност за вземане на решения) не е приложимо като форма на гражданско участие, тъй като в крайна сметка цялата отговорност по отношение одобрението на тези програмни документи съгласно националното законодателство е в ръцете на Министерския съвет, респ. административното звено, определено за управляващ орган на съответната програма.

Друг възможен инструмент за гражданско участие в сферата на конкурентоспособността и иновациите на етапа на изпълнение са **съвместните работни групи по подготовка на схемите за помощ** *(работни групи по подготовка на проект на условия за кандидатстване по процедурите за безвъзмездна помощ)*. Към настоящият момент подобна форма на взаимодействие и гражданско участие не е изрично регламентирана, но в макар и в редки случаи, е практически използвана, напр. от Управляващия орган на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ при подготовката на някои специфични процедури за безвъзмездна помощ, за чиято подготовка и фокусиране е необходима обратна информация от потенциалните целеви групи получатели относно специфичните проблеми и потребности в съответния сектор или тематична област на

[22] Вж. Част I, т. 2.1. по-горе.
[23] Разгледани по-подборно в следващата част III на доклада.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

интервенции[24]. Този механизъм на партньорство може да има съществени принос за осигуряване по-високо качество, релевантност и ефективност на конкретните схеми за помощ, тъй като чрез него съществено се обогатяват източниците на информация относно планираната интервенция, кръга от гледни точки, възможните решения и инструменти за решаване на съществуващите проблеми, като същевременно постигане съгласуваност и синергия между различните заинтересовани страни при практическото реализиране на политиките.[25]

Глава 6. Контролни листи за подготовка и провеждане на гражданско участие (по етапите на процеса)

Представените по-долу контролни листи могат да се ползват като полезно средство за качествена подготовка и провеждане на гражданското участие, независимо от конкретно избрания инструмент за партньорство. Те следват последователните фази на процеса на гражданско участие.

6.1. Стартиране на процеса на гражданско участие

Още на етапа на стартиране може да се предприемат основни стъпки, за да се увеличи максимално шансът даден процес на участие да бъде завършен успешно. Контролният списък по-долу ще ви помогне да обмислите най-важните аспекти.

	Информиране	**ДА**	**НЕ**
	Използвали ли сте всички подходящи налични информационни източници, за да получите необходимата информация за повдигания от вас въпрос (напр. публикации в медии и интернет; официална информация от държавни органи; проучване на експертна литература, и пр.)?	☐	☐
	Изяснено ли е какви дейности са били вече изпълнени във връзка с този проект/въпрос (например извършено предварително планиране, осъществени проучвания на общественото мнение, и пр.)?	☐	☐
	Другите заинтересовани страни и широката общественост били ли са вече информирани (напр. чрез листовки, реклами във вестници или др. под.) относно идеята да се инициира процес на гражданско участие, с цел намиране на допълнителни поддръжници и/или обвързване с други подобни инициативи?	☐	☐
	Обща рамка		
	Изяснено ли е дали гражданското участие е задължително (напр. при оценка на въздействието върху околната среда, при подготовка на процедури за безвъзмездна помощ, и пр.)?	☐	☐
	Установен ли е контакт с всички заинтересовани страни и информирани ли са	☐	☐

[24] По този партньорски начин през 2017-2018 г. бяха подготвени първоначалните проекти на условия за кандидатстване по процедурите BG16RFOP002-3.004 „Подкрепа за пилотни и демонстрационни инициативи за ефективно използване на ресурсите“ и BG16RFOP002-2.024 „Насърчаване на предприемачеството“ по ОП „Иновации и конкурентоспособност 2014-2020“.

[25] В тази връзка в Приложение № 2 към доклада като едно от предложенията за усъвършенстване и обогатяване на механизмите за партньорство в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации е изложено и обосновано предложение за нормативно регламентиране и на този инструмент за партньорство.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

	те (особено важно в случай, че гражданското участие е задължително!)?		
	Получихте ли (като заинтересована страна) информация от държавните органи за съответните срокове за гражданското участие?	☐	☐
	Някой разглеждал ли е възможността за неформален процес на гражданско участие, допълващ и обогатяващ задължителния процес на участие?	☐	☐
	Подход		
	Разписахте ли писмено идеите си за процеса на гражданско участие – ако е необходимо, с помощта на професионални фасилитатори?	☐	☐
	Обмислихте ли сте какви ползи може да предложи процесът на гражданско участие на другите заинтересовани страни и как можете да ги убедите да участват?	☐	☐
	Обмислихте ли каква по интензивност форма на участие (информация, консултации, влияние върху решенията – диалог или партньорство) трябва да има процесът?	☐	☐
	Знаете ли точно какво искате да постигнете с процеса на гражданско участие?	☐	☐
	Наясно ли сте какви принципни възможности и опасности включва един процес на участие?	☐	☐
	От стартирането до подготовката		
	Установили ли сте контакт с отговорните политически лица и информирали ли сте ги за вашите идеи за провеждане на процес на гражданско участие във вземането на решение?	☐	☐
	Знаете ли какви са следващите стъпки, за да започнете процеса на гражданско участие и информирахте ли другите заинтересовани страни за тези стъпки?	☐	☐
	Ясно ли е кой какви задачи ще поеме във връзка с подготовката и провеждането на процеса на гражданско участие?	☐	☐
	Изяснено ли е как ще се финансира процесът или поне поети ли са ангажименти за осигуряване на средства?	☐	☐
	Има ли съгласие от страна на всички по-важни групи заинтересовани страни (например политици, служители в администрацията, обикновени граждани, лобисти и представители на групи по интереси, и др.под.) да участват в процеса или поне да го подкрепят?	☐	☐

6.2. Подготовка на процеса на гражданско участие

Качеството на процеса на гражданско участие до голяма степен зависи от това колко добре е подготвен по отношение на съдържанието и организацията.

Контролният списък по-долу ще ви помогне да обмислите аспекти, важни за успешен процес[26].

[26] Легенда:
Форми на гражданско участие (партньорство)
И: **Информиране** (предоставяне на информация)
К: **Консултиране** (представяне на мнение)
ВВР: **Влияние върху вземането на решения** (обществено участие, водещо до влияние върху вземането на решения, включващо **диалог** или **партньорство** в тесен смисъл (споделена отговорност при вземане на решения).

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

	Цели и задачи	**И**	**К**	**ВВР**
	Ясни ли са целите и задачите в процеса на гражданско участие за всички участници в него?	X	X	X
	Крайният резултат от процеса (въпросът за обсъждане) не е предрешен, така че да има достатъчно пространство за маневриране?		X	X
	Участници			
	Получили ли са всички потенциално заинтересовани лица достатъчно информация за съдържанието и процедурата по време на процеса, за да могат да решат дали да участват?	X	X	
	Осигурено ли е балансирано представителство на всички съответни сегменти (слоеве) от населението и представители на бизнес-интереси (например жени/мъже, родители, млади хора и т.н.)?		X	X
	Правени ли са опити да се информират сравнително труднодостъпни групи заинтересовани страни за процеса на участие и да се събуди интересът им към него?	X	X	X
	Резултати			
	Познават ли всички участници начините, по които могат да действат и упражняват влияние?	X	X	X
	Изяснено ли е кой какви решения има правомощията да взема по време и след процеса на гражданско участие?	X	X	X
	Знаят ли участниците какво ще бъде направено с резултатите от процеса и доколко те ще бъдат обвързващи за изпълнение?	X	X	X
	Осигурена ли е подкрепата на политиците и администрацията, и поели ли са те ангажимент да приемат резултатите от процеса на участие или да посочат причини за несъобразяване с резултатите?	X	X	X
	Време и средства			
	Планиран ли е подходящ график за процеса на гражданско участие (включително резерв за всеки случай)?	X	X	X
	Съществува ли точен план / график за последователността на събитията по време на процеса на гражданско участие?	X	X	X
	Направена ли е преценка за времето, което ще е необходимо да отделят за участието си всички участници (особено тези, чието участие няма да се заплаща), и информирани ли са участниците са неговата продължителност?		X	X
	Ще получат ли участниците възнаграждение за участието си, респ. обмислено ли е как да се изрази признателност към участниците, на които това не се заплаща (например чрез публично признание, благодарствени писма, отстъпки при ползване на публични услуги, и т.н.)?		X	X
	Подготвена ли е калкулация на пълните разходи за целия процес на гражданско участие (включително резерв), напр. за фасилитиране, разпространение на информация, експертни услуги, и т.н.) и осигурено ли е съответното финансиране?	X	X	X
	Ще бъдат ли публикувани подробности за необходимите суми и за какво трябва да се изразходват?			X

X Посоченият аспект е особено важен при посочените форми на гражданско участие
(X) Прилага се за дългосрочни процеси на участие, но не и за единични събития

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

	Знаят ли всички участници кой предоставя средства за процеса, по какъв начин и в какъв размер?			X
	Структуриране на процеса			
	Натоварен ли е компетентен, безпристрастен фасилитатор да направлява процеса на гражданско участие?	X	X	X
	Проведени ли са предварителни разговори с групи и отделни лица за тяхната гледна точка върху процеса на гражданско участие и ролята им в него, както и за ползите от процеса и ограниченията му?		(X)	X
	Схемата на процеса съобразена ли е с конкретния проблем и наличните ресурси (време и средства)?	X	X	X
	Определени ли са връзките (допирните точки) между формалните и неформалните процеси на гражданско участие, напр. когато екологичен одит е спрян, за да се даде възможност за процес на медиация?	X	X	X
	Организация			
	Изяснено ли е кой носи отговорността за различните организационни задачи?	X	X	X
	Осигурени ли са подходящо помещение и необходимото оборудване (флипчарт, проектор, микрофон и т.н.) за срещи?	X	X	X

6.3. Провеждане на процеса на гражданско участие

Кои аспекти на процеса на гражданско участие се нуждаят от обмисляне до голяма степен зависи от това кой метод е избран, как е планиран процесът и дали е налице компетентен фасилитатор, който ръководи процеса и се грижи за гарантиране на неговото качеството.

Следните точки трябва да се имат предвид по време на процеса на провеждане на гражданското участие[27].

	Участници	**И**	**К**	**ВВР**
	Ясна ли е ролята на всички участващи (напр. кой коя група представлява и с какви права)?	X	X	X
	Гарантирано ли е, че едни и същи хора ще участват през целия процес? Ако не, сигурно ли е, че новодошлите участници ще бъдат правилно интегрирани в процеса?			X
	Правила			
	Налице ли е ясно споразумения между участниците относно			X

[27] Легенда:

Форми на гражданско участие (партньорство)

И: **Информиране** (предоставяне на информация)

К: **Консултиране** (представяне на мнение)

ВВР: **Влияние върху вземането на решения** (обществено участие, водещо до влияние върху вземането на решения, включващо **диалог** или **партньорство** в тесен смисъл (споделена отговорност при вземане на решения).

X Посоченият аспект е особено важен при посочените форми на гражданско участие

(X) Прилага се за дългосрочни процеси на участие, но не и за единични събития

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

	последователността на събитията, правата и задълженията на участниците и как ще се вземат решенията (например чрез консенсус, или чрез гласуване и мнозинство)?			
	Уточнили ли са фасилитаторът и участниците правила за това как се отнасят помежду си и как да комуникират с външния свят?			X
	Могат ли всички участници да изразят своята гледна точка и да участват в дискусии?		X	X
	Полагат ли се грижи да се спазва плановия времеви график и последователност на събитията?			X
	Информиране			
	Участниците получават ли цялата информация, свързана с процеса, в лесно разбираемо форма и своевременно?	X	X	X
	Ползва ли се външна експертиза, когато възникне необходимост, така че решенията да се вземат въз основа на солидни познания?	X	X	X
	Информира ли се широката общественост за процеса и неговия напредък, и съгласуван ли е потокът от информация с останалите участници? (вижте също контролния списък за връзките с обществеността по-долу)	(X)	(X)	X
	Документира ли се процесът по начин разбираем за външни лица (протоколи от срещи, междинни доклади и пр.)?	X	X	X
	Резултати			
	Съгласни ли са се всички участници да представят резултатите от процеса като колективно постижение?			X
	Създадени ли са структури, които да позволят да се наблюдава и оценява как се прилагат резултатите от процеса?			X

6.4. Връзки с обществеността в процесите на гражданско участие

Информирането на широката общественост за процеса на гражданско участие е особено важно на етапа на планиране, тъй като така заинтересованите страни научават за процеса и за начините да участват в него. Връзките с обществеността дават възможност на заинтересованите граждани да следят процеса, дори и сами да не участват в него.

	Информиране и медийни дейности	**ДА**	**НЕ**
	Има ли достатъчно средства за дейности по връзки с обществеността?	☐	☐
	Уточнено ли е кой е отговорен за информационните и медийните дейности?	☐	☐
	Ясно ли е каква е цел следва да постигнат дейностите по връзки с обществеността (първоначална информация за процеса, привличане на участници, текущо отчитане на процеса и т.н.) и какви форми на информиране са най-подходящи за конкретната задача?	☐	☐
	Изяснени ли е кои целеви групи (млади хора - предприемачи, и т.н.) следва да бъдат достигнати и кое послание е най-подходящо за това?	☐	☐
	Има ли начини за предоставяне на информация на населението (напр. ДВ, бюлетин, електронна поща, участие по телевизията или радиото, реклами във вестници и т.н.)?	☐	☐
	Има ли начини за предоставяне на информация (обществен достъп до планове, изложба, информационна среща, уебсайт, гореща линия, телефонна услуга за повикване, и пр.)?	☐	☐

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

	Могат ли обикновените граждани да изразят своята гледна точка за проекта (кутия за предложения, адрес на електронна поща, гореща линия, обществено обсъждане и т.н.)? Ясно ли е какво се случва с изразените гледни точки / повдигнатите въпроси?	☐	☐
	Ще бъдат ли използвани всички подходящи медии (ежедневници, местни седмичници, специализирани периодични издания, клубни медии, интернет, радио, телевизия и т.н.) за информиране на широката общественост?	☐	☐
	Включени ли са участниците в определянето на съдържанието и времето на информацията която се предоставя на пресата и широката общественост?	☐	☐
	Установили ли са съвместно участниците правила за работа с пресата и широката общественост (отговарящи на запитвания, прес-съобщения, организиране на пресконференции и т.н.)?	☐	☐
	Уточнено ли е каква информация за процеса на участие трябва да се счита за поверителна и какво може да бъде предоставяно на пресата и широката общественост?	☐	☐
	Съгласили ли са се всички участници да не разгласяват поверителни материали и да се въздържат от дейности по „сепаративни“ връзки с обществеността (по отношение както на пресата, така и на широката общественост)?	☐	☐
	Ще бъдат поканени журналисти на определени събития, за които общественото внимание би било полезно?	☐	☐

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

СПЕЦИАЛНА ЧАСТ: ИНСТИТУЦИОНАЛИЗИРАНИ ИНСТРУМЕНТИ ЗА ПАРТНЬОРСТВО

В настоящата специална част на Инструментариума е направен детайлен преглед на прилаганите институционализирани инструменти за партньорство в сферата на политиките по конкурентоспособност иновации, с цел да се допринесе за по-ефективното използване на тези инструменти и от двете страни в процеса на партньорство – публичната администрация и гражданския сектор.

Този преглед е необходим и полезен поради важността на институционализираните инструменти за партньорство, която произтича от няколко обстоятелство:

- тези инструменти по правило **се прилагат при формите с по-висока интензивност на гражданското участие**, а имено консултация, диалог и партньорство (споделена отговорност за вземането на решения);
- при тези инструменти **се постига в най-висока степен представителност на гражданското участие** по отношение на специфичните интереси, застъпени в политиките по конкурентоспособност и иновации;
- **форматът на трайно съществуващи партньорски органи спомага в максимална степен за задълбочено опознаване на гледните точки** и интересите на двете страни в процеса на гражданско участие, а оттук и за установяване на разбирателство и **ефективно сътрудничество между тях**;
- тези механизми на партньорство могат да имат **съществени принос за осигуряване по-високо качество, релевантност и ефективност на публичните политики на всички нива** (политики, планове и програми, конкретни мерки и проекти), тъй като чрез тях съществено се обогатяват източниците на информация относно обсъжданите въпроси по политиките, кръга от гледни точки, възможните решения и инструменти за решаване на съществуващите проблеми, като същевременно се постигане съгласуваност и синергия между различните заинтересовани страни при практическото реализиране на политиките.

Съществуващите институционализирани инструменти (партньорски органи) в сферата на конкурентоспособността и иновациите могат да бъдат обособени в 3 групи:

1. **Консултативни съвети към органи на държавна власт** (създадени на основание чл. 21, ал. 1 и чл. 45, ал. 1 от Закона за администрацията);

2. **Работни групи към държавната администрация** (създадени на основание чл. 22, ал. 2 или чл. 45, ал. 3 от Закона за администрацията)

3. Административни структури с участието на представители на гражданското общество, които имат определена **компетентност в процеса на формиране и/или изпълнение на държавна политика в дадена сфера и/или вземане на конкретно решение**. В редица нормативни актове е предвидено създаването на подобни структури наречени съвети, комисии, комитети и други.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Специфична категория такива органи са **партньорските органи, участващи в планирането, изпълнението и/или наблюдението на европейските структурни и инвестиционни фондове в България**. В тази категория влизат тематичните работни групи по подготовка на Споразумението за партньорство и оперативните програми по ЕСИФ; Комитетите за наблюдение на оперативните програми; местни инициативни групи (партньорства), пряко участващи в изпълнението на мерките по подхода ВОМР).

В сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации трайно се прилагат най-вече първия и третия вид институционализирани инструменти, което обосновава полезността на тяхното по-детайлно разглеждане.

Особен акцент в анализа е поставен върху *партньорските органи, участващи в планирането, изпълнението и/или наблюдението на европейските структурни и инвестиционни фондове* в България в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации. Това е направено поради обстоятелството, че те са инструментът за партньорство с най-голяма практическа важност в тази сферата. Работните групи с гражданско участие, извън тези в сферата на управлението на средствата от ЕСИФ, са използвани през годините много рядко, за инцидентно обсъждане на специфични въпроси, поради което същите не са предмет на разглеждане.

Глава 1. Консултативни съвети в областта на икономическото развитие и иновациите

Консултативните съвети със сфера на дейност в областта на икономическото развитие, конкурентоспособността и иновациите са **6 на брой:**

1. Съвет за интелигентен растеж;
2. Национален съвет по туризъм;
3. Консултативен съвет за насърчаване на малките и средни предприятия;
4. Национален икономически съвет;
5. Национален съвет за наука и иновации;
6. Консултативният съвет за индустриална стабилност и растеж към министъра на икономиката.

1.1. Съвет за интелигентен растеж

Създаден с постановление на МС 116 от 12.05.2015г. с цел определяне на насоките за развитие на тематичните области на икономиката, визията, стратегическите цели, координация и мониторинг на изпълнението на Иновационната стратегия за интелигентна специализация на България (ИСИС) 2014-2020г.

Основните функции на съвета са както следва:

- определяне приоритетите в сферата на образованието, науката, иновациите, информационните и комуникационните технологии;
- координиране изпълнението на ИСИС;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- разглеждане на годишните доклади за изпълнение на ИСИС, съгласно мониторинговия механизъм;
- предлагане на промени в приоритетните технологични области на ИСИС, при възникнала необходимост;
- осигуряване изпълнението на ИСИС на базата на тригодишната бюджетна прогноза и програми на Комитетите за наблюдение на всяко от водещите ведомства и в съответствие с предложенията на бизнеса, научните и академичните среди, които да залегнат в бюджетната прогноза за следващата бюджетна година;
- координиране политиките по управление на функциите на Националния иновационен фонд и на Фонд "Научни изследвания".

Поименният състав на съвета се определя със заповед на министър-председателя на Република България по предложение на министъра на икономиката, който провежда консултации със заинтересованите страни.

Прегледът на състава показва, че съветът се председателства от министър-председателят, като членове са общо 20 от които неправителственият сектори и академичната общност са представени с 9 души: работодателски организации – 1 (един), академичната общност – 4 (четири) и представители на неправителственият сектор - 4 (четири представители на индустрията). Поименният състав на съвета се определя със заповед на министър-председателя на Република България по предложение на министъра на икономиката, който провежда консултации със заинтересованите страни.

1.2. Национален съвет по туризъм

Създаден съгласно Правилникът за организация и работата на съвета утвърден със заповед № Т-РД-16-28/15.01.2015 на министъра на туризма като консултативен орган към министъра на туризма за осъществяване на сътрудничеството и координацията в областта на туризма.

Основните функции на съвета са да:

- подпомага министъра на туризма при формирането и провеждането на държавната политика в туризма;
- подпомага координацията на националната политика в областта на туризма;
- обсъжда концепции и програми за устойчиво развитие на туризма и изразява становища по тях;
- прави предложения до министъра на туризма за създаване, изменение, допълнение или отмяна на нормативни актове, свързани с развитието на туризма;
- разглежда въпроси, свързани с териториалното развитие, изграждането и поддържането на туристическата инфраструктура и привличането на чуждестранни инвестиции в туризма;
- обсъжда подготовката за туристическите сезони и анализира резултатите от тях;
- обсъжда резултатите от дейността на органите, на които е възложено упражняването на контрол в туризма и свързаните с него дейности, и дава препоръки за подобряване работата на контролните органи;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- разглежда въпроси и дава препоръки за подобряване защитата на потребителите на туристически услуги;
- Националният съвет по туризъм изразява становища и дава предложения по въпроси, свързани с маркетинга и рекламата на България като туристическа дестинация.

Членове на Националния съвет по туризъм са както следва:

- 14 (четиринайсет) заместник-министри на ресорни министерства, определени от съответните министри;
- председателят на Комисията по защита на потребителите;
- изпълнителният директор на Българската агенция по безопасност на храните;
- изпълнителният директор на Националната агенция по приходите;
- по един представител на всяка организация за управление на туристически район, вписана в Националния туристически регистър (НТР);
- по един представител на всяко браншово туристическо сдружение, вписано в НТР;
- по един представител на регионалните, на продуктовите и на професионалните туристически сдружения, вписани в НТР;
- един представител на националните курорти;
- един представител на сдруженията на превозвачите в областта на въздушния, сухопътния и водния транспорт;
- по един представител на национално представените сдружения на потребителите в Република България
- по един представител на национално представителните работодателски организации в Република България;
- представител на Националното сдружение на общините в Република България.

Както е видно, **членовете на неправителственият сектор са мнозинство** спрямо представителите на държавата като председателят на НСТ може да кани за участие в работата на съвета представители на български и чуждестранни фирми и обществени организации с опит и експертиза в областта на туризма, както и на висши училища, изучаващи туристически специалности.

1.3. Национален съвет за наука и иновации

Създаден въз основа на закона на насърчаване на научните изследвания. Правилникът за организация и дейността на съвета е приет с ПМС 105/26.05.2004г. Представителите на академичната общност са мнозинство (седем представители на Висшите училища и четири от БАН) в състава са включени и двама представители на работодателските организации и един представител на неправителствена организация на учените.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Към **Министерство на икономиката** има създадени общо **3 национални консултативни съвета** с икономическа насоченост, чиито функции и дейност са пряко свързани с развитието на конкурентоспособността на българската икономика и иновациите, а именно:

1.4. Консултативен съвет за насърчаване на малките и средни предприятия

Създаден на основание на чл.11 от Закона за малките и средните предприятия (ЗМСП), Съветът е съвещателен орган към министъра на икономиката за сътрудничество при насърчаването на малките и средни предприятия. **Предложенията и становищата**, направени от Съвета **са консултативни и необвързващи за централната изпълнителна власт**. Основните му функции са свързани с:

- обсъждане състоянието и политиката за насърчаване, създаване и развитие на МСП;
- обсъждане резултатите от анализа на състоянието и развитието на МСП по области и отрасли и прави предложения при изготвянето на годишния доклад;
- осигуряване на обществен достъп до информация за законодателни инициативи и участие на предприемачите и техните сдружения в обсъждането на законови и подзаконови нормативни актове;
- обсъждане на резултатите и даване на препоръки относно изпълнението на националната стратегия за насърчаване на МСП и на годишните програми за нейното прилагане.

Представителите на неправителственият сектор в съвета са мнозинство като членове присъстват представители на организации имащи отношение към обхвата на съвета (Фондация “Start up”, Клуб по предприемачество „Start IT Smart” и Асоциация на българските лидери и предприемачи) относно изборът на които няма информация, а направо са включени в състава на съвета;

1.5. Национален икономически съвет

Създаден с Постановление № 74 на МС от 27.03.2015 г. за създаване на Национален икономически съвет като консултативен орган към Министерския съвет. Председателят на Съвета информира Министерския съвет за решенията на съвета и предлага приемането на съответните актове на правителството. Основните функции са свързани с:

- анализ и предлагане на подходящи мерки за подкрепа на иновационни и инвестиционни дейности с цел повишаване конкурентоспособността на икономиката;
- изготвяне на препоръки и консултиране на правителството по проблеми на общото икономическо развитие на страната;
- разработване и предлагане на икономически и правни регулатори за насърчаване на инвестиционната дейност в страната;
- организиране, анализ и контрол на взаимодействието между органите на изпълнителната власт, други държавни органи и представителите на бизнеса.

Членовете на съвета са общо 18, като държавата е представена от 14 (четиринайсет) представители. В съвета са представени само национално представените работодателски

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

организации – четири на брой. Заседание може да се проведе с най-малко 6 (шест) представители на държавата и 3 (три) представители на работодателските организации.

1.6. Консултативен съвет за индустриална стабилност и растеж към министъра на икономиката

Създаден през май 2012 г. (като Консултативен съвет към Пакта за индустриална стабилност към министъра на икономиката, енергетиката и туризма) по настояване на браншовите организации на базовата индустрия, обединяващи големите енергийни консуматори от добиваната, металургичната и химическа промишленост в България. Председателят на Съвета информира Министерския съвет за решенията на съвета и предлага приемането на съответните актове на правителството.

Основните функции са свързани с:

- повишаване конкурентоспособността на българската икономика и на българските производители;
- насърчаване на български производства с по-висока добавена стойност и "удължаване" на веригите на стойността до крайни продукти за индустрията и населението;
- подобряване на средата и условията за бизнес в страната, премахване необосновани административни бариери пред производители и инвеститори;
- разкриване на нови работни места чрез създаване на пазарен и бизнес модел за развитие на индустриални площадки, на регионални и продуктови клъстери;

Членове са министърът на икономиката и негов заместник-министър и единайсет представители на асоциации, камари, представители на работодатели.

Глава 2. Партньорски органи, участващи в планирането, изпълнението и/или наблюдението на европейските структурни и инвестиционни фондове в България в сферата на конкурентоспособността и иновациите

2.1. Преглед на законодателството

2.1.1. Нормативна база на общността по отношение на партньорството при управлението на ЕСИФ

Основният ръководен документ от законодателството на ЕС, касаещ партньорството при управлението на средствата от ЕСИФ, е **Европейският кодекс на поведение за партньорство**[28] подкрепя държавите членки и насърчава прилагането на добри практики в прилагането на принципа на партньорство формулирайки ключови принципи за участие на партньорите, последователно по етапите на програмния цикъл.

[28] Приет с Делегиран регламент (ЕС) № 240/2014 на Комисията от 7 януари 2014 г.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

1. Партньорство при изготвянето на споразумението за партньорство и на програмите (общи постановки):

- навременно оповестяване на съответната информация и осигуряване на лесен достъп до нея;
- осигуряване на достатъчно време за партньорите да анализират и представят коментари по основните проекто-документи, както и по проектите на споразумението за партньорство и на програмите;
- осигуряване на механизми, чрез които партньорите да могат да задават въпроси, да представят своя принос и да получават информация за начина, по който техните предложения са били взети предвид;
- разпространяване на резултатите от гражданското участие;
- да се поддържа и предоставя информация относно участието на партньорите по отношение на най-малко следната информация:
  - ✓ списък с партньорите, участващи в изготвянето на споразумението за партньорство и програмите;
  - ✓ действията, предприети за осигуряване на активно участие на партньорите, включително действия, предприети по отношение на достъпността, по-специално по отношение на хората с увреждания;
  - ✓ ролята на партньорите при изготвянето на споразумението за партньорство и програмите;
  - ✓ резултатите от гражданското участие с партньорите и описание на техния принос при изготвяне на споразумението за партньорство и програмите.

2. Партньорство при изготвянето на споразумението за партньорство, по-специално по отношение на:

- анализ на различията, потребностите на развитие и възможността за растеж спрямо тематичните цели;
- обобщаване на предварителните условия на програмите и основните констатации от всички предварителни оценки на споразумението за партньорство, предприети по инициатива на държавата членка;
- подбор на тематичните цели, ориентировъчното разпределение на средствата от фондовете и основните резултати, които се очакват от тях;
- списък с програмите, както и механизмите на национално и регионално равнище, чрез които се гарантира координация както между отделните фондове, така и между тях и други инструменти за финансиране на национално равнище, на равнището на Съюза и в рамките на Европейската инвестиционна банка;
- механизми за осигуряване на интегриран подход към използването на фондовете за целите на териториалното развитие;
- прилагане на хоризонталните принципи, посочени в членове 5, 7 и 8 от Регламент (ЕС) № 1303/2013

3. Партньорство при изготвянето на програмите, по-специално по отношение на:

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- анализ и установяването на нуждите;
- определяне или избора на приоритетите и свързаните с тях специфични цели;
- отпускане на финансиране;
- определяне на конкретни показатели за програмите**;**
- прилагане на общите принципи, посочени в членове 7 и 8 от Регламент (ЕС) № 1303/2013;
- определяне състава на мониторинговите комитети**.**

4. Прилагане на програмите. В изготвянето на покани за представяне на предложения като управляващите органи следва да вземат подходящи мерки за избягване на евентуален конфликт на интереси, чрез ясни предварителни процедури, касаещи представляващите партньорските организации включени в процесът на изготвяне на поканите за представяне на предложения, имащи пряк или косвен интерес да участват в поканите за представяне на предложения.

5. Мониторинг на програмите. Управляващите органи следва да включват партньорите в работата на комитетите за наблюдение и неговите работни групи, в оценката на изпълнение на програмата, включително по отношение на заключенията от прегледа на изпълнението, както и в изготвянето на годишните доклади за изпълнение на програмите.

6. Изготвяне на доклади за напредъка по изпълнение на споразумението за партньорство/програмите, по-специално по отношение на оценката на ролята на партньорите за изпълнение на споразумението за партньорство/програмите и прегледа на предоставените от тях становища по време на гражданското участие, включително, когато е целесъобразно, описание на начина, по който становищата на партньорите са били взети предвид.

7. Оценка на програмите. Управляващите органи следва да включват партньорите в работата по оценка на програмите в рамките на комитети за наблюдение и когато е целесъобразно, в работата на специалните работни групи, създадени за тази цел от комитети за наблюдение.

Видно от тези изисквания е, че ЕК подкрепя и насърчава държавите членки в прилагането на добри практики в работата с партньорите и залага на реалното прилагане на принципа на партньорство в процеса на планиране и програмиране, изпълнение, мониторинг и оценка на публичните политики и програми включително и в сферата на конкурентоспособността и иновациите.

Регламент (ЕС) № 1303/2013 съдържа ясни указания за страните членки за пряко участие на заинтересованите партньорски организация в процеса на планиране и програмиране, изпълнение, мониторинг и оценка на публичните политики и програми. Основните моменти за пряко участие на заинтересованите партньорски организация в процесите от цикъла на изпълнение на публичните политики и програми съгласно регламента, са:

На етап ПРОГРАМИРАНЕ

Участие на партньорите в разработването на проекта на Споразумението за партньорство и оперативните програми, както е посочено по-горе.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

На етап ИЗПЪЛНЕНИЕ

Естественото въплъщение на партньорството в работата по споразумението за партньорство и програмите е участието на партньорите в Комитетите за наблюдение. Комитетите за наблюдение трябва да бъдат съставени от представители на управляващите органи, публичната администрация свързана пряко с изпълнението, да се отчита местният контекст и от представители на партньорите, като се взема предвид:

- партньорите взели участие в подготовката на съответната програма - за да се гарантира достатъчна приемственост и ангажираност между програмирането и етапите на изпълнение;
- представителството на партньорите следва да се основава на техните отговорности за изпълнение на програмите;
- партньорите сами следва да избират и назначават свои членове в комитети за наблюдение и други консултативни органи и работни групи, създадени в рамките на програмите;
- комитетите за наблюдение следва да са балансирани по пол и разнообразни по състав;
- списък на членовете на комитетите за наблюдение и работните групи следва да се оповестени публично;
- всеки избран партньор следва да е запознат със задълженията си, свързани с конфиденциалността и конфликта на интереси, чрез специално обучение и формализиране на задълженията в приети от комитети за наблюдение вътрешни правила и кодек на поведение;
- трябва да е гарантирано, че всички партньори имат възможност да дадат своето мнение и че има достатъчно време за вътрешно разглеждане и дискусия като настоятелно се препоръчва комитетите за наблюдение да **вземат своите решения въз основа на консенсус;**
- прозрачен процес за създаване и работа на работни групи създавани с решение на комитети за наблюдение;
- публичност и достъпност на документи, представени на комитети за наблюдение, протоколите от заседанията и участници.

Специфичен въпрос на този етап е свързан с участието на партньорите в подготовката на поканите за проекти. Участие в процеса на подбор на проекти подобрява разбирането на заинтересованите страни за това как тези процеси работят на практика, включително колко добре са формулирани критериите за оценка, как се прилагат и до каква степен те служат на своето предназначение отчитайки се и възможността от използване експертните познания на заинтересованите страни относно областта/секторите на въздействие на поканите за предложения и оценка на получените предложения. Включването на партньори в процеса на подбор обаче поставя на дневен ред въпроса за конфликта на интереси. В тази връзка, разкриването и прозрачността по време на целия процес са от решаващо значение за предотвратяване на тези ситуации и следва да включва подходящи мерки за избягване на евентуален конфликт на интереси, чрез ясни предварителни процедури, касаещи представляващите партньорските организации включени в процесът на изготвяне на поканите за представяне на предложения, имащи пряк или косвен интерес от участие в поканите за представяне на предложения. Препоръчва се и организирането на постоянен пул от експерти, имащи квалификацията и възможността за участие в подготовката на поканите за представяне на предложения и оценката на

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

предложенията, като постоянното им въртене спомага за ефективното предотвратяване и адресиране възможните конфликти на интереси.

На етап МОНИТОРИНГ

Поставя се задължение на страните членки да представят на Комисията годишен доклад за изпълнение на всяка една от програмите и споразумението за партньорство. Комитетите за наблюдение следва да разглеждат и одобряват докладите за годишното изпълнение, преди да бъдат представени на Комисията. Докладите за годишното изпълнение следва да съдържат и оценяват, наред с другите точки, участието на партньорите (заинтересованите страни) в прилагането, мониторинга и оценката на споразумението за партньорство и програмите като включват преглед на становищата, дадени от партньорите по време на обсъжданията/консултациите и начина по който те са взети под внимание от управляващите органи.

На етап ОЦЕНКА

Важно е участието на партньорите в подготовката, изпълнението и последващите оценки за да се осигури безпристрастност и възможност за развитие на познанията на всички участващи в процеса. В тази връзка се предвижда управляващите органи да включат партньорите си в процеса на оценка, чрез комитети за наблюдение, от установяване на техническото задание до финализиране на оценката. УО следва да изготвят план за оценка, като планът следва да бъде обсъден от партньорството в комитетите за наблюдение. Които от своя страна редовно следва да проверяват напредъка по изпълнение на плана за оценка, като партньорите следва да получат всички оценки и да бъдат информирани за последващите действия по констатациите. Ще се изисква да бъде извършена и оценка на изпълнение и ефективността на принципа на партньорство през програмния период. И накрая, управляващите органи следва да консултират с партньорите обобщаващите резултати от оценките, извършени през програмния период, преди да бъдат изпратени на комисията.

2.1.2. Национална нормативна база на партньорството при управлението на ЕСИФ

Закон за управление на средствата от европейските структурни и инвестиционни фондове (ЗУСЕСИФ)

ЗУСЕСИФ определя националната институционална рамка за управлението на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове („ЕСИФ“) като средствата се управляват на основа на законност, добро финансово управление и устойчиво развитие, за гарантиране на тяхната ефективност и ефикасност, **чрез партньорство и многостепенно управление**, с цел намаляване на административната тежест за бенефициента и при осигуряването на публичност и прозрачност.

Определят се органите на управление и контрол на средствата от ЕСИФ, като управляващите органи отговорят за цялостното програмиране, управление и изпълнение на програмата.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

В рамките на раздел II „Комитети за наблюдение и партньорство при управлението на средствата от ЕСИФ“ на ЗУСЕСИФ е формулирано, че „програмирането, изпълнението, наблюдението и оценката на Споразумението за партньорство и програмите се осъществяват в партньорство с централните и териториалните органи на изпълнителната власт, общините, национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите, с организации, представляващи гражданското общество и с представители на академичната общност“ (чл. 12, ал. 1), като **принципът на партньорство** се прилага и при създаването на управителен комитет за изпълнение и наблюдение на съвместен план за действие (чл. 12, ал. 2).

В рамките на чл. 13 и чл. 14 от ЗУСЕСИФ са разгледани основните функции и предназначение на Комитета за наблюдение на Споразумението за партньорство (чл. 13), както и на Комитетите за наблюдение на отделните програми (чл. 14), в качеството им на колективни органи, основани на принципа на партньорство, чиято основна задача е да следи за ефективността и качеството на изпълнение на Споразумението за партньорство/отделните оперативни програми.

В рамките на чл. 15 е определен състава, а в чл. 16 регулярността на провеждане на заседанията и начина на вземане на решения в Комитетите за наблюдение.

В рамките на чл. 26 се определят и отговорностите на управляващите органи относно предоставянето на безвъзмездна финансова помощ включващо публичното съгласуване на насоки и/или друг документ, определящи условията за кандидатстване и условията за изпълнение на одобрените проекти както и утвърждаване от комитета за наблюдение на съответната програма на методология и критерии, използвани за подбор на операции.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 70 на МС от 14.04.2010 г. за координация при управлението на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове и за създаване на Съвет за координация при управлението на средствата от Европейския съюз

В рамките на чл. 2 от постановлението е предвидено създаването на Съвет за координация при управление на средствата от Европейския съюз за координация на мерките за изпълнение на държавната политика за икономическо, социално и териториално развитие на страна, финансирани със средства от ЕСИФ. Определят се функциите на Заместник министър-председателят по управление на средствата от Европейския съюз.

Основните функции на Съвета са както следва:

1. Обсъждане на въпроси във връзка с реформите на Кохезионната политика и Общата селскостопанска политика и Общата политика в областта на рибарството за програмен период 2014 - 2020 г.;
2. Съгласуване проектите на индикативни годишни работни програми на програмите, финансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове за периода 2014 – 2020 г.;
3. Разглеждане на предложения за изменения в Споразумението за партньорство и на програмите, финансирани със средства от ЕСИФ, включително за преразпределение на средства по приоритетни оси или приоритети, и осигурява тяхната взаимна съгласуваност;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

4. Обсъждане и на други въпроси, свързани с управлението на средствата от ЕСИФ, по инициатива на председателя на Съвета или по предложение на член на Съвета;

Председател на съветът е Заместник министър-председател с членове 14 (четиринайсет) министри както следва на: труда и социалната политика; вътрешните работи; финансите; икономиката; енергетиката; туризма; транспорта; информационните технологии и съобщенията; регионалното развитие и благоустройство; околната среда и водите; земеделието, храните и горите; здравеопазването; образованието и науката; културата; младежта и спорта; и директорът на Дирекция "Централно координационно звено" в администрацията на Министерския съвет които са секретариат на съвета. В съветът не присъстват членове от партньорите.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 5 на МС от 18.01.2012 г. за разработване на стратегическите и програмните документи на Република България за управление на средствата от фондовете по Общата стратегическа рамка на Европейския съюз за програмния период 2014 - 2020 г.

Съгласно постановлението, Съветът за координация при управлението на средствата от Европейския съюз обсъжда приоритетите, които да се финансират от фондовете по Общата стратегическа рамка в България и финансовата рамка за тях и подпомага заместник министър-председателя по европейските фондове и икономическа политика при вземането на решения, свързани с цялостният процес по разработване на стратегически и програмни документи.

Съгласно чл. 3, ал. 1 на Постановлението е предвидено създаването на работна група за разработване на Споразумението за партньорство, докато с чл. 5, ал. 1 се създават отделни тематични групи за разработване на всяка от програмите за периода 2014 - 2020 г. Работните групи се председателстват от определено от Министерския съвет водещо ведомство, като Председателите на работните групи участват в състава на съответната работна група.

Във всяка от работните групи вземат участие представители на:

1. Централното координационно звено, Сертифициращият орган по оперативните програми, Разплащателната агенция по Програмата за развитие на селските райони и Одитния орган по оперативните програми за програмния период 2007 - 2013 г.;
2. Ведомствата, отговорни за политиките, мерки по които ще се финансират от съответната програма;
3. Дирекция "Стратегическо развитие и координация" в администрацията на Министерския съвет;
4. Дирекция "Икономическа и финансова политика" на Министерството на финансите;
5. Националния статистически институт;
6. Комисията за защита от дискриминация;
7. Регионалните съвети за развитие в районите от ниво 2;
8. Национално представителните организации на работодателите, работниците и служителите, признати от Министерския съвет по реда на Кодекса на труда;
9. Национално представителните организации на и за хора с увреждания, признати от Министерския съвет по реда на Закона за интеграция на хората с увреждания;
10. Националното сдружение на общините в Република България;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

11. Академичната общност;
12. Неправителствени организации.

Всяка от работните групи отговаря за изготвянето на проекта на съответната програма, като внася за разглеждане от Съвета за координация при управлението на средствата от Европейския съюз приоритетите на съответната програма. Съответната работна група е отговорна и за осигуряване на съответствието на програмата с принципите на партньорство, многостепенно управление, насърчаване на равенството между мъжете и жените и устойчивото развитие, както и с приложимото европейско и национално законодателство.

ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 142 на МС от 7.06.2019 г. за разработване на стратегическите и програмните документи на Република България за управление на средствата от фондовете по Общата стратегическа рамка на Европейския съюз за програмния период 2021 - 2027 г.

Постановлението е идентично с ПМС 5 от 18.01.2012 г. за разработване на стратегическите и програмните документи на Република България за управление на средствата от фондовете по Общата стратегическа рамка на Европейския съюз за програмния период 2014 - 2020 г. и най-общо включва:

Оперативната координация при изготвянето на програмните документи в областта на Кохезионната политика, Общата селскостопанска политика и Общата политика по рибарство на ЕС за програмният период 2021-2027г. се осъществява от Централното координационно звено под ръководството на заместник-министър председател подпомогнат от Съветът за координация при управлението на средствата от Европейския съюз.

Съветът за координация при управлението на средствата от ЕС обсъжда приоритетите, които да се финансират от фондовете по Общата стратегическа рамка в България и финансовата рамка за тях.

Постановлението предвижда създаването на **работна група за разработване на Споразумението за партньорство, както и създаването на отделни тематични групи за разработване на всяка от програмите за периода 2021 - 2027 г**. Работните групи се председателстват от определено от Министерския съвет водещо ведомство, като Председателите на работните групи участват в състава на съответната работна група.

Във всяка от работните групи вземат участие представители на:

1. Централното координационно звено, Сертифициращите и Одитните органи по оперативните програми за програмният период 2014-2020г., Разплащателната агенция по Програмата за развитие на селските райони и определените от Министерския съвет водещи ведомства за разработване на програмите, финансирани от фондовете на програмният период 2021-2027 г.;
2. Ведомствата, отговорни за политиките, мерки по които ще се финансират от съответната програма;
3. Дирекция "Икономическа и социална политика" в администрацията на Министерския съвет;
4. Дирекция "Икономическа и финансова политика" на Министерството на финансите;
5. Дирекция „Права на човека” на Министерство на външните работи;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

6. Националния статистически институт;
7. Комисията за защита от дискриминация;
8. Агенцията за хора с увреждания;
9. Регионалните съвети за развитие в районите от ниво 2;
10. Национално представителните организации на работодателите, работниците и служителите, признати от Министерския съвет по реда на Кодекса на труда;
11. Национално представителните организации на хора с увреждания, признати от Министерския съвет по реда на Закона за интеграция на хората с увреждания;
12. Националното сдружение на общините в Република България;
13. Фонда на фондовете по смисъла на чл.5, ал.1 от ЗУСЕСИФ;
14. Академичната общност;
15. ЮЛНЦ работещи в обществена полза, според мерките, които се финансират по съответната програма:
    - организации работещи в сферата на равенството между мъжете и жените, недискриминацията и равните възможности;
    - организации работещи в сферата на социалното включване и интегрирането на маргинализираните групи;
    - организации на екологични организации;
    - организации работещи в сферата на образованието, науката и културата;
    - организации на местните инициативни групи и местните инициативни рибарски групи за изпълнение на Подхода „Водено от общностите местно развитие”.
16. Могат да бъдат определени за членове и представители и други ЮЛНЦ в обществено полезна дейност, имащи отношение към мерките попадащи във обхвата на съответната политика или програма.

Всяка от работните групи отговаря за изготвянето на проекта на съответната програма, като внася за разглеждане в Съвета за координация при управлението на средствата от Европейския съюз приоритетите на съответната програма. Съответната работна група е отговорна и за осигуряване на съответствието на програмата с принципите на партньорство, многостепенно управление, насърчаване на равенството между мъжете и жените и устойчивото развитие, както и с приложимото европейско и национално законодателство.

Постановлението запазва идентични правилата въведени с промяната от 2016 г. на ПМС № 79 на МС от 10.04.2014 г. относно процедурите за избиране на представители на академичната общност и на различните групи юридически лица с нестопанска цел в обществена полза в тях които следва да:

- са регистрирани като ЮЛНЦ в обществена полза най-малко две години преди подаване на заявление за участие в процедурата по избор;
- са действащи и активно изпълняващи целите си най-малко две години към момента за подаване на заявлението за участие;
- кандидатът следда е служител или да е член на върховен орган или на управителен орган на ЮЛНЦ;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- имат опит в разработването, изпълнението, мониторинга или оценката на стратегии, програми или политики, както и на Националната стратегическа референтна рамка, Споразумението за партньорство, програми или проекти, съфинансирани със средства от Европейския съюз.

Към настоящият етап няма постановление на МС за създаване на комитети за наблюдение на споразумението за партньорство на Република България и на програмите, съфинансирани от ЕСИФ, за програмен период 2021 – 2027 г. както и друго ново законодателство в сферата на конкурентоспособността и иновациите въведени след завършване на доклада по дейност 1. В този връзка ще разгледаме действащото към момента постановление във връзка с изпълнението на програмният период 2014-2020г., а именно

ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 79 на МС от 10.04.2014 г. за създаване на комитети за наблюдение на Споразумението за партньорство на Република България и на програмите, съфинансирани от ЕСИФ, за програмен период 2014 – 2020 г.

Прилагането на принципа на партньорство в процеса на планиране и програмиране, изпълнение, мониторинг и оценка на публичните политики и програми в сферата на конкурентоспособността и иновациите е съставът на комитетите за наблюдение които се определят с нормативен акт на Министерския съвет съгласно чл. 15 ал.2 от ЗУСЕСИФ при спазване изискванията на чл. 5 и 48 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 и на Делегиран регламент (ЕС) № 240/2014 на Комисията от 7 януари 2014 г. относно Европейски кодекс на поведение за партньорство в рамките на европейските структурни и инвестиционни фондове (ОВ, L 74/1 от 14 март 2014 г.).

С ПМС № 79 на МС от 10.04.2014 г. се определя създаване на комитети за наблюдение на Споразумението за партньорство на Република България (чл. 1) и на програмите, съфинансирани от ЕСИФ (чл. 10), за програмен период 2014 – 2020 г. като в сферата на конкурентоспособността и иновациите, в частност, са:

- Комитет за наблюдение по ОП „Иновации и конкурентоспособност“ и ОП „Инициатива за малки и средни предприятия“;
- Комитет за наблюдение по ОП „Наука и образование за интелигентен растеж“.

Постановлението дефинира основните функции, състав, формат и регулярност на провежданите заседания, както и начина на вземане на решения в комитета за наблюдение на Споразумението за партньорство и в рамките на комитетите за наблюдение на всяка от програмите по ЕСИФ. Във връзка с голямата отговорност на държавата в управлението на структурните фондове в нормативния акт са определени критериите и процедурата за избор на представители на партньорите като комитетите след сформирането си приемат вътрешни правила за работа и кодекс за поведение.

През 2016г. (в сила от 17 юни 2016 г.) се приемат промени в постановлението които засягат съставите на комитетите, както и процедурите за избиране на представители на академичната общност и на различните групи юридически лица с нестопанска цел в обществена полза в тях. Накратко промените обхващат:

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- по-добро систематизиране на общите критерии и процедури за избор на представители на организации в комитетите, предвидени досега в механизма за избор, утвърден от заместник министър-председателя по европейските фондове;
- деклариране на конфликт на интереси от избраните за членове на комитетите представители на организации;
- прецизиране правилата за свикване на заседания и реда за приемане на неприсъствени решения.

С промените се дава възможност по инициатива на председателя на съответния комитет за наблюдение на програмите, съфинансирани от ЕСИФ, да се включват до трима допълнителни членове от ЮЛНЦ, които имат отношение към мерките, които ще се финансират по съответната програма, и не осъществяват дейност в частна полза. Това са представители на организации, различни от изрично предвидените групи ЮЛНЦ, а именно: организациите, работещи в сферата на равенството между мъжете и жените, недискриминацията и равните възможности; организациите, работещи в сферата на социалното включване и интегрирането на маргинализираните групи; екологичните организации; организациите, работещи в сферата на образованието, науката и културата; представителите на други групи юридически лица с нестопанска цел за обществеополезна дейност, имащи отношение към мерките, които ще се финансират по съответната програма. При определяне на тези допълнителни членове се спазва принципът за недискриминация и равнопоставеност, като при необходимост се прилага описаната в Раздел II на Постановлението процедура.

По отношение на ЮЛНЦ, регистрирани в обществена полза промените предвиждат, включването на досега действащия механизъм за избор на представители на ЮЛНЦ в съставите на комитетите по наблюдение в текста на Постановлението. Запазват се следните общи критерии, на които следва да отговарят организациите и кандидатите:

- да са регистрирани като ЮЛНЦ в обществена полза най-малко две години преди подаване на заявление за участие в процедурата по избор;
- да са действащи и активно изпълняващи целите си най-малко две години към момента за подаване на заявлението за участие;
- кандидатът следа да е служител или да е член на върховен орган или на управителен орган на ЮЛНЦ.
- да имат опит в разработването, изпълнението, мониторинга или оценката на стратегии, програми или политики, както и на Националната стратегическа референтна рамка, Споразумението за партньорство, програми или проекти, съфинансирани със средства от Европейския съюз.

Наред с това, се потвърждава и забраната ЮЛНЦ, които ще участват в избора, да не членуват в представителните на национално равнище организации на работодателите и на работниците и служителите, признати от Министерския съвет по реда на Кодекса на труда, както и в национално представителните организации на хората с увреждания, признати от Министерския съвет.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Цялостната процедура за избор на представители на съответните групи ЮЛНЦ в Комитета по наблюдение на Споразумението за партньорство и комитетите по наблюдение на програмите, съфинансирани от ЕСИФ, е разписана в Приложение II към Постановлението. Раздел I засяга избора на представители на академичната общност в Комитета по наблюдение.

Процедурата за избор на ЮЛПЦ включва, както досега, публично обявяване на Единния информационен портал за обща информация за изпълнението и управлението на ЕСИФ (www.eufunds.bg), както и на сайта на съответната програма, покана за участие по чл.12 ал.3 т.9 и ал.4 от Постановлението в избора на представители на ЮЛНЦ в комитет за наблюдение. В поканата се определят конкретната група лица по чл. 12, ал. 4 според мерките, които ще се финансират по съответната програма. В срок до 15 работни дни от всяко заинтересовано лице подава писмено заявление за участие в избора до ръководителя на административното звено, което е определено за управляващ орган на съответната програма. Писменото заявление е по образец, утвърден от заместник министър-председателя. Към заявлението се прилагат:

- решение за първоначална съдебна регистрация и удостоверение за актуално състояние;
- списък с описание на изпълняваните проекти, програми и/или дейности съгласно чл. 13а, ал. 1, т. 3 и 4 от ПМС 79/2014, както и документи, доказващи изпълнението им;
- декларация за обстоятелствата, че представляваното от кандидата юридическо лице е действащо и активно осъществяващо целите си не по-малко от две години към момента на подаване на заявлението и не членува в представителните на национално равнище организации на работодателите и на работниците и служителите, признати от Министерския съвет по реда на Кодекса на труда, както и в национално представителните организации на хората с увреждания, признати от Министерския съвет.

В срок до 10 работни дни след изтичането на срока за кандидатстване ръководителят на административното звено, уведомява лицата, отговарящи на критериите за избор и ги кани да излъчат един общ представител на съответната група юридически лица с нестопанска цел за обществено полезна дейност за основен член и до трима представители за резервни членове. В срок до 7 работни дни от получаването на поканата лицата писмено следва да уведомяват ръководителя на административното звено, за излъчените представители, като представят доказателства за общото им одобрение.

Уреден е и начин за провеждане на повторна процедура за избор:

- ако нито една от организациите по дадена група, подали заявление за участие, не отговаря на критериите за избор – втора процедура за избор на представители на съответната група организации се състои в тримесечен срок.
- ако за някоя от групите организации няма нито едно ЮЛНЦ, подало заявление за участие – срокът за провеждане на нова процедура за избор е преди следващото заседание на съответния комитет, но не по-рано от една от година след провеждането на първата процедура за избор.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Текст на Постановлението не предвиждаше конкретно кои представители на академичната общност могат да излъчват членове на Комитетите по наблюдение. Същевременно, механизмът за техния избор се определяше от министъра на образованието и науката. С промените през 2016 г., в процедура за избор на представителите на академичната общност се определя, че ръководителят на административното звено изпраща покана до председателите на Българската академия на науките, Селскостопанската академия и Съветът на ректорите на висшите училища в Република България за определяне по един представител в комитетите за наблюдение като процедурата е разписана в Приложение I към Постановлението.

2.2. Тематични работни групи (ТРГ) за изработване на оперативните програми за периода 2021-2027 г.

На основание чл. 3 от ПМС № 142/2019 г. се създава работна група за разработване на Споразумението за партньорство, а въз основа на чл. 7 се създават тематични работни групи за изработване на програмите, финансирани от фондовете за програмния период 2021 – 2027 г. в сферата на конкурентоспособността и иновациите в частност: оперативна програма за иновации и конкурентоспособност и оперативна програма за наука и образование.

2.2.1. ТРГ за изработване на Оперативна програма за иновации и конкурентоспособност 2021-2027

Задълбочено проучване на общодостъпната публична информация относно **състава на тематичната работна група** на ОП за иновации и конкурентоспособност 2021-2027 г., показва, че не може да бъде намерен поименният състав на групата, като това е единствената програма неспазила изискването за публичност. Единствената информация на интернет портала на административният орган определен за ръководител на работната група, а именно, Главна дирекция „Европейски фондове за конкурентоспособност“ към министерство на икономиката е свързана със стартиралата процедура за заявяване на интерес [29] за участие в избора на представители на юридически лица с нестопанска цел, работещи в обществена полза, за включването им в състава на тематична работна група за разработване на оперативна програма за иновации и конкурентоспособност за програмен период 2021-2027 г. В допълнение, на 19 ноември 2019 г. в Резиденция „Бояна“, гр. София, по време на провеждане на редовното Девето официално заседание на Комитета за наблюдение [30] (КН) на Оперативна програма "Иновации и конкурентоспособност" 2014-2020 (ОПИК) и Оперативна програма "Инициатива за малки и средни предприятия" 2014-2020 (ОПИМСП) е предоставена информация, като последна точка, относно напредъкът в процеса на подготовка на новият програмен периода 2021-2027г. като към точката има създаден линк, но информацията е недостъпна и не се зарежда.

[29] Покана към юридическите лица с нестопанска цел за участието им в тематичната работна група за разработването на оперативната програма за иновации и конкурентоспособност за програмен период 2021-2027, документът е достъпен на уеб адрес: https://opic.bg/opik/nov-programen-period-2021-2027-g

[30] Дневен ред на Девето официално заседание на Комитета за наблюдение (КН) на Оперативна програма "Иновации и конкурентоспособност" 2014-2020 (ОПИК) и Оперативна програма "Инициатива за малки и средни предприятия" 2014-2020 (ОПИМСП), документът е достъпен на уеб адрес: https://opic.bg/opik/deveto-ofitsialno-zasedanie-na-kn-na-opik-i-na-opimsp

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

В тази връзка относно работната група не може да се направи анализ на съставът й, включително на включените в съставът й представители на юридически лица с нестопанска цел, работещи в обществена полза. В допълнение, не е представена публична информация относно заседания на работната група, дневен ред, материали, както и вътрешните правила за дейността й и правилата за конфликт на интереси.

Процедурата за заявяване на интерес за участие в избора на представители на юридически лица с нестопанска цел, работещи в обществена полза за включването им в състава на тематична работна група за разработване на оперативна програма за иновации и конкурентоспособност за програмен период 2021-2027 г. съответства на процедурата съгласно приложение 2 към чл. 9 ал.4 от ПМС 142/2019г. и най-общо включва:

1. покана за участие в избора на представители в работна група за разработване на оперативна програма за иновации и конкурентоспособност за програмен период 2021-2027 на следните групи юридически лица с нестопанска цел, работещи в обществена полза:

- организации, работещи в сферата на равенството между мъжете и жените, недискриминацията и равните възможности;
- организации, работещи в сферата на социалното включване и интегрирането на маргинализираните групи;
- екологични организации;
- организации, работещи в сферата на образованието, науката и културата;
- организации на местните инициативни групи и местните инициативни рибарски групи за изпълнение на подхода „Водено от общностите местно развитие“;
- организации, работещи в сферата на насърчаване на икономическото развитие;
- организации, работещи в сферата на развитие на информационните и комуникационни технологии;
- организации, работещи в сферата на енергийната и ресурсна ефективност;
- организации, работещи в сферата на иновациите и предприемачеството.

2. следва да отговарят на следните общи критерии:

- Да са регистрирани по реда на Закона за юридическите лица с нестопанска цел като юридически лица с нестопанска цел за осъществяване на общественополезна дейност най-малко 2 години преди момента на подаване на заявление за участие в процедурата за избор;
- Да са действащи и активно осъществяващи целите си не по-малко от 2 години към момента на подаване на заявлението за участие в процедурата за избор;
- Да притежават опит в разработването/изпълнението/мониторинга или оценката на стратегии/програми или политики;
- Да притежават опит в разработването/изпълнението/мониторинга или оценката на Националната стратегическа референтна рамка/Споразумението за партньорство/програми или проекти, финансирани със средства от Европейския съюз (не се изисква за организациите на местните инициативни групи и местните инициативни рибарски групи);

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- В тях да членуват поне 3 местни инициативни групи и/или местни инициативни рибарски групи, действащи и активно осъществяващи целите си не по-малко от една година към момента на подаване на заявлението за участие в процедурата за избор (изисква се само за организации на местните инициативни групи и местните инициативни рибарски групи);
- Да не членуват в представителните организации на работодателите и на работниците и служителите на национално равнище, признати от Министерския съвет по реда на Кодекса на труда, както и в национално представителните организации на хората с увреждания, признати от Министерския съвет по реда на Закона за хората с увреждания.

Писмените заявления и приложените към тях документи се представят в срок **до 15 работни дни** от датата на публикуване на настоящата покана. Самата обявя няма указана точна дата в която изтича срокът за заявяване на интерес, нито има дата на публикуване на обявлението.

В срок до 10 работни дни след изтичането на срока за заявяване на интерес, юридическите лица с нестопанска цел, отговарящи на критериите заложени в процедурата, ще бъдат уведомени и ще бъдат поканени да излъчат един общ представител на съответната група юридически лица с нестопанска цел за обществеполезна дейност за основен член и до трима представители за резервни членове. Може да се заключи, че в състава на работната група гражданският сектор отново ще бъде **силно непредставен с общо 9 члена** вероятно с право на глас (не е указано в обявлението)**.**

В срок до 7 работни дни от получаването на покана, лицата отговарящи на критериите заложени в поканата, следва да уведомят писмено министъра на икономиката за излъчените представители, като представят доказателства за общото им одобрение, като номинираните представители и техните заместници следва да отговарят на следните условия:

- да не са осъждани за престъпление с влязла в сила присъда, освен ако са реабилитирани;
- да имат минимум 2 години опит в сферата на дейност на юридическите лица, за чиито представители са номинирани;
- да имат опит в разработването/изпълнението/мониторинга или оценката на Националната стратегическа референтна рамка/Споразумението за партньорство/програми или проекти, финансирани със средства от Европейския съюз;
- да са служители или да са членове на върховен орган или на управителен орган на някое от избраните юридически лица.

2.2.2. ТРГ за изработване на Оперативна програма за наука и образование 2021-2027

Тематичната работна група (ТРГ) е създадена в съответствие с ПМС № 142 от 07.06.2019 г. за разработване на стратегическите и програмните документи на Република България за управление на средствата от фондовете на Европейския съюз за програмния период 2021-2027 г. Съставът и е определен със Заповед № РД 09 -2726/22.10.2019 г. на министъра на образованието и науката съгласно чл. 7, ал. 6 от ПМС № 142/2019 г. ТРГ отговаря за изготвяне на проекта на оперативна програма и осъществява функциите си до официалното одобрение на програмата от ЕК.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Съгласно одобрените вътрешни правила за дейността, ТРГ отчита работата си пред министъра на образованието и науката и пред заместник министър-председателя по чл. 5, ал. 1, т. 2 от Устройствения правилник на МС и на неговата администрация като Министърът на образованието и науката носи отговорност за качественото и своевременно изготвяне на проекта на програмата.

Членовете на ТРГ по чл. 7, ал. 4, т. 9-14 и ал. 5 от ПМС № 142/2019 г. (РСР в районите от ниво 2; представителните организации на работодателите и на работниците и служителите на национално равнище, признати от МС по реда на КТ; национално представителните организации на хора с увреждания, признати от МС по реда на ЗХУ; Националното сдружение на общините в Република България; Академичната общност – БАН, СРВУРБ, ССА, **Групи ЮЛНЦ за ОПД**) следва да представят информация относно дейността на ТРГ на организациите, които са ги излъчили. При вземането на решения членовете на ТРГ могат да внасят за обсъждане актуални въпроси по проблеми, свързани с разработването на програмата.

Процедура за вземане на решение - ТРГ се стреми да взема решения с единодушие, като при липса на единодушие, решенията се вземат с мнозинство от 2/3 от присъстващите членове. Допуска се, по предложение на председателя, провеждане на технически срещи за постигане на единодушие сред членовете на групата. При писмена процедура, проектът на решение, придружен от съответния документ за гласуване, както и обосновка към него (ако има такава) се изпраща по електронен път за становище до 10 работни дни от изпращане на материалите. Решението се счита за прието, когато е гласувано от повече от 2/3 от състава на ТРГ, а при липса на писмен отговор се приема, че членът гласува решението без бележки.

Механизъм за отчетност на ТРГ е поименният състав и информация относно дейността на ТРГ и взетите решения, както и информация за хода на изготвянето на оперативната програма да се публикува на интернет страниците на МОН и ИА ОПНОИР. Публично достояние са също така и самите Вътрешните правила за работа на ТРГ, Етичният кодекс и актуален списък на състава й. Официалното становище на ТРГ по разглеждани въпроси се изразява пред средствата за масово осведомяване от председателя или заместник-председателя. Останалите членове на ТРГ могат да правят изявления пред медиите по документите и сведенията, но не в качеството си на изразители на официалното становище на ТРГ.

Прегледът на **състава на ТРГ** на ОПНО 2021-2027 г.[31], показва, че от **общо 70 члена** с право на глас от които партньорите в състава на ТРГ **са силно непредставени (общо 17 члена с право на глас)** от които работодателски организации – 5 члена, синдикати – 2 члена, академичната общност – 3 члена, по един член – национален съвет за интеграция на хора с увреждания, НСОРБ, организации работещ в сферата на: социалното включване и интеграция на маргинализирани групи; екологията; образованието, науката и културата; политиките за младежта; и местни инициативни групи или общо 7 члена.

2.3. Комитети за наблюдение на оперативните програми

[31] Състав на тематична работна група на Оперативна програма за наука и образование 2021-2027, документът е достъпен на уеб адрес: http://sf.mon.bg/?go=page&pageId=20

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

ЗУСЕСИФ формулира, че програмирането, изпълнението, наблюдението и оценката на програмите се осъществяват в партньорство на органите на изпълнителната власт с общините, социално икономическите партньори (представители на работодателите и работниците и служителите) и с организации, представляващи гражданското общество и с представители на академичната общност, като принципът на партньорство се прилага със създаването на комитет за наблюдение. В рамките на оперативните програми в сферата на конкурентоспособността и иновациите са създадени следните комитети:

2.3.1. Комитет за наблюдение на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 и на ОП „Инициатива за МСП“ 2014-2020

Комитетът за наблюдение е създаден на основание чл. 10 от ПМС № 79/10.04.2014 г. за създаване на комитети за наблюдение на Споразумението за партньорство на Република България и на програмите, съфинансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове за програмен период 2014-2020 г., в съответствие с разпоредбите на чл. 47 – чл. 49, чл. 110, чл. 125 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 г. на Европейския парламент и на Съвета и в съответствие с Делегиран Регламент (ЕС) № 240/2014 на Комисията.

Считано от 30.09.2015 г., Комитетът изпълнява функциите и на Комитет за наблюдение на Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика“ 2007-2013 (ОПРКБИ) на основание § 5, ал. 1, т. 4 от Заключителните разпоредби на ПМС № 189 от 2015 г. за изменение и допълнение на ПМС № 79/2014 г.

Прегледът на **състава на комитета за наблюдение** на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 г. и на ОП „Инициатива за малки и средни предприятия“ 2014-2020 г. (актуален към 15.11.2018 г.)[32], показва, че от **общо 53 члена** с право на глас и **6 наблюдателя** с право на съвещателен глас от които икономическите партньори в състава на Комитета **са силно непредставени (общо 13 члена с право на глас и 2-ма наблюдатели с право на съвещателен глас).**

Процедура за вземане на решение:

Решенията в Комитета се взимат **с единодушие**, като в случаите, когато е невъзможно да се постигне единодушие, решенията се взимат с мнозинство от две трети от присъстващите на заседанието членове на Комитета с право на глас.

Комитетът може да взема решения и неприсъствено чрез **писмена процедура**. В този случай, проектът на решение се счита за приет, когато е съгласуван от повече от две трети от членовете с право на глас. Като при липса на писмен отговор от страна на член на Комитета се приема, че той съгласува проекта на решение без забележки.

[32] ***Състав на комитета за наблюдение на Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 и на Оперативна програма „Инициатива за МСП“ 2014-2020*** *(актуализация към 15.11.2018 г.), документът е достъпен на уеб адрес: http://opic.bg/uploads/2018/11/komitet-za-nablyudenie-1.pdf*

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Механизъм за отчетност на Комитета за наблюдение е публикуването на протоколите от заседанията му, съдържащи дневния ред, списъка на присъстващите, изложение на обсъжданите въпроси, получените становища по тях и взетите решения на интернет страницата на УО на ОПИК и на Единния информационен портал за обща информация за изпълнението и управлението на ЕСИФ (www.eufunds.bg). Освен протоколите от заседанията, публично достояние са и Вътрешните правила за работа на Комитета, неговия Етичен кодекс и актуален списък на състава му.

Прегледът и анализът на вътрешните правила за работа на Комитетите за наблюдение на Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност" 2014-2020 и на оперативна програма „Инициатива за МСП” 2014-2020 показват че не са описани правила за избор на членове на МК касаещи трите допълнителни члена, извън посочените в чл. 12., ал.3 и 4 на ПМС 79/2014 като е указано, че при „Определяне на допълнителните членове се спазва принципа за недискриминация и равнопоставеност, като при необходимост се прилага процедурата по чл.13а от ПМС 79/2014”.

Съгласно чл. 9 от правилата за работа на комитета за наблюдение, е записано, че с право на съвещателен глас могат да участват представители на юридически лица с нестопанска цел, имащи отношение към мерките които се изпълняват по ОПИК като се определят чрез механизъм за избор, които се утвърждава от ръководителя на УО на ОПИК. Подобна процедура обаче не е описана в вътрешните правила за работа на УО или поне не е публична или се определя съобразно ПМС 79/2014.

2.3.2. Комитет за наблюдение на ОП „Наука и образование за интелигентен растеж" 2014-2020

Комитетът за наблюдение на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 г. (ОП НОИР) е създаден на основание Закона за администрацията и Постановление № 79 от 10 април 2014 г. на Министерски съвет за създаване на комитети за наблюдение на Споразумението за партньорство на Република България и на програмите, съфинансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове, за програмен период 2014-2020 г.

Прегледът на **състава на Комитета за наблюдение** на ОПНОИР 2014-2020 г., показва, че от **общо 56 члена** с право на глас и **9 наблюдателя** с право на съвещателен глас от които икономическите партньори в състава на Комитета **са силно непредставени (общо 17 члена с право на глас и 4-ма наблюдатели с право на съвещателен глас).**

Процедура за вземане на решение:

Председателят и членовете на комитета имат право на глас при вземането на решения, докато **наблюдателите** са с право на съвещателен глас.

Решенията в Комитета се взимат с **общо съгласие**, като в случаите, когато е невъзможно да се постигне общо съгласие, решенията се взимат с мнозинство от две трети от присъстващите на заседанието членове на Комитета с право на глас.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Комитетът може да взема решения и неприсъствено чрез **писмена процедура**. В този случай, проектът на решение се счита за приет, когато е съгласуван от повече от две трети от членовете с право на глас. Като при липса на писмен отговор от страна на член на Комитета се приема, че той съгласува проекта на решение без забележки.

Механизъм за отчетност на Комитета за наблюдение е публикуването на протоколите от заседанията му, съдържащи дневния ред, списъка на присъстващите, изложение на обсъжданите въпроси, получените становища по тях и взетите решения на интернет страницата на УО на ОПНОИР и на Единния информационен портал за обща информация за изпълнението и управлението на ЕСИФ (www.eufunds.bg). Освен протоколите от заседанията, публично достояние са и Вътрешните правила за работа на Комитета, неговия Етичен кодекс и актуален списък за състава му.

Прегледът на вътрешните правила за работа на Комитета за наблюдение на НОИР показва че не са описани правила за избор на членове на МК касаещи трите допълнителни члена, извън посочените в чл. 12., ал.3 и 4 на ПМС 79/2014 както и за изборът на представители на ЮЛНЦ, имащи отношение към мерките които се изпълняват по НОИР. Подобна процедура не е описана във вътрешните правила за работа на УО или поне не е публична или се определя съобразно ПМС 79/2014. Единственият текст във вътрешните правила, касаещ членовете на Комитета за наблюдение е следният и указва издаването на заповед за състава, както и актуализацията му при възникнала необходимост.

„Съставът на Комитета за наблюдение се определя поименно на основание чл. 48 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 17.12.2013 г. и съгласно чл. 12 от ПМС № 79/10.04.2014 г. с писмена заповед на министъра на образованието и науката. Заповедта за състава се актуализира след получаване на уведомление от съответната институция/организация за промяна в номинираните от нея членове или наблюдатели и на техни заместници на мястото на вече утвърдени такива. Дирекция „Програмиране, наблюдение и оценка“ (ПНО) в Изпълнителна агенция „Оперативна програма Наука и образование за интелигентен растеж“ (ИА ОПНОИР), е отговорен за иницииране на промяна в заповедта.”

Въпреки това, съгласно заповед на министъра на образованието и науката за определяне състава на МК (Заповед № РД 09-153 от 19.08.2019г.) в съставът и са включени в качеството на наблюдатели трима представители на организации работещи в сферата на образованието и обучението, предоставяне на информационни услуги и човешките и граждански права за които не е ясно съгласно каква процедура са избрани и дали това са най-представителните за сферата на действие на програмата ЮЛНЦ.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Като взема предвид изводите и препоръките от ситуационния анализ на партньорството в сферата на конкурентоспособността и иновациите, разработен в рамките на Дейност 1 [33] от проекта, настоящият докладът съдържа детайлен инструментариум (механизми, методи и процедури) за партньорство в сферата на конкурентоспособността и иновациите, вкл. контролни листове за подготовка и провеждане на партньорството. Инструментариумът е разделен на обща и специална част. *Общата част* обхваща всички фази на цялостния процес на подготовка, провеждане и оценка на партньорството, както и ролята на всяка от двете основни страни в него - администрацията и гражданския сектор. В него са систематично са изложени и подробно описани в матричен вид различните общоприети и широко прилагани в практиката на другите развити страни инструменти за гражданско участие, с цел тази матрица да може да служи като своеобразно „меню“ на инструментите за партньорство, от което инициаторите на конкретните процеси на гражданско участие да могат да избират и ползват за специфичните си цели подходящи инструменти и процедури. Механизмите и методите на партньорство обхващат всички етапи на цикъла на публичните политики - формулиране, финансиране, изпълнение, мониторинг и оценка на последователните етапи на цикъла на политиките (програмния цикъл) в сферата на конкурентоспособността и иновациите. В *специалната част* на Инструментариума е извършен детайлен преглед на т.нар. „институционализирани инструменти“ за партньорство в сферата на конкурентоспособността и иновациите поради тяхната важност като основна категория инструменти, използвани на практика за целите на партньорството в тази сфера. В качеството си на *практически наръчник по партньорство* в сферата на конкурентоспособността и иновациите, „инструментариумът“ може да се разпространява и използва самостоятелно, отделно от другите части на доклада.

В приложение 1 към доклада, въз основа на извършения детайлен анализ на добрите страни и недостатъците при функционирането на тези институционализираните инструменти, са изведени идентифицираните проблеми и са формулирани препоръки за по-ефективно партньорство в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации. В приложение 2 към доклада се предлага създаването на нов специфичен инструмент за партньорство (съвместни работни групи за разработване на проектите на документи по схемите за безвъзмездна помощ), като се обосновават ползите от него. Двете приложения следва да се считат за специфичен „страничен продукт“, създаден в хода на работата по доклада. Съдържащите се в тях предложенията в тях безспорно се нуждаят от по-нататъшно развитие и обсъждане с публичната администрация, с оглед припознаване неправителственият сектор като необходим партньор и градивна противотежест на изпълнителната власт в процеса на формиране и реализиране на политиките в сферата на конкурентоспособността и иновациите, съвместната работа с който успешно ще допринесе за тяхното по-високо качество, релевантност и ефективност.

[33] Дейност 1 „Извършване на изследване, свързано с анализ на настоящото състояние и проучване на добри практики и иновативни решения, и формулиране на препоръки за подобряване на гражданското участие в процесите на формулиране, изпълнение и мониторинг на политиките в сферата на конкурентоспособността и иновациите“.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

С посоченото си съдържание и специфики настоящият доклад успешно допринася за реализирането на общата и специфичните цели на проекта, свързани с увеличаване на гражданското участие в процесите на формиране, изпълнение и мониторинг на политиките и постигане на по-открито и отговорно управление в сферата на конкурентоспособността и иновациите.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ

Нормативни и стратегически документи

1. *Закон за администрацията (ЗА)*
2. *Закон за нормативните актове (ЗНА)*
3. *ЗАКОН за управление на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЗУСЕСЕФ)*
4. *Стратегия за развитие на държавната администрация 2014 - 2020 г., документът е достъпен на уеб адрес: http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=891*
5. *Иновационна стратегия за интелигентна специализация на Р.България 2014-2020 г., достъпна на уеб адрес: https://www.mi.government.bg/files/useruploads/files/innovations/ris3_26_10_2015_bg.pdf*
6. *Стандарти за провеждане на обществени консултации (2009), документът е достъпен на уеб адрес: http://www.strategy.bg/StaticPages/CalculatingManual.aspx?guidanceType=2&sectionName=PublicConsultationStandards*
7. *Ръководството за изготвяне на оценка на въздействието на законодателството в Р.България (2014), достъпно на уеб адрес: http://www.strategy.bg/StaticPages/CalculatingManual.aspx?guidanceType=1&sectionName=Purpose*
8. *Методология за стратегическо планиране в Република България, документът е достъпен на уеб адрес: http://www.strategy.bg/Publications/View.aspx?Id=90*
9. *Бяла книга на Комитета на регионите за многостепенното управление (2009/C 211/01), достъпна на уеб адрес: https://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:211:0001:0027:BG:PDF*
10. *Бяла книга на гражданското участие в България, разработена от ФРМС и Фондация „Екообщност“, достъпна на уеб адрес: http://www.public-consultbg.org/bg/wp-content/uploads/BYALA%20KNIGA%20za%20grazhdansko%20uchastie(1).pdf*
11. *Делегиран регламент (ЕС) № 240/2014 на Комисията от 7 януари 2014 година относно Европейски кодекс на поведение за партньорство в рамките на европейските структурни и инвестиционни фондове, документът е достъпен на уеб адрес: https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/93c4192d-aa07-43f6-b78e-f1d236b54cb8/language-bg*
12. *Кодекс на добрите практики за гражданско участие в процеса на вземане на решения CONF/PLE(2009)CODE1, одобрен от Конференцията на МНПО на заседанието й на 1октомври 2009 г., документът е достъпен на уеб адрес: http://www.balkanassist.bg/files/Code_Bulgarian_final.pdf*
13. *Министерство на икономиката (2018), Правила за управление на средствата на Националния Иновационен Фонд – ПУСНИФ – 2016 г., утвърдени със Заповед № РД-16812/23.08.2016 г. на министъра на икономиката, изменени и допълнени със заповед № РД16-654/28.05.2018 г. на*

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

министъра на икономиката, достъпни на уеб адрес: https://www.sme.government.bg/uploads/2017/07/PUSNIF9_s_NIF.pdf

14. *Оперативна програма „Добро управление“ 2014-2020 г. (ОПДУ), текстът е достъпен на уеб адрес: https://www.eufunds.bg/archive2018/index.php/bg/programen-period-2014-2020/operativni-programi-2014-2020/operativna-programa-dobro-upravlenie-2014-2020/item/633-operativna-programa-dobro-upravlenie-2014-2020*
15. *Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 г. (ОПИК), документът е достъпен на уеб адрес: http://opic.bg/uploads/2018/12/operativna-programa-2.pdf*
16. *Оперативна програма „Инициатива за малки и средни предприятия“ 2014-2020 г. (ОПИМСП), документът е достъпен на уеб адрес: http://opic.bg/uploads/2016/01/operativna-programa-1-1.pdf*
17. *Постановление № 5 на Министерския съвет от 18.01.2012 г. за разработване на стратегическите и програмните документи на Република България за управление на средствата от фондовете по Общата стратегическа рамка на Европейския съюз за програмния период 2014 - 2020 г., документът е достъпен на уеб адрес: https://www.eufunds.bg/sites/default/files/uploads/eip/docs/2018-12/7.%20POSTANOVLENIE_5_na_MS_ot_18012012_g_za_razrabotvane_na_strategiceskite_i_programite_dokumenti_na_Re.pdf*
18. *ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 70 на МС от 14.04.2010 г. за координация при управлението на средствата от Европейския съюз, документът е достъпен на уеб адрес: https://www.eufunds.bg/sites/default/files/uploads/eip/docs/2018-12/8.%20POSTANOVLENIE_70_na_MS_ot_14042010_g_za_koordinaciq_pri_upravlenieto_na_sredstvata_ot_Evropejskite_s.pdf*
19. *Постановление № 79 на Министерски съвет от 10.04.2014 г. за създаване на комитети за наблюдение на Споразумението за партньорство на република България и на програмите, съфинансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове, за програмен период 2014-2020 г. , документът е достъпен на уеб адрес: https://www.eufunds.bg/sites/default/files/uploads/eip/docs/2018-12/POSTANOVLENIE_79_na_MS_ot_10042014_g.pdf*
20. *ПОСТАНОВЛЕНИЕ № 142 на МС от 7.06.2019 г. за разработване на стратегическите и програмните документи на Република България за управление на средствата от фондовете на Европейския съюз за програмния период 2021 – 2027г. документът е достъпен на уеб адрес: https://www.eufunds.bg/bg/node/2677*
21. *Постановление № 189 на Министерския съвет от 20.07.2015 г. за изменение и допълнение на Постановление № 79 на Министерския съвет от 10.04.2014 г. за създаване на комитети за наблюдение на Споразумението за партньорство на Република България и на програмите, съфинансирани от ЕСИФ за програмен период 2014-2020 г., документът е достъпен на уеб адрес: http://bgregio.eu/media/Normatiwna%20baza/2014-2020/PMS%20189%202015_MC.pdf*
22. *РЕГЛАМЕНТ (ЕС) № 1303/2013 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 17 декември 2013 година за определяне на общоприложими разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд, Кохезионния фонд, Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за морско дело и рибарство и за определяне на общи разпоредби за Европейския фонд за регионално развитие, Европейския*

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

социален фонд, Кохезионния фонд и Европейския фонд за морско дело и рибарство, и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1083/2006 на Съвета, документът е достъпен на уеб адрес: https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/fcd9e6d2-6c02-11e3-9afb-01aa75ed71a1/language-bg

23. *European Governance: A White Paper, COM (2001) 428, 25.7.2001, документът е достъпен на уеб адрес: http://europa.eu/rapid/press-release_DOC-01-10_en.htm*

Изследвания, анализи, ръководства и доклади

1. *Адамова, А. (2017), „Правна рамка на гражданското участие на местно и национално ниво в България. Индекс на гражданското участие в България“, изследване на Форум гражданско участие в партньорство с Български център за нестопанско право (БЦНП), документът е достъпен на уеб адрес: http://www.fgu.bg/wp-content/uploads/2018/01/LegalEnvironmentAnalysis_Citizen-Participation-Index_2017.pdf*
2. *Нончев, А. (2009), „Мониторинг и оценка на публични политики и програми“, Център за изследване на демокрацията, документът е достъпен на уеб адрес: https://csd.bg/bg/publications/publication/monitoring-and-assessment-of-public-policies-and-programmes/*
3. *„Проучване на съществуващите консултативни съвети и интернет форми за гражданско участие в България“ (2014), Българско училище за политика „Димитър Паница“, Нов български университет, докладът е достъпен на уеб адрес: http://www.schoolofpolitics.org/norwegian-grant/doc/bg_PROUCHVANE.pdf*
4. *„Участие на НПО в процесите на вземане на решения в България. Правен анализ“, Български център за нестопанско право (БЦНП), документът е достъпен на уеб адрес: http://bcnl.org/uploadfiles/documents/analyses/uchastie_praven_analiz.pdf*
5. *Austrian Federal Chancellery (2011) Standards of Public Participation – Recommendations for Good Practice, документът е достъпен на уеб адрес: https://www.partizipation.at/fileadmin/media_data/Downloads/Standards_OeB/oebs_standards_engl_finale_web.pdf*
6. *Code of Practice on Consultation (2008), документът е достъпен на уеб адрес: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/100807/file47158.pdf*
7. *European Commission (2016) Implementation of the Partnership Principle and Multi-Level Governance in 2014-2020 ESI Funds, докладът е достъпен на уеб адрес: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/how/studies_integration/impl_partner_report_en.pdf*
8. *European Commission (2015) Local and Regional Partners Contributing to Europe 2020: Multi-level Governance in Support of Europe 2020, докладът е достъпен на уеб адрес: https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/studies/2015/local-and-regional-partners-contributing-to-europe-2020-multi-level-governance-in-support-of-europe-2020*

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Интернет страници и уеб портали

1. *Единен информационен портал на Европейските структурни и инвестиционни фондове: www.eufunds.bg*
2. *Единен информационен портал на Европейската комисия: https://ec.europa.eu/regional_policy/bg/policy/what/investment-policy/*
3. *Информационна система за управление и наблюдение на средствата от ЕС в България 2020: http://2020.eufunds.bg/*
4. *Интернет страница на Министерство на икономиката: https://www.mi.government.bg/bg*
5. *Интернет страница на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020: http://opic.bg/*
6. *Интернет страница на ИАНМСП: https://www.sme.government.bg/*
7. *Интернет страница на Министерство на финансите: http://www.minfin.bg/bg/2*
8. *Интернет страница на Изпълнителна агенция „Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“: http://sf.mon.bg/*
9. *Интернет страница на Фонд „Научни изследвания“ при МОН: https://www.fni.bg/*
10. *Информационен портал за неправителствените организации в България: www.ngobg.info*
11. *Портал за консултативни съвети към Министерския съвет: www.saveti.government.bg*
12. *Портал за обществени консултации към Министерския съвет: www.strategy.bg*
13. *Служба за публикации на Европейския съюз: https://publications.europa.eu/bg/more-search-options*

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

ПРИЛОЖЕНИЕ № 1: Идентифицирани проблеми и препоръки относно по-ефективно партньорство в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации

1.Идентифицирани проблеми и препоръки относно процеса на идентифициране на заинтересовани страни

Основните изводи и заключения относно действащите правила (публични и неофициални) прилагани от компетентните органи в процеса на идентифициране на заинтересовани групи и предизвикателствата пред ефективното им включване в консултативните съвети в областта на икономическото развитие, работните групи и комитетите за наблюдение по оперативните програми в областта на конкурентоспособността и иновациите, могат да бъдат обобщени в следните направления:

- използват се бланкови изисквания заложени в Закона за администрацията, ПМС 142/2019 и ПМС 79/2014 без да се доразвият в пълни вътрешни правила за прилагане от съответните органи;
- част от процедурите и правила за избор са непублични, ако в действителност съществуват подобни вътрешни правила за прилагащият публичните политики и програми орган;
- не е формулирано нормативно изискване за предварително разкриване на активни заинтересовани страни и тяхното ангажиране в процеса на формиране на политики и програми и последващото им изпълнение и оценка включително чрез активно информиране от страна на съответния публичен орган;
- не са изведени детайлни принципи за определяне на заинтересованите страни. Броят на организациите, с които администрацията работи в повечето случай е силно ограничен и много групи или интереси не са представени в тях;
- прилагащият орган не е активен в разпространението на информацията относно стартирала процедура за избор на ЮЛНЦ за представители в съвети, работни групи и комитети за наблюдение с което значително се ограничава възможността за участие на активни заинтересовани страни с познания и опит в съответната сфера на действие;
- *м*едиите не се възприемат като заинтересовани страни като не се обръща достатъчно внимание на представяните на медиите материали с което публичността се компрометира*;*
- избраните партньори не могат да бъдат определение като най-представителните за съответните заинтересовани страни поради липса на ясни процедури за избор;
- предоставена е възможност да се включват участниците при доста всеобхватни критерии;
- процедурите за подбор не могат да бъдат определени еднозначно като прозрачни с оглед липсата на публичен доклад от оценката на заявленията за включване което остава впечатление за предопределяне на избора въз основа на неясни предпочитания на ръководителите на административните звена;
- работните групи и комитетите включват представляващи гражданското общество, включително екологични партньори, общностни и доброволчески организации, но не е ясно до колко са партньорите които са значително повлияни или засегнати от прилагането на

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Споразумението за партньорство и оперативните програми с оглед на бланковите критерии за включване;

- активното участие в работните групи и комитети за наблюдение на партньорите е ограничено в резултат на незначителното представителство което имат и в голямата си степен неефективно могат да се противопоставят на решенията подготвени предварително от администрацията.

С оглед на така описаните и систематизирани проблеми могат да се изведат **следните препоръки** за тяхното неутрализиране и подобряване на качеството и ефективността на партньорствата в икономическите съвети и комитети за наблюдение:

- всеки компетентен орган, който провежда публични политики в сферата на конкурентоспособността и иновациите, следва да разполага със списък на заинтересованите от реализацията на политиките на съответния орган обществени групи. Списъкът следва да съдържа и информация за връзка с електронна поща и телефон;
- процесите на избор на заинтересовани страни за партньорство следва да бъдат организирани така че да бъдат с отворен достъп за всички лица и организации, които проявяват интерес към конкретните политики и програми, независимо дали са предварително декларирали своя интерес и включени в списъка за комуникация;
- правоприлагащият орган следва да е активен в повишаване информираността на обществеността относно стартирала процедура за избор на представители на ЮЛНЦ;
- с оглед оптимизация на партньорството, следва да се определят предварително критерии и основополагащи принципи въз основа на които администрацията да определя заинтересованите страни. Такива могат да бъдат наличието на техническа или специализирана експертиза, професионален опит (както на организацията така също и на неговият номиниран представител), човешки капитал и представителност;
- задължително условие е търсенето на баланс в представителството по различни признаци или групи. В критериите за определяне на заинтересованите страни следва да се предвижда участието и на по-малките организации;
- медиите следва да бъдат припознати като заинтересовани страни;
- осигуряване на обратна връзка към заинтересованите страни относно процеса по идентификацията и публичност на процеса на избор. Информирането е признак за откритост и прозрачност на процедурата по избор и повишава доверието на заинтересованите страни и обществеността в процеса на формулиране и изпълнение на политиките и програмите в сферата на конкурентоспособността и иновациите.

Възможно решение за изпълнение на горните препоръки би било да се приеме и официализира под формата на нормативен акт (приложение към нормативен акт) **подходяща методика за идентификация на заинтересованите страни при прилагане принципа на партньорство** в процеса на планиране и програмиране, изпълнение, мониторинг и оценка на публичните политики и програми в сферата на конкурентоспособността и иновациите, отговаря на изложените по-горе препоръки. Това решение изисква активното участие от страна на публичният сектор в

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

задълбочена оценка на ЮЛНЦ и избиране на представители му в различните съвети, работни групи и комитети за наблюдение въз основа на задълбочен анализ.

Основен принцип заложен в член 5, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 и в Европейски кодекс на поведение на партньорите изисква процедурите за подбор да отчитат различните институционални и правни рамки на държавите членки. За съжаление и двата предложени по-горе модела, много добри практики на страните членки са далеч от практиката и националната правна рамка на страната. Тя основно се определя в приетите Стандарти за провеждане на обществени консултации, а в рамките на партньорството с ЕС от Законът за управление на средствата от Европейските структурни и инвестиционни фондове (ЗУСЕСИФ) както и с Постановление № 79 на МС от 10.04.2014 г. за създаване на комитети за наблюдение на Споразумението за партньорство на Република България и на програмите, съфинансирани от ЕСИФ, за програмен период 2014 – 2020 г. които определят функциите, съставите и включването на представители на гражданското общество в комитетите за наблюдение. В изменението на ПМС 79 от 2016г. е добавена кратка процедура (приложение II) към постановлението в което се описват основните стъпки и времевата рамка за провеждане на процедурите за избор на представители на ЮЛНЦ. В тази връзка, всички управляващи органи на програми са базирали вътрешните си правила за работа на тематичните работни групи и комитетите за наблюдение въз основа на националното законодателство и нямат разработени детайлни вътрешни правила за прилагане на процедурата заложена в тях. Допускат и самостоятелни решения за включване на представители на гражданското общество без провеждане на процедури и без определяне на критерии на които представителите следва да отговарят за да бъдат избрани.

В тази връзка отчитайки европейското изискване, националния контекст и правна рамка на страните членки да е водещо, предлагаме придържане към процедурата представена в приложение II към Постановление № 79 на МС от 10.04.2014 г., като допълнително бъде разработена **„Методика за идентификация на заинтересованите страни при прилагане принципа на партньорство в процеса на планиране и програмиране, изпълнение, мониторинг и оценка на политиките и програмите в сферата на конкурентоспособността и иновациите”**, като същата би могла **да бъде приета като част и интернирана във вътрешните правила за работа** на Министерството на икономиката,у вкл. Управляващия орган на Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ и Министерството на образованието и науката, вкл. Управляващия орган на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, за да се прилага съответно по отношение на всички съществуващи партньорски органи към тези министерства и техните специализирани структури.

В приложение към настоящия доклад е представен конкретен проект за такава Методика[34].

Методиката предоставя:

[34] Вж. Приложение 1а. Предложение за *Методика за идентифициране на заинтересованите страни при прилагане принципа на партньорство в процеса на планиране и програмиране, изпълнение, мониторинг и оценка на публичните политики и програми в сферата на конкурентоспособността и иновациите*.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- правила, принципи, процедури и критерии на които следва да отговарят представителите на ЮЛНЦ за включването им различните съвети и комитети в областта на конкурентоспособността и иновациите;
- допълнителни критерии въз основа на които администрацията да оценява и определя заинтересованите страни като наличие на техническа или специализирана експертиза, професионален опит (както на организацията така също и на неговият номиниран представител), човешки капитал и представителност;
- възможност публичната администрация да оценява обосновано до колко ЮЛНЦ се определят като значително повлияни или засегнати от прилагането на дадената политика или програма;
- правила за съставяне на списък на заинтересовани от реализацията на съответните политики и програми обществени групи с оглед на активното им включване в процесите на програмиране, изпълнение, мониторинг и оценка на политиките и програмите в сферата на конкурентоспособността и иновациите;
- предоставя възможност на администрацията да бъде активна в повишаване информираността на обществеността относно стартирана процедура за избор на представители на ЮЛНЦ, чрез различни техники за информираност освен пасивното информиране чрез информационните портали;
- предоставя възможност за осигуряване на обратна връзка към заинтересовани страни, относно процеса по идентификацията и публичност на процеса пред общността като признак за откритост и прозрачност на процедурата по избор като повишава доверието на заинтересованите страни и обществеността в процеса на формулиране и изпълнение на политиките и програмите в сферата на конкурентоспособността и иновациите.

В тази връзка разработената методика за идентификация на заинтересованите страни при прилагане принципа на партньорство в процеса на планиране и програмиране, изпълнение, мониторинг и оценка на публичните политики и програми в сферата на конкурентоспособността и иновациите адресира следните изведени препоръки, касаещи решаването на разкритите слабости в процеса по идентифициране на заинтересовани страни:

- предоставя се възможност на всеки компетентен орган, който провежда публични политики в сферата на конкурентоспособността и иновациите да разполага със списък на заинтересованите от реализацията на политиките на съответния орган обществени групи включително с информация за директна връзка по електронна поща и телефон;
- процесът на избор на заинтересовани страни за партньорство се отворя за достъп до всички лица и организации, които проявяват интерес към конкретните политики и програми, независимо дали са предварително декларирали своя интерес и включени в списъка за комуникация;
- предоставя се възможност на правоприлагащият орган да бъде проактивен в повишаване информираността на обществеността относно стартирала процедура за избор на представители на ЮЛНЦ;
- определят се предварително критерии и основополагащи принципи въз основа на които администрацията да избира най-представителните членове на различните групи заинтересованите страни;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- осигурява се обратна връзка към заинтересованите страни относно процеса по идентификацията и публичност на процеса за повишаване доверието на обществеността в процеса на формулиране и изпълнение на политиките и програмите в сферата на конкурентоспособността и иновациите.

2. Идентифицирани проблеми и препоръки за по-ефективно партньорство по етапите от програмния цикъл на оперативните програми в сферата на политиките по конкурентоспособност и иновации

Основните изводи и заключения относно **слабостите на действащите правила**, прилагани от компетентните органи на всеки етап в процеса на ефективно включване на заинтересованите страни в консултативните съвети в областта на икономическото развитие, работните групи и комитетите за наблюдение на споразумението за партньорство и оперативните програми в областта на конкурентоспособността и иновациите, могат да бъдат обобщени в няколко направления, като бъдат отправени и съответните **препоръки за подобряване на прилаганите правила и процедури**.

2.1. По отношение изготвянето на споразумение за партньорство и оперативни програми

Слабости на действащите правила:

- не е осигурен механизъм, чрез които партньорите да получават информация за начина, по който техните предложения са били отхвърлени или взети предвид;
- броят на членовете от страна на гражданското общество, СИП и бизнеса не е съотносим с броя на местата, определени за представители на държавата с оглед осигуряване действителност на гражданското участие, а не просто формално прилагане принципите на партньорство;
- не е ясно определяна ролята на партньорите при изготвяне на споразумението за партньорство и оперативните програми;
- не е осигурено активно включване на партньорите в изготвянето на споразумението за партньорство, по-специално по отношение на: анализ на различията, потребностите за развитие и възможността за растеж спрямо тематичните цели; определяне на предварителните условия на програмите; подбора на тематичните цели, ориентировъчно разпределение на средствата от фондовете и основните резултати, които се очакват от тях;
- не е осигурено активно включване на партньорите в изготвяне на оперативните програми, по-специално по отношение на: анализ на нуждите; определяне на приоритетите и свързаните с тях специфични цели; определяне на конкретни показатели на програмите**;** както и определяне състава на мониторинговите комитети**.**

Препоръки за подобряване на прилаганите правила и процедури:

- да се регламентира ясно легитимността, представителността, процедурите и участието на организациите на гражданското общество с което да представляват ефективно интересите на неправителственият сектор в работните групи;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

- решенията в работните групи да се вземат въз основа на консенсус, а не с нормално мнозинство;
- ясно определяне ролята на партньорите при изготвянето на споразумението за партньорство и оперативните програми и активното им включване в процесите.

2.2. По отношение изпълнението на оперативните програми

Слабости на действащите правила:

- не е осигурена приемственост между партньорите взели участие в подготовката на съответната програма и комитетите за наблюдение;
- не се предоставя навременна обратна връзка на всички заинтересовани страни относно резултатите от работата на консултативните органи с гражданско участие, в това число относно мотивите на администрацията за приемане или отхвърляне на отправените от гражданския сектор, СИП и бизнеса предложения и становища;
- партньорите не са включени в процеса на подбор на проекти;
- не е организиран постоянен пул от експерти, имащи квалификацията и възможността за участие в подготовката на покани за представяне на предложения и оценка на предложенията.

Препоръки за подобряване на прилаганите правила и процедури:

- включване на заинтересованите страни в процеса на подбор на проекти с цел подобряване легитимността на процесите за избор на проекти за финансиране;
- организиране на постоянен пул от експерти, имащи квалификацията и възможността за участие в подготовката на покани за представяне на предложения и оценка на предложенията, като постоянното им въртене ще спомогне за ефективното предотвратяване и адресиране на възможните конфликти на интереси.

2.3. По отношение на мониторинга на оперативните програми

Слабости на действащите правила:

- не е осигурена приемственост между партньорите взели участие в подготовката на съответната програма и комитетите за наблюдение;
- не са разработени общи стандарти относно споделен ангажимент между публичната администрация и гражданските структури, СИП и бизнеса за информиране на обществеността;
- решенията в комитетите за наблюдение се взимат с обикновено мнозинство като в тях преобладаваща част представлява самата администрация;
- не е осигурено участие на партньорите в оценка на ролята им в изпълнение на споразумението за партньорство и оперативните програмите;
- не е осигурено съгласуване и постигане на споразумение със заинтересованите страни по отношение на задание за извършване на мониторинг (неговите цели, методи на проучване, териториален обхват и времеви рамки) и изборът на подходяща методика (отчитаща наличните ресурси - човешки, финансови и времеви).

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Препоръки за подобряване на прилаганите правила и процедури:

- предприемане на действия за изравняване представителността в комитетите за наблюдение на представителите на администрацията и неправителственият сектор или приемане на вътрешни правила за работа които регламентират взимане на решения само с консенсус;
- да се регламентира ясно легитимността, представителността, процедурите и участието на организациите на гражданското общество с което да представляват ефективно интересите на неправителственият сектор;
- да се изисква от публичния сектор своевременна обратна връзка относно постигнатия напредък по дискутираните теми и проблеми, както и мотивирани становища относно това кои от предложенията на партньорите са били приети или отхвърлени и поради какви причини;
- да се съгласува споразумение със заинтересованите организации и институции на задание за извършване на мониторинг (цели, методи на проучване, териториален обхват и времеви рамки) и избор на подходяща методика отчитаща наличните ресурси - човешки, финансови и времеви на администраторите.

2.4. По отношение на оценката на оперативните програми

Слабости на действащите правила:

- не е осигурено активно включване на партньорите в работата по оценка на програмите в рамките на комитети за наблюдение;
- не се извършва оценка на изпълнение и ефективността на принципа на партньорство през програмния период.

Препоръки за подобряване на прилаганите правила и процедури:

- да се осигури активно включване на партньорите в работата по оценка на програмите от установяване на техническото задание до финализиране на оценката;
- да се извършва оценка на изпълнението и ефективността на принципа на партньорство през програмния период от самите заинтересовани страни.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Приложение № 1А. Предложение за методика за идентифициране на заинтересованите страни в сферата на конкурентоспособността и иновациите

Методика

за идентифициране на заинтересованите страни при прилагане принципа на партньорство в процеса на планиране и програмиране, изпълнение, мониторинг и оценка на публичните политики и програми в сферата на конкурентоспособността и иновациите

Раздел I.

Общи положения

Чл. 1. (1) Тази методика урежда общите положения за идентификация на заинтересованите страни при прилагане принципа на партньорство в процеса на планиране и програмиране, изпълнение, мониторинг и оценка на публичните политики и програми в сферата на конкурентоспособността и иновациите за определяне на представители на юридически лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ) в консултативни съвети и комитети за наблюдение, в чийто състав е предвидено участие на представители на граждански организации;

(2) Най-общо представители на граждански организации могат да бъдат избирани в качеството им на:

1. представители на организации работещи в сферата на равенството между мъжете и жените, недискриминацията и равните възможности;
2. представители на работещи в сферата на социалното включване и интегрирането на маргинализираните групи;
3. представители на екологични организации;
4. представители на работещи в сферата на образованието, науката и културата;
5. представители на ЮЛНЦ за обществено полезна дейност, имащи отношение към мерките попадащи във обхвата на съответната политика или програма.

(3) Съгласно методиката, организации имащи отношение към мерките попадащи във обхвата на съответната политика или програма така наречени заинтересовани страни могат да бъдат:

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

1. тези, чиито интереси са засегнати от нормативния акт/политиката или чиито дейности оказват силен ефект върху тях, включително организирани интереси, индивиди и заинтересовани страни в други държави;
2. тези, които притежават необходимата информация, ресурси и компетентност за извършване на оценка на въздействието, формулиране на политики и тяхното изпълнение;
3. тези, които контролират съответните инструменти по прилагането.

Чл. 2 (1) В съответствие с акта за създаването на съответния консултативен съвет и/или комитет за наблюдение, представителите на ЮЛНЦ могат да бъдат избирани за членове с право на глас и/или наблюдатели със съвещателен глас.

(2) Задължително с право на глас в комитети за наблюдение по програмите финансирани със средства от ЕСИФ се включват представители на:

1. организации работещи в сферата на равенството между мъжете и жените, недискриминацията и равните възможности;
2. работещи в сферата на социалното включване и интегрирането на маргинализираните групи;
3. екологични организации;
4. работещи в сферата на образованието, науката и културата;

(3) Препоръчително е включването на представителите на ЮЛНЦ за обществено полезна дейност, имащи отношение към мерките, които попадат в обхвата на публичните политики и програми в сферата на конкурентоспособността и иновациите да бъдат включвани с право на глас в консултативните съвети и комитети за наблюдение.

(4) Представителите на ЮЛНЦ избрани за членове на консултативните съвети и/или комитети за наблюдение в обхвата на публичните политики и програми в сферата на конкурентоспособността и иновациите не получават възнаграждение за участията си в тях.

Чл. 3. (1) ЮЛНЦ, които имат отношение към дейността на консултативните съвети и/или комитети за наблюдение в обхвата на публичните политики и програми в сферата на конкурентоспособността и иновациите, в чийто състав е предвидено участие на представители на граждански организации, заявят своя интерес до неговия председател или ръководителят на административното звено определено за управляващ орган на съответната програма, като представят информация за връзка с електронна поща и телефон.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

(2) Председателят на съвета или ръководителят на административното звено, определено за управляващ орган на съответната програма, или определено от тях лице/звено води публичен регистър на организациите, заявили интерес към работата на консултативния съвет или мониторингов комитет, който е свободно достъпен чрез интернет страницата на:

1. съответната институция председателстваща съветът и чрез портала за консултативните съвети (http://saveti.government.bg);
2. управляващият орган на съответната оперативна програма и чрез единния информационен портал за обща информация за изпълнението и управлението на ЕСИФ (www.eufunds.bg).

Чл. 4. (1) Основни принципи в процедурите за избор на представители на ЮЛНЦ за членове на консултативни съвети или комитети за наблюдение:

1. върховенство на обществения интерес;
2. съответствие с целите на консултативният съвет или комитета за наблюдение и съобразно вътрешните им правила и процедури;
3. основните заинтересовани страни е необходимо да бъдат идентифицирани и проведена процедура на избор на възможно най-ранен етап от процеса на планиране и програмиране на публичните политики и програми в сферата на конкурентоспособността и иновациите;
4. избраните партньори следва да бъдат най-представителните за съответните заинтересовани страни;
5. публичност и прозрачност на всички етапи от процедурата за избор;
6. равнопоставеност на всички организации в процедурата за избор;
7. предварително обявяване на сферите на дейност и интереси на гражданските организации и на кандидатите за участници в консултативните съвети и комитетите за наблюдение;
8. при изборът е необходимо да се вземат предвид различията между политиките и споразуменията и програмите за партньорство;
9. недопускане на свързаност между организации включени в състава на един и същ съвет или комитет.
10. осигуряване на обратна връзка към заинтересованите участници относно резултатите от процедурите за избор;
11. броят на членовете от страна на гражданското общество вкл. социално икономическите партньори и бизнеса следва да бъде съотносим с броя на местата,

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

определени за представители на държавата в различните консултативни съвети и комитети за наблюдение.

Чл. 5. При обновяване на състава на консултативните съвети и комитетите за наблюдение в заповедите за сформирането им се определят един основен член и до трима представители за резервни членове.

Раздел II.

Критерии за избор

Чл. 6. Лицата, определени като представители на ЮЛНЦ в консултативните съвети и комитети за наблюдение следва да отговарят на изискванията, определени в акта за създаване на съответния орган или правилника за дейността му, а ако такива не са предвидени – на предвидените в този раздел критерии.

Чл. 7. (1) Организациите заявяващи интерес за участие в процедурите за избор следва да:

1. са регистрирани по Закона за юридическите лица с нестопанска цел за осъществяване на дейности в обществена полза;
2. да спазват изискванията на Закона за юридическите лица с нестопанска цел;
3. нямат задължения към държавата или към общината по седалище на организацията, установени с влязъл в сила акт на компетентен орган;
4. да са регистрирани в обществена полза най-малко две години преди подаване на заявление за участие в процедурата по избор;
5. да са действащи и активно изпълняващи целите си най-малко две години към момента за подаване на заявлението за участие;
6. да имат опит в разработването, изпълнението, мониторинга или оценката на стратегии, програми или политики, както и на Националната стратегическа референтна рамка, Споразумението за партньорство, програми или проекти, съфинансирани със средства от Европейския съюз.

(2) С оглед отчитане различията между политиките и споразуменията и програмите за партньорство, председателят на съвета или ръководителят на административното звено, определено за управляващ орган на съответната програма, мотивирано може да определи допълнителни критерии за избор по ал. 1, изброени не изчерпателно, както следва:

1. участие в мрежи на граждански организации и/или в международни организации;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

2. утвърден опит в комуникацията и/или защита, и/или изразяването на интересите на физически и/или юридически лица, регулирането на чиято дейност е включено в обхвата на компетентност на съответния консултативен съвет или комитет за наблюдение;

(3) ЮЛНЦ по ал. 1 не могат да членуват в представителните на национално равнище организации на работодателите и на работниците и служителите, признати от Министерския съвет по реда на Кодекса на труда, както и в национално представителните организации на и за хората с увреждания, признати от Министерския съвет.

Чл. 8. (1) ЮЛНЦ, проявяващи интерес за участие в процедура за определяне на членове на съвети или комитети, на етапа на кандидатстване представят:

1. писменото заявление по образец одобрено от председателя на съответният съвет или от заместник министър-председателя относно съставите на комитета по наблюдение на Споразумението за партньорство и комитетите по наблюдение на оперативните програми в което следва да обосноват до колко се определят като значително повлияни или засегнати от прилагането на дадената политика или програма;
2. решение за първоначална съдебна регистрация и удостоверение за актуално състояние;
3. уставни цели и дейности на организацията, както и тяхното съответствие с предмета на дейността на съответния консултативен съвет или комитет за наблюдение;
4. мотивационно писмо - свободна форма;
5. доказателства относно капацитетът на организацията, включващ:
   а) списък с описание на изпълняваните проекти, програми и/или дейности относно опитът им в разработването, изпълнението, мониторинга или оценката на стратегии, програми или политики, както и на Националната стратегическа референтна рамка, Споразумението за партньорство, програми или проекти, съфинансирани със средства от Европейския съюз, както и документи, доказващи изпълнението им;
   б) наличен човешки капитал;
6. декларация за обстоятелствата че представляваното от кандидата юридическо лице е действащо и активно осъществяващо целите си не по-малко от две години към момента на подаване на заявлението и не членува в представителните на национално равнище организации на работодателите и на работниците и служителите, признати от Министерския съвет по реда на Кодекса на труда,

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

както и в национално представителните организации на и за хората с увреждания, признати от Министерския съвет

7. друга информация, предвид различията между политиките и споразуменията и програмите за партньорство определи от председателя на съответният съвет.

Чл. 9. (1) Определеният основен член, както и резервните членове, представители на ЮЛНЦ, трябва да отговаря на следните условия:

1. да не е осъждан за престъпление с влязла в сила присъда, освен ако е реабилитиран;
2. да има доказан минимум 2 години опит в сферата на дейност на лицата, за чийто представител е номиниран;
3. да има опит в разработването/изпълнението/мониторинга или оценката на Националната стратегическа референтна рамка/Споразумението за партньорство/програми или проекти, финансирани със средства от Европейския съюз;
4. да е служител или да е член на върховен орган или на управителен орган на ЮЛНЦ кандидат.

(2) Съответствието с изискванията по ал. 1 на етап на заявяване на интерес за участие в процедурата за избор се удостоверява с декларация.

(3) След избирането на лицето за основен или резервен член, лицето не се включва поименно в заповедта за член на съвета или комитета и не може да участва в заседания и вземане на решения докато не представи пред председателят на съвета или комитета документи доказващи обстоятелствата декларирани на етапа на заявяване на интерес за включване в процедурата за избор.

Раздел III.

Процедура за избор

Чл. 10. За определяне на представители на ЮЛНЦ в състава на консултативен съвет или комитет за наблюдение се провежда публична процедура, включваща:

1. откриване на процедура за избор;

2. заявяване на интерес от страна на ЮЛНЦ;

3. определяне на ЮЛНЦ, които отговарят на критериите за избор заложени в процедурата;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

4. определяне на един основен и до три резервни члена на представители на ЮЛНЦ за всяка една от откритите позиции;

5. издаване/приемане на акт за включване на представителя/ите на ЮЛНЦ в консултативните съвети и мониторинговите комитети.

Чл. 11. (1) Поканата за заявяване на интерес се публикува едновременно на интернет страницата на институция председателстваща съответният съвет и чрез портала за консултативните съвети (http://saveti.government.bg) или на управляващият орган на съответната оперативна програма и чрез единния информационен портал за обща информация за изпълнението и управлението на ЕСИФ (www.eufunds.bg).

(2) Поканата по ал. 1 съдържа най-малко:

1. наименование на консултативния съвет или комитет за наблюдение, неговите цели и области на компетентност;

2. информация за състава, включително предвидения групи и численост на представители на ЮЛНЦ;

3. критериите за избор на ЮЛНЦ;

4. изисквания към представителя/ите на ЮЛНЦ;

5. форма на писмено заявление и декларации;

6. сроковете за провеждане на процедурата;

7. етапи на процедурата за избор;

8. адрес за подаване на писмените заявления за участие, както и електронен адрес за подаване на заявления за участие по електронен път;

9. начин за получаване на обратна информация относно провеждането на процедурата.

(3) Срокът за заявяване на интерес от ЮЛНЦ не може да бъде по-кратък от 15 работни дни от датата на публикуване на поканата.

Чл. 12. Отговорните за процедурата по избор звена е препоръчително освен публикуването на поканата съгласно чл.11 ал. (1), да използват и допълнителни информационни канали и форми за комуникация за популяризиране на процедурата за избор като:

1. организиране на пресконференции;

2. организиране на срещи със заинтересовани страни;

3. изпращане на писма/имейли за уведомление на заявилите интерес за работата на съвета/комитета;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

4. разпространение на информация чрез социалните мрежи и информационни портали;

5. разпространение на информация чрез информационни табла, ако разполагат с такива;

Чл. 13. (1) В срок до 10 работни дни след изтичането на срока по чл. 11, ал. 3 председателят на съвета или комитета за наблюдение определя ЮЛНЦ, които отговарят на определените критерии.

(2) В рамките на срока по ал.1 ЮЛНЦ се уведомяват писмено за резултата от процедурата.

(3) ЮЛНЦ, за които е установено, че не отговарят на определените критерии могат, в срок до 2 работни дни от уведомяването да направят своите възражения до председателят на съвета или комитетът за наблюдение.

(4) След разглеждане на възраженията се изготвя окончателен списък на ЮЛНЦ, които отговарят на определените критерии, съгласно целта и областите на компетентност на консултативния съвет и комитетът за наблюдение. Списъкът се публикува по реда на чл. 11, ал. 1.

(5) Председателят на съвета или на комитета за наблюдение уведомява писмено ЮЛНЦ по ал. 4 в рамките на срока по ал.1 като отправя покана за излъчване на представител/и в консултативния съвет или комитет за наблюдение.

(6) Срокът за излъчване на представител/и по ал. 5, не може да бъде по-малък от 15 работни дни.

Чл. 14. (1) ЮЛНЦ по чл. 13, ал. 4 съвместно определят процедура за излъчване на представител/и в консултативния съвет или комитет за наблюдение.

(2) Процедурата по ал. 1 следва да бъде в съответствие с принципите по чл. 4 и да включва, най-малко:

1. ред и условия за номиниране на кандидати за представител/и в консултативния съвет или комитет за наблюдение за съответната група организации;

2. ред и условия за избор на представител/и в консултативния съвет или комитет за наблюдение.

(3) Процедурата по ал. 2 следва да бъде представена за информация на председателя на консултативния съвет или комитет за наблюдение, който може да поиска обоснована промяна на процедурата преди нейното прилагане, на основание принципите по чл. 4.

(4) Излъчването на представител/и на ЮЛНЦ в консултативния съвет или комитет за наблюдение се осъществява в съответствие с определената процедура и се протоколира от

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

официално номиниран представител на председателя на консултативния съвет или комитет за наблюдение без право на глас.

(5) Протоколът за излъчването на представител/и на ЮЛНЦ следва да съдържа описание на начина прилагане на определената процедура, участниците, предложените кандидати зя всяка група организации по отделно, резултатите от процедурата и името/имената за излъчените основни и резервни членове за всяка една група по отделно. Протоколът се подписва от всички представители на ЮЛНЦ присъствали на заседанието за избор.

(6) Протоколът по ал. 5 се представя на председателя на консултативния съвет или комитет за наблюдение и се публикува по реда на чл. 11 ал. 1. Към протокола се прилагат и автобиография на определения/ите представител/и на ЮЛНЦ.

Чл. 15. (1) Въз основа на решението на съвета на ЮЛНЦ и протоколът за избор съгласно чл. 14, ал. 5, определените представител/и на ЮЛНЦ се включва/т поименно в заповедите за съставяне на съответният консултативен съвет или комитет за наблюдение.

(2) Актът по ал. 1 се публикува на интернет страницата на съответната администрация и на портала за консултативните съвети (http://saveti.government.bg) или съответно на управляващият орган на съответната оперативна програма и на единния информационен портал за обща информация за изпълнението и управлението на ЕСИФ (www.eufunds.bg)..

Чл. 16. В случай, че в срока по чл. 11, ал. 3 нито една от организациите по дадена група, подали заявление за участие, не отговаря на критериите за избор, председателят на консултативния съвет или комитет за наблюдение обявяват втора процедура за избор на представители на съответната група организации в тримесечен срок съгласно разпоредбите на чл. 11.

Чл. 17. В случай, че в срока по чл. 11, ал. 3 за някоя от групите организации няма нито едно ЮЛНЦ, подало заявление за участие, председателят на консултативния съвет или комитет за наблюдение обявяват втора процедура за избор на представители на съответната група организации но не по-рано от една от година след провеждането на първата процедура за избор съгласно разпоредбите на чл. 11.

Чл. 18. (1) Представител на ЮЛНЦ по чл. 13, ал. 4 може да прекрати участието си в консултативния съвет или комитет за наблюдение по собствено желание.

(2) ЮЛНЦ по чл. 13, ал. 4 могат да оттеглят свой представител в консултативен съвет или комитет за наблюдение по реда, по който той е излъчен.

(3) Председателят на консултативен съвет или комитет за наблюдение може да поиска от ЮЛНЦ по чл. 13, ал. 4 да оттеглят свой представител, когато същият без уважителни причини, не е участвал в повече от две поредни заседания на съвета или

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

комитете за наблюдение, както и когато е констатирано нарушение на правилата и противоречие с вътрешните правила за работа или кодекса на поведение.

(4) В случаите по ал. 1-3 ЮЛНЦ по чл. 13, ал. 4 съгласуват с председателя на консултативния съвет или комитет за наблюдение процедурата за определяне на друг представител в консултативния съвет или комитет за наблюдение.

Раздел IV.

Регистър на организациите, заявили интерес към дейността на консултативни съвет или комитет за наблюдение

Чл. 19. (1) На интернет страницата на съответната администрация и на портала за консултативните съвети (http://saveti.government.bg) или съответно на управляващият орган на съответната оперативна програма и на единния информационен портал за обща информация за изпълнението и управлението на ЕСИФ (www.eufunds.bg) се създава регистър на организациите, заявили интерес към дейността на конкретния консултативни съвет или комитет за наблюдение, в който се вписват всички желаещи организации.

(2) Включените в Регистъра по ал. 1 организации получават по електронна поща информация за дневния ред на заседанията на консултативните съвет или комитет за наблюдение, към чиято дейност са заявили интерес.

Допълнителна разпоредба

§ 1. По смисъла на тези правила:

1. "Консултативен съвет" е съвет по смисъла на чл. 21, чл. 45, ал. 2, чл. 47, ал. 8 и чл. 54, ал. 8 от Закона за администрацията, както и други аналогични органи, създадени със специален закон, в чийто състав е предвидено участие на неправителствени организации, имащи отношение към дейността на съответния съвет, включително обществените съвети, създадени към орган на изпълнителната власт.
2. "Комитети за наблюдение" са:
   а) Комитетът за наблюдение на ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020 г. и на ОП „Инициатива за МСП“ 2014-2020 г. е създаден на основание чл. 10 от ПМС № 79/10.04.2014 г. за създаване на комитети за наблюдение на Споразумението за партньорство на Република България и на програмите, съфинансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове за програмен период 2014-2020 г., в съответствие с разпоредбите на чл. 47 – чл.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

49, чл. 110, чл. 125 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 г. на Европейския парламент и на Съвета и в съответствие с Делегиран Регламент (ЕС) № 240/2014 на Комисията.

б) Комитетът за наблюдение на Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ 2014-2020 г. (ОП НОИР) създаден на основание Закона за администрацията и Постановление № 79 от 10 април 2014 г. на Министерски съвет за създаване на комитети за наблюдение на Споразумението за партньорство на Република България и на програмите, съфинансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове, за програмен период 2014-2020 г.

3. "Свързани лица" са:

а) лицата, в чийто управителен орган участва едно и също юридическо или физическо лице;

б) лицата, в чийто върховен орган участва едно и също юридическо или физическо лице, което може да наложи или възпрепятства вземането на решения;

в) лицата, едното от които притежава пряко или косвено или по силата на споразумение с друго лице повече от половината от гласовете във върховния орган на друго лице;

г) лицата, едното от които има възможност да определя пряко или непряко повече от половината от членовете на управителния или върховния орган на друго лице;

д) лицата, едното от които може по друг начин да упражнява решаващо влияние върху вземането на решения във връзка с дейността на юридическото лице.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Приложение 1

ДО

(ръководителя на административното звено, определено за управляващ орган на съответната програма)

З А Я В Л Е Н И Е

за участие в избора на юридически лица с нестопанска цел за обществено-полезна дейност в състава на комитетите за наблюдение на програмите, съфинансирани от Европейските структурни и инвестиционни фондове, за програмен период 2014-2020 г.

От:_____

(наименование на юридическото лице)

с адрес: гр. _____ ул._____, № _____, тел.: _____ , факс: _____, e-mail: _____

регистрирано по ф.д. № _____ / _____ г. по описа на _____ съд, БУЛСТАТ _____,

и регистрирано в Централния регистър на юридическите лица с нестопанска цел за осъществяване на обществено-полезна дейност под №_____,

представлявано от _____, в качеството

(собствено, бащино и фамилно име)

му на _____.

(посочва се длъжността и качеството, в което лицето има право да представлява организацията)

УВАЖАЕМИ _____,

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

Във връзка с публикувана покана за участие в избора на представители на юридически лица с нестопанска цел за обществено полезна дейност в Комитета за наблюдение на програма _____ за програмен период 2014-2020 г. заявявам, че представляваното от мен юридическо лице с нестопанска цел за обществено полезна дейност

_____
_,

(наименование на юридическото лице)

с предмет на дейност: _____

(посочва се предметът на дейност съгласно устава на организацията)

се определя като част от групата на _____
_____.

(посочва се само една от групите юридически лица, посочени в поканата по т. 1 от Раздел II на Приложение № 2 към чл. 4а, ал. 3 и чл. 13а, ал. 3 от ПМС № 79 от 2014 г.)

Мотиви:

С настоящото заявление изразявам намерение на представляваното от мен лице за участие в обявения избор.

Като неразделна част от настоящото заявление прилагам следните документи:

1. Решение за първоначална съдебна регистрация и удостоверение за актуално състояние;

2. Представяне на уставни цели и дейности на организацията, както и тяхното съответствие с предмета на дейността на съответния консултативен съвет или комитет за наблюдение;

3. Мотивационно писмо;

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

4. Списък и описание на изпълняваните проекти, програми и/или дейности съгласно чл. 13а, ал. 1, т. 3 и 4 от ПМС № 79 от 2014 г и документи, доказващи изпълнението на критериите по чл. 13а, ал. 1, т. 3 и 4 от ПМС № 79 от 2014 г.;

3. Декларация за обстоятелствата по чл. 13а, ал. 1, т. 2 и ал. 2 от ПМС № 79 от 2014 г. (съгласно приложения образец).

ДАТА: _____ г. **ПОДПИС и ПЕЧАТ:_____**

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

ПРИЛОЖЕНИЕ № 2. ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА НОРМАТИВНО РЕГЛАМЕНТИРАНЕ НА НОВ ИНСТРУМЕНТ ЗА ПАРТНЬОРСТВО В СФЕРАТА НА ПОЛИТИКИТЕ ПО КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ И ИНОВАЦИИ

1. ПАРТНЬОРСТВОТО ПРИ ПОДГОТОВКАТА НА СХЕМИТЕ (ПРОЦЕДУРИТЕ) ЗА БЕЗВЪЗМЕЗДНА ПОМОЩ

Партньорството е пряко свързано с формулиране и прецизиране на нуждите и интересите на всички заинтересовани страни с което се цели повишаване на ефективността и ефикасността на публичните политики, както и на схемите за помощ и другите мерки в тяхно изпълнение. Това изисква прилагане на различни механизми за гражданско участие, посредством който гражданските интереси и нужди се вземат под внимание от администрацията при изпълнение на публичните програми.

Процедурите за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ (БФП) са инструмент за реализиране на публични политики. Резултатното и ефикасно изпълнение на политиките изисква качествено програмиране и безконфликтно изпълнение на процедурите за безвъзмездна помощ. Според нас това може да се реализира единствено чрез **пълноценното прилагане на принципа на партньорство** при усвояване на средствата от ЕС, регламентиран в чл. 5 от Регламент (ЕС) № 1302/2013, **на всички нива в процеса**.

Съгласно приетото от Министерския съвет ***Ръководство за обществени консултации***, заинтересованите участници (целеви групи) са тези чиито интереси са засегнати или тези, които притежават необходимата информация и ресурси за тяхното изпълнение, като при активните консултационни механизми и инструменти, публичната администрация е тази която активно търси и се насочва към определените целеви групи и участва във форуми за обсъждане и диалог.

Детайлно анализираните и представени европейски практики в областта на прилагането на програмите изведоха няколко основни модела за постигане на съответствие с член 5, параграф 1 от Регламент (ЕС) № 1303/2013 чрез активно привличане на неправителственият сектор в работата по подготовката на програмите, чрез:

- обществени консултации и семинари;
- КН с широко участие на заинтересованите страни;
- създаване подкомитети към КН с участие на партньорите;
- включване на партньорите в разработката на критериите за подбор на проекти и самите схеми за подпомагане, чрез предоставяне на коментари;
- участие в работни групи по подготовка на критериите за подбор.

От друга страна, ***Европейският кодекс на поведение за партньорство*** също насърчава прилагането на добри практики в прилагането на принципите на партньорство в прилагането на програмите, чрез включване на заинтересованите страни в изготвянето на покани за представяне на предложения като УО следва да вземат подходящи мерки за избягване на евентуален конфликт на интереси, касаещи представляващите партньорските организации включени в процесът на

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

изготвяне на поканите за представяне на предложения, имащи пряк или косвен интерес да участват в поканите за представяне на предложения.

В тази връзка ***Регламентът за общоприложимите разпоредби (ЕС) № 1303/2013*** доразвива принципите за пряко участие на заинтересованите партньорски организация в процеса на програмиране и изпълнение на публичните програми, относно това до колко добре са формулирани критериите за оценка, как се прилагат и до каква степен те служат на своето предназначение отчитайки се и възможността за използване експертните познания на заинтересованите страни относно областта на въздействие на поканите за предложения и/или оценка на получените предложения, като се вземат подходящи мерки за предотвратяване на възможен конфликт на интереси, като се има предвид, че участващите партньорски организации по дефиниция представляват „заинтересовани страни“ по поканите за представяне на

В ***Закона за управлението на средствата от европейските структурни и инвестиционни фондове (ЗУСЕСИФ)*** прилагането на принципа на партньорство при изпълнението на програмите е регламентирано в традиционния му обхват, прилаган и досега, а именно чрез участието на партньорите в комитетите за наблюдение. В съответствие с наложилата се практика комитетите за наблюдение на оперативните програми обсъждат и приемат обаче само *принципните, рамковите параметри* на поканите за подбор на проекти. *Детайлните параметри на процедурите*, в т.ч. вида и стойностите на показателите за оценяване на проектите, реда и условията за кандидатстване и за изпълнение на проектите се разработват и решават самостоятелно от управляващите органи без да се консултират с партньорите. Общественото обсъждане на готовите проекти на документи непосредствено преди обявяването на поканите се прилага като единствената форма за гражданко участие и консултации на управляващия орган с партньорите и целевите групи потенциални бенефициенти в процеса на подготовка на поканите за подбор на проекти. В съответствие с чл.26, ал. 3 от ЗУСЕСИФ, проектите на документи при процедура чрез подбор, се публикуват на интернет страницата на съответната програма и в ИСУН преди внасянето им за утвърждаване от ръководителя на управляващия орган. На практика обаче, обществените обсъждания са в голяма степен формални, тъй като на този финален етап преди обявяване на поканите за подбор на проекти УО не са склонни да приемат съществени промени, тъй като същите са резултат на продължителна подготвителна и съгласувателна дейност, извършена от управляващия орган, като именно въз основа на тях са вече подготвени и предлаганите за одобрение от комитетите за наблюдение „методология и критерии за подбор на операции“.

Във връзка с изложените по горе съображения, промени във вече разработения цялостен пакет на документите по дадена процедура е много трудно осъществима и се прилага само и единствено, ако се открие съществен недостатък който би попречил на реализацията на дадена схема за подпомагане. В тази връзка считаме, че именно **неучастието** на социално-икономическите партньори и представителите на гражданското общество, вкл. целевите групи – потенциални бенефициенти **в подготовката** на поканите за подбор на проекти е един от **основните фактори**, довели до редица **негативни последици** за цялостния процес на усвояване на средствата от ЕС досега: процедури за безвъзмездна помощ, които не са адекватни на реалните потребности на

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

целевите групи бенефициенти, за които са предназначени; неясни критерии за подбор на проектите, които не са адекватни на изпълняваните политики и на спецификата на целевите групи; силно усложнени и бюрократизирани процедури по кандидатстване, изпълнение и отчитане на проектите; липса на ефективен външен контрол върху протичането на процеса, и в крайна сметка – по-бавно и неефективно усвояване на средствата от ЕСИФ.

В тази връзка, според нас, изключително полезно за процеса на усвояване на средствата е нормативното регламентиране на **механизъм за партньорство на оперативно ниво**, чрез който социално-икономическите партньори и представителите на гражданското общество, т.е. заинтересованите страни **да участват пряко в подготовката на поканите за подбор на проекти**.

2. Предложение за създаване на нов инструмент с участие на партньорите по подготовка на проектите на документите за кандидатстване по схемите за безвъзмездна помощ

Неприложимост на под-комитетите към Комитетите за наблюдение като партньорски формат за подготовка на документите за кандидатстване

Съгласно чл. 14, от ПМС 79/2014, КН на програма могат да създават при необходимост постоянни и временни подкомитети по специфични и текущи въпроси. Възможността за създаване на такива подкомитети, техният състав, отговорности и задачи се уреждат във вътрешните правила за работа на всеки КН. Съгласно чл. 14, ал. 2 от ЗУСЕСИФ, комитетите одобряват по предложение на ръководителя на УО на съответната програма методологията и критериите, използвани за подбор на операции. Тъй като „одобряването“ на тази „методология и критерии“ от комитета за наблюдение е в крайна сметка официална стъпка в процеса на изпълнение на оперативните програми, спрямо членството и работата на комитетите за наблюдение се прилагат правилата за избягване на конфликт на интереси. Което в частност, означава, че членовете на комитета за наблюдение, които имат пряк или косвен интерес от съответната схема за безвъзмездна помощ, следва да се въздържат от участие в работата на комитета за наблюдение по тази схема, изразяващо се в пълно неучастие в обсъжданията и гласуванията по нея. Тъй като членовете на комитетите за наблюдение, излъчени от социално-икономическите партньори, работодателските организации, браншовите съюзи и асоциации, и други подобни организации са излъчени в комитета за наблюдение именно като представители на заинтересовани лица, очевидно е, че те не би следвало да участват в подготовката и приемането на детайлните документите за кандидатстване по поканите за представяне на предложения.

По тази причина под-комитетите за комитетите за наблюдение не са подходящ партньорски формат (инструмент) за подготовка за поканите за представяне на предложения.

В тази връзка считаме, че най-подходящ механизъм за пряко гражданско участие, при която се отчитат интересите и нуждите на заинтересованите страни при изпълнението на публичните програми е използването на специално създадени **съвмести работни групи** по разработване на проекто-документите по схемите за безвъзмездна помощ. Възможността за това е изрично

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

регламентирана в чл. 5, пар. 3, буква „г“ от Регламент (ЕС) № 1303/2013 и чл. 12 и 13 от в Европейският кодекс на поведение за партньорство, приет с Делегирания регламент (ЕС) № 240/2014, като същият се прилага в анализираните добри европейски практики.

Предложение за създаване на работни групи по разработване на документите за кандидатстване по схемите за безвъзмездна помощ

Във връзка с горното считаме, че особено подходящ инструмент за партньорство при разработването на проекто-документите за кандидатстване по процедурите за безвъзмездна помощ, биха били специално създадени **работни групи на партньорски принцип** между представители на управляващите органи и представители на гражданския сектор, вкл. заинтересованите страни.

Предложение за нормативна регламентация

Отправяме предложение възможността за създаване на такъв тип работни групи да бъде изрично регламентирана чрез допълнение на ЗУСЕСИФ, и по-специално чрез създаване на нова ал.5 в чл. 26 от ЗУСЕСИФ (като досегашните ал. 5 – 9 станат съответно ал. 6 – 10), със следното съдържание:

„(5) Преди публикуването им обществено обсъждане по ал. 4, при процедура чрез подбор по решение на управляващия орган проектите на документи по ал. 1 могат да бъдат обсъдени в съвместна работна група, включваща служители на управляващия орган и на други звена в администрацията, както и представители на целевите групи потенциални кандидати/бенефициенти и други заинтересовани страни. Съставът на работната група се определя от управляващия орган съгласно предварително публикувана от него методика. Управляващият орган осигурява на членовете на работната група възможност за запознаване с проекто-документите, който не може да бъде по-кратък от една седмица. Работната група обсъжда проектите по документи по ал. 1 на едно или повече свои заседания. Протокол от заседанието на работната група, включително списъчният й състав и присъствалите членове, проведените обсъждания, вкл. направените предложения, приети или отхвърлени от страна на управляващия орган със съответните аргументи, се публикуват на интернет страницата на съответната програма и в ИСУН ведно с документите по ал. 4”.

Неприложимост на правилата за „конфликт на интереси“

При този си нормативно регламентиран обхват и метод на работа, работните групи могат да бъдат квалифицирани като консултативен механизъм с участието на заинтересовани страни и експерти в съответната тематична област, чрез който управляващият орган търси и получава обратна информация, съвети и мнение относно съществените елементи за планираната подкрепа (допустими кандидати, дейности и разходи, критерии за качествен подбор на проектите, и пр.). Тъй като дейността на тези работни групи се ограничава до консултиране на предварително подготвени от управляващия орган документи, като е осигурена пълна публичност на проведените обсъждания и крайното решение по проекто-документите остава в изключителната

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

компетентност, то по отношение на този консултативен инструмент принципно не се прилагат правилата за „конфликт на интереси“.

Приложно поле

Предложеният механизъм за партньорство, следва да има приложение при подготовката на процедурите за подбор на проекти. При процедурите за директно предоставяне на БФП на конкретни бенефициенти, формата на работните групи може да не е подходяща в пълна степен, като прилагането и следва да е въз основа на собствено решение на УО или при необходимост, според спецификата на проектите за подпомагане на конкретните бенефициенти.

Считаме, че предложението за създаване на работни групи от заинтересовани страни е най-подходящата форма на партньорство на етап програмиране, с оглед спазване принципите на партньорство и получаване на обратна връзка от заинтересованите страни в най-ранна фаза от етапа на програмиране на дадена схема за подпомагане, избягвайки също така формалният характер на публичните обсъждания на финален етап, преди обявяване на поканите за подбор на проекти от УО.

Смятаме за най-подходящо, а и към настоящият момент вече част от УО го прилагат на практика, след приключване на публичното обсъждане, „екстрактът” на документите изложен в методологията и критериите за подбор на операции в едно с пълният набор от документи да се внасят в КН за съгласуване и одобрение. Както е видно, не се предлага промяна на набора от възможни решения на КН, изложени в чл. 14, ал. 2, т.1 от ЗУСЕСИФ, за да не се раздуят излишно дискусиите по време на заседанията на КН, но се предоставя възможност, членовете на КН да се запознаят в цялост и без ограничение с цялата предложена за одобрение схема за подпомагане. Така ще се смекчи водещата роля на КН в одобрението на схемите за подпомагане и ще ограничи възможният лобистки натиск в рамките на КН след като документите са преминали вече своето публично обсъждане. Ще даде допълнителни аргументи на УО по време на дискусиите в рамките на КН след като проекто-документите представят в цялост интересите на заинтересованите страни. Потенциалният конфликт на интереси за членове на КН почти няма да съществува, но все пак следва да остане задължението за деклариранего му. Съответният член следва да се оттегли от гласуване по точката относно приемане на „методологията и критериите за подбор на операции“ по която има пряк интерес за участие или организацията която представлява има интерес за участие или консултиране по схемата на заинтересовани компании.

Състав и процедура за формиране

Членове на работната група, могат да бъдат избрани чрез нарочна процедура от препоръчания за създаване публичен регистър на организациите, заявили интерес към работата на съответната програма, съгласно предложението за *Методика за идентификация на заинтересованите страни при прилагане принципа на партньорство в процеса на планиране и програмиране, изпълнение, мониторинг и оценка на публичните политики и програми в сферата на конкурентоспособността и иновациите*. Не е изключено в работните групи да бъдат поканени и да присъстват, официални членове на КН. Те обаче, не могат да бъдат в качеството си на членове

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

на КН, а само и единствено в качеството си на експерти и допълнителен източник на информация относно нуждите и потребностите на целевите групи бенефициенти.

Считаме, че е най-подходящо работните групи да включват представители от администрацията на съответния УО, специализираната администрация в сфера на компетенция на дадената схема за подпомагане (като например: дирекция „Насърчителни мерки и проекти“ и дирекция „”Икономическа политика” в рамките на МИ), по тяхно усмотрение по един представител на социално-икономическите партньори, представители на КН и представители на заинтересованите страни, чрез нарочна затворена процедура в рамките на препоръчаният за създаване публичен регистър на организациите, заявили интерес към работата на съответната програма, както и външни за УО и администрацията експерти със съответните задълбочени познания и компетенции в сферата на обсъжданата и предстояща да стартиране схема за подпомагане.

Поканата за сформиране на работна група, следва да бъдат публично оповестена (качена на страницата на съответният административен орган със срок на заявяване на интерес). Като конкретният състав на работна група следва да се определи с решение на ръководителят на УО. Поканата както и заповедта за сформирането ѝ, следва да съдържа целта, обхвата на темите за обсъждане и очакваният резултат от нея. След сформирането на работната група, следва да се приложат подготвените предварително материали от страна на УО и да се предостави разумен срок за преглед и вътрешно за поканените организации време за обсъждане на документите преди да се свика провеждане на заседание на работната група. Да се дадат детайли за проведени конференции и дискусии по темата, ако има проведени такива, както и връзки към свързани документи. Изключително важно е да се опишат и стъпките в консултативния процес, за да може участниците в процеса да знаят какво да очакват от процеса на консултиране.

Осигуряване на публичност

УО като инициатор и организатор на работните срещи, следва да води протоколи на проведените заседания и обсъждания, които по ясен и категоричен начин за установят съдържанието на обсъжданите въпроси, присъствен списък и към коя организация принадлежат представителите на срещата. Протоколът от срещите както и присъственият списък придружен с обратна връзка относно направени и приети предложения от страна на УО, както и направени но отхвърлени предложение със съответните аргументи следва да бъдат качвани на интернет страницата на съответният административен орган с цел публичност на процеса на консултация.

С оглед публичност на етапа на програмиране, защита на публичният интерес, както и интересът на всички заинтересовани страни не взели участие в работните групи, предлагаме (в промяната на ЗУСЕСИФ) протоколът от заседанието на работната група, включително списъчен състав, **както и направени и приети предложения от страна на УО, както и направени но отхвърлени от УО предложение със съответните аргументи** да бъдат публикуват на интернет страницата на съответната програма и в ИСУН в едно с пълният пакет документи за публично обсъждане на схемата за подпомагане. Така в пълна степен ще се отчете фактът че най-пълно са отчетени мнението и интересите на заинтересованите страни чрез предложенията които са били дискутирани, приети или отхвърлени, и ще направи процесът по публичното им обсъждане много

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

по-съществен и пълноценен, като се отчете, че някой възможни решения вече са били предложени в работната група, обсъдени и аргументирано неприети, поради ограничение, изложено подробно в становището на УО в протоколът от заседанията на работната група.

С въвеждане на механизма на работните групи, в които да се работи съвместно с администрацията на УО по подготовката на документацията по процедурите за подбор на проекти, в т.ч. по методологията и детайлните критериите за подбор на операции, по никакъв начин не се накърняват интересите и правата на УО за самостоятелно вземане на решение относно крайният вариант на документите за кандидатстване които ще бъдат публикувани при стартиране на схемата за подпомагане.

Създаването на такива работни групи ще даде действителна възможност на заинтересованите страни реално да вземат участие в процеса на подготовка на методологията и критериите за подбор на операции по оперативните програми, а и въз основа на пълният набор от документи стоящ зад „методологията и критериите за подбор на операции“ КН да вземе информирано решение за тяхното съгласувани и одобрение. Тази практика би била в пълно съответствие с чл. 110, пар. 1(а) от Регламент (ЕС) № 1303/2013, който **възлага на КН изключителна компетентност за определянето на критериите за подбор на операции.**

С оглед на факта, че това не е форма на работа на КН, то е наложителна промяна само във вътрешните процедурни правила за работа на съответният УО и в тази връзка не препоръчваме конкретна нормативна промяна, с изключение на гореизложеното предложението за допълване на чл.26 от ЗУСЕСИФ с нова ал. 5, даваща основание на УО за сформиране на работни групи за обсъждане на проекто-документите по конкретна схема за подпомагане.

Ползи

Считаме, че въвеждането на предлагания консултативен механизъм е в полза на всички участници в процеса на изпълнение на оперативните програми, като ще допринесе съществено за следното:

1. Схемите за безвъзмездна помощ ще бъдат програмирани в максимално съответствие с **реалните потребности и приоритети на целевите групи бенефициенти,** което ще допринесе за по-доброто изпълнение на съответните публични политики.

Консултативният механизъм на оперативно ниво ще осигури автентична обратна информация за реалните проблеми и приоритетни потребности на целевите групи бенефициенти, които ще даде възможност за адекватно формулиране на параметрите на грантовите схеми в съответствие с тези потребности. Това ще обезпечи повече и по-качествени проекти, което ще допринесе за ефективно и ефикасно изпълнение на публичните политики.

2. **Ще бъдат формулирани адекватни и ясни критерии за оценяване и подбор на проектите**.

Чрез консултативния механизъм представителите на целевите групи бенефициенти и и други заинтересовани страни, които познават в детайли спецификата на финансираните дейности и

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.

особеностите на целевите групи, ще допринесат за формулирането на ясни критерии за оценяване и подбор на проектите, които да са адекватни не само на целите на публичните политики, но и на особеностите на целевите групи бенефициенти.

3. **Ще бъдат възприети опростени и прозрачни процедури по кандидатстване, изпълнение и отчитане на проектите**.

Чрез предложения консултативен механизъм ще е възможно, в пряк диалог между администрацията и преките участници в процеса на усвояване на средствата, процедурите за кандидатстване, изпълнение и отчитане на проектите да бъдат значително опростени и направени по-прозрачни, в интерес на срочното и ефективно усвояване на средствата в обща полза на всички участници в процеса.

4. Като цяло, консултативният механизъм ще създаде възможност за постигане на максимална **прозрачност** и **синергия** между всички участниците в процеса на усвояване на средствата.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Добро управление 2014-2020“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд. Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от Сдружение „Професионална асоциация европейски и национални програми за развитие“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на Европейския съюз и Управляващия орган.